

OBSAH

<i>Milan Zápotocký</i> , Badenská a řivnáčská kultura v severozápadních Čechách – Die Badener und Řivnáč-Kultur in Nordwestböhmen	383–458
<i>Jiří Doležel</i> , Městisko: zaniklá městská lokace 13. století na Prostějovsku – Městisko: Eine Stadtwüstung aus dem 13. Jahrhundert im Land von Prostějov (Mittelmähren)	459–508
MATERIALIA	
<i>Petr Neruda – Zdeňka Nerudová</i> , Loštice I – výzkum nové magdalénienské stanice na střední Moravě – Loštice I – Excavation of new Magdalenian site in the Middle Moravia	509–528
<i>J. Vincent S. Megaw – M. Ruth Megaw</i> , The antler implement from Soběsuky, feature no. 3472/91. An essay on early La Tène figural art in Bohemia – Parohový nástroj z objektu 3472/91 v Soběsukách, okr. Chomutov. Úvaha o časně laténském figurálním umění v Čechách	529–546
<i>Radka Kozáková – Ivana Boháčová</i> , Přírodní prostředí Pražského hradu a jeho zázemí v raném středověku – výpověď pylové analýzy sedimentů ze III. nádvoří – The natural environment of Prague Castle and its surroundings in the Early Middle Ages: Evidence provided by a pollen analysis of sediments from the Third courtyard	547–564
DISKUSE	
<i>Jan Kypka</i> , O metodě typologického výzkumu hradů (na příkladu tzv. hradů přechodného typu) – Zur Methode der typologischen Burgenforschung (am Beispiel der sog. Burgen des Übergangstyps)	565–610
NOVÉ PUBLIKACE	
<i>Jiří Macháček</i> , Evžen Neustupný: <i>Metoda archeologie</i> (Plzeň 2007)	611–613
<i>Jan Kypka, Frauke Fassbinder</i> : <i>Archäologische Untersuchungen zur Frühgeschichte der Stadt Chemnitz. Die Grabungen 1994–1995</i> (Dresden 2006)	613–618
Ralf Kluttig-Altman: <i>Von der Drehscheibe bis zum Scherbenhaufen. Leipziger Keramik des 14. bis 18. Jahrhunderts im Spannungsfeld von Herstellung, Gebrauch und Entsorgung</i> (Dresden 2006)	
Jens Beutmann: <i>Untersuchungen zu Topographie und Sachkultur des mittelalterlichen Zwickau. Die Ausgrabungen im Nordwesten des Stadtkerns</i> (Dresden 2007)	

<i>Jaroslav Řídký, Jenny L. Adams: Ground Stone Analysis. A Technological Approach (Salt Lake City 2002)</i>	619–621
<i>jk, Bodil Andersson red.: Snarsmon – resandebyn där vägar möts (Uddevalla 2008)</i>	621
<i>Roman Křivánek, Chris Gaffney – John Gater: Revealing the buried past. Geophysics for archaeologists (Tempus Publishing Ltd. 2003)</i>	621–622
<i>Ondřej Wolf, Clive Gamble: Archaeology. The Basics (London – New York 2008)</i>	622–623
<i>mj, Wiesława Gawrysiak-Leszczynska: Jak rysować zabytki archeologiczne. Podstawowe zasady dokumentacji (Biskupin 2003)</i>	623–624
<i>jk, Aron J. Gurevič: Historikova historie (Praha 2007)</i>	624–625
<i>Sl. Vencl, Michał Kobusiewicz – Jacek Kabaciński eds.: Studies in the Final Palaeolithic Settlement of the Great European Plain (Poznań 2007)</i>	625
<i>Ladislav Holík, Jan Kock – Else Roesdahl red.: Boringholm – en østjysk træborg fra 1300-årene (Højbjerg 2005)</i>	625–627
<i>Markéta Končelová, David Lewis-Williams – David Pearce: Inside the Neolithic Mind: Consciousness, Cosmos and the Realm of Gods (London 2005)</i>	627–629
<i>jk, Lech Marek: Broń biała na Śląsku (XIV–XVI wiek) (Wrocław 2008)</i>	629–630
<i>M. Gojda, Václav Matoušek: Třebel. Krajina po bitvě (Praha 2006)</i>	630–631
<i>Jan Kypka, Uta Maria Meier: Die früh- und hochmittelalterliche Siedlung bei Schuby, Kreis Schleswig-Flensburg (Neumünster 2007)</i>	631–632
<i>mj, Průzkumy památek XV/1, 2008</i>	632–635
<i>jk, Petr Sommer: Svatý Prokop. Z počátků českého státu a církve (Praha 2007)</i>	635–636
<i>Petra Stránská, Jana Velemínská – Jaroslav Brůžek eds.: Early Modern Humans from Předmostí near Přerov, Czech Republic. A new reading of old documentation (Praha 2008)</i>	636–638

Badenská a řivnáčská kultura v severozápadních Čechách

Die Badener und Řivnáč-Kultur in Nordwestböhmen

Milan Zápotocký

Práce vychází ze soupisu nálezů badenské a z ní vyrůstající řivnáčské kultury na území severozápadních Čech. Podává přehled stavu výzkumu, nálezové základny a přírodního prostředí sídelních regionů – dolního Poohří a Podřipska, Podkrušnohorského úvalu a středního Poohří, sleduje strukturu osídlení obou kultur a jeho datování. Badenská kultura je zde zastoupena podstatně slaběji než ve středočeských regionech, přičemž spolehlivě doložené je až osídlení z doby mladší fáze středního (klasického) stupně. Datovatelné soubory řivnáčské kultury zase všechny spadají pouze do jejího staršího stupně, což naznačuje, že tato kultura zde existovala kratší dobu než ve středních Čechách, nejspíše z důvodu příchodu kultury kulovitých amfor. Snad ze stejného důvodu zde, na rozdíl od středních Čech, nedošlo k rozvoji výšinných sídlišť. Rozdíly mezi situací v severozáp. a středních Čechách skýtají možnost sledovat na regionální úrovni proměny, k nimž zde v průběhu šesti fází středního eneolitu docházelo.

severozápadní Čechy – eneolit – badenská kultura – řivnáčská kultura – osídlení – periodizace

Baden and Řivnáč culture in northwest Bohemia. *The work is based on a list of Baden culture finds and those from the ensuing Řivnáč culture in the territory of northwest Bohemia. It provides an overview of the status of research, the base for finds and the natural environment of the settlement regions – the lower and central Ohře River regions, Říp Hill surrounding and region under Krušné hory/Mts.: the work follows the settlement structure of both cultures and the dating of this settlement. Baden culture is represented here to a significantly weaker extent than in central Bohemian regions and settlement is not reliably documented until the later phase of the middle (classic) stage. On the other hand, the datable Řivnáč culture assemblages fall exclusively into its earlier stage, indicating that this culture existed here for a shorter period than in central Bohemia, most likely due to the arrival of the Globular Amphora culture. Perhaps this is the same reason there was no development of hillforts here as in central Bohemia. The differences between the situations in northwest and central Bohemia offer an opportunity to follow the transformations on the regional level that occurred here during the course of the six phases of the middle Eneolithic period.*

northwest Bohemia – Eneolithic – Baden culture – Řivnáč culture – settlement – periodization

1. Stav výzkumu

Střední eneolit (ca 3500/3400–2800/2700 př. Kr.), do jehož rámce naše téma spadá, je v širším, středoevropském kontextu dobou badenského kulturního okruhu od jeho vzniku a rozšíření až po závěrečnou desintegraci.¹ V severní polovině Čech, na území tzv. staré sídelní oblasti, se jeho obrysy rýsují již vcelku zřetelně. Starší, tzv. boletázký stupeň přichází do

¹ K periodizaci badenské kultury Němejcová-Pavůvková 1981; 1998; z hlediska vývoje v Karpatské kotlině Kalicz 2004. K radiokarbonovému datování Wild et al. 2001, pro řivnáčskou kulturu Ernée et al. 2007, pro jevišovickou kulturu, s řivnáčskou zhruba paralelní, Krenn-Leeb 2006. V absolutních datech se pohybujeme u staršího, boletázkého období zhruba ve 35.–34., u klasického badenského stupně ve 34.–32. a u řivnáčské kultury ve 32.–28. stol. př. Kr.

vých. části středních Čech v době, kdy zde ještě trvá osídlení kultury nálevkovitých pohárů (KNP) svým mladším (salzmündským) stupněm. Následující etapou je klasický stupeň badenské kultury, přesněji jeho česká větev. Závěrečný úsek středního eneolitu náleží řivnáčské kultuře jako lokální postbadenské formaci. V jejím průběhu je pak dosavadní vcelku plynulý vývoj narušen zásahem kultury kulovitých amfor.

Problematiku středního eneolitu komplikuje skutečnost, že mezi jeho jednotlivými úseky existují podstatné rozdíly v kvalitě nálezové základny, navíc výrazně geograficky diferencované. V tomto směru jsme na tom nejlépe v záp. části středních Čech, kde je soustředěna většina dosud známých badenských a řivnáčských lokalit, včetně těch klasických, použitých k periodizaci obou kultur (Lysolaje, Mlékojedy, Kamýk, Dřetovice, Homolka, Řivnáč; viz *Neustupný 1959; Ehrich – Pleslová-Štiková 1968; Pleslová-Štiková 1972; 1973; Motyková – Zápotocký 2002*). Ve vých. části středních Čech je stav co do počtu lokalit a výzkumů o poznání horší (*Zápotocký – Zápotocká v tisku*) a poměry ve východních Čechách jsou stále jakoby v počátečním stadiu řešení (*Vokolek – Zápotocký 1990; Kalferst – Prostředník 2000; Kalferst 2002*).

V severozáp. Čechách jsme situaci až dosud znali jen v hrubých obrysech. Podrobněji je zde zpracována jen kultura kulovitých amfor (KKA), spadající do závěrečného úseku středního eneolitu (*Dobeš 1993; 1998*), zatímco materiály badenské a řivnáčské zůstaly z valné části nevyhodnocené. Jejich ojedinělé nálezy byly zaznamenávány od r. 1890 (*Woldřich 1893*), vzápětí došlo k objevu sídlištních objektů na sprašovém návrší jižně od starých Lovosic a o deset let později v žernoseckých kamenolomech (*Matiegka 1893; Weinzierl 1895; 1907*). Další nálezy zveřejnili *A. Stocký (1926)* a *H. Preidel (1934)*, kromě souborů od Komořanského jezera se ale většinou jednalo opět jen o jednotlivé nádoby. V poválečném období přibýly lokality objevené mosteckou expoziturou ARÚ (dnes ÚAPPSZČ Most; *Koutecký et al. 1980; Velímský et al. 1986*) a archeology z regionálních muzeí. O většině z nich informují svazky Výzkumy v Čechách, pro nálezy z muzejních fondů jsou pomůckou soupisy zdejších archeologických sbírek (*Budinský 1978; 1985; Cvrková 1984; Blažek – Kotyza 1990; Muška 1990; Rusó 1990; Černá – Ondráčková 1996*). Pokud jde o badenskou kulturu, několik souborů a ojedinělých nálezů ze severozáp. Čech uvedla ve svých pracích již *E. Pleslová-Štiková (1972; 1973)*. Z řivnáčských souborů se podrobnějšího zpracování dostalo polozemnicím z Bezděkova a Března n. O. (*Vencl 1962; Pleinerová – Zápotocký 1999*). Vcelku je zde stav nálezů ve srovnání se středočeskými regiony nápadně nízký – což je také důvod, proč se toto období v přehledech pravěku jednotlivých okresů počítá k nejméně známým (pro okr. Most a Chomutov viz *Preidel 1934; 1935*; pro Teplicko *Budinský 1977*; pro Žatecko *Holodňák 2006, 412*; celkově pro severozáp. Čechy *Dobeš 1995a*).

V této práci vycházím primárně z materiálů ze severočeského Polabí, dolního Poohří a Podkrušnohoří, deponovaných ve sbírkách zdejších muzeí, v pražském Národním muzeu a v Ústavu archeologické památkové péče v Mostě. Kolegům z těchto institucí, zvláště pak *J. Blažkovi, P. Budinskému, M. Cvrkové, O. Kotyzovi, J. Muškovi a A. Rusó* děkuji za jejich zpřístupnění. Pokud jde o záp. část severozáp. Čech, zde se soupis omezuje z větší části pouze na sumární údaje, též proto, že z větší části se jedná o výzkumy dosud nezpracované.

2. Soupis nalezišť

Forma zápisu a použité zkratky:

Katastrální obec, okres (číslování shodné jako na *obr. 30*).

A: Poloha; pomístní název, u známých poloh lokalizace na Základní mapě ČR (v závorce přesnost lokalizace). **X:** bez údajů.

OSÍDLENÍ: hr. – hrob, hroby, ojed. – ojedinělý nález. U výšinných sídlišť a sídlišť v exponované poloze uvádím též předchozí a následná eneolitická osídlení.

KULTURA (k.): BAD – badenská, JORD – jordanovská (včetně pozdní, schussenriedské fáze), KKA – k. kulovitých amfor, KNP – k. nálevkovitých pohárů, LGK – lengyelská, ŘIV – řivnáčská, ŠK – k. se šňůrovou keramikou, ZP – k. zvoncovitých pohárů, PROTO-ÚK – k. protoúnětická.

OKOL: Nálezové okolnosti, druh akce, náleze či vedoucí výzkumu, instituce.

NÁLEZ: Objekty a nálezový inventář (ker. – keramika, BI, ŠI, KoI, KA – kamenná broušená a štípaná industrie, kostěná industrie, ostatní kamenná industrie).

Keramika. Kresebná dokumentace je u větších souborů zvolena tak aby podchytila všechny zastoupené typy a varianty. Popis je omezen na uvedení tvaru, úpravu povrchu, rozměr a odkaz na obrázek, s typy a variantami pracujeme až při rozboru a datování.

Zkratky: zl. zlomek, střep; om. výzdoba; o okraj; h hrdlo; t tělo nádoby; pl plece; vd výduť; sp spodek; d dno. Od nich odvozeny zkratky složené, udávající stupeň dochování nádob či částí (fragmentů), kupř.: 1 zl. o-sp = zlomek, jehož profil sahá od okraje po spodek nádoby. – Rozměry: v. výška, d. délka, š. šířka, dm. průměr. – Povrch (p): p1 leštěný, 2 hlazený, 21 jemně hlazený se stopami přeleštění, či otřel leštění, 25 ledabyle, nerovně hlazený, 20 otřelý, korodovaný, 3 drsný, 31 jemně blátitý, 4 blátitý, 5 dtto prstovaný, 6 dtto špachtlovaný, 7 slámovaný, 8 voštinovaný; p1-7 = hrdlo leštěné, tělo slámované.

ULOŽ: M – muzeum; NM – Národní muzeum v Praze; MM Praha – Archeologické oddělení Muzea hl. města Prahy; sb. – sbírka; sb. R – sbírka M Roudnice deponovaná v M Litoměřice; ARÚ – Archeologický ústav AV ČR v Praze; ÚAPPSZČ – Ústav archeologické památkové péče severozápadních Čech v Mostě (dříve ARÚ Most); ÚÚG – Ústřední ústav geologický, Praha. – **LIT:** Literatura, archivní zprávy.

1. BECHLÍN, okr. Litoměřice

X. Bez údajů. **Ojedinělý nález ŘIV ?:** Kostěná antropomorfní plastika.

ULOŽ: ? – **LIT:** Ehrich – Pleslová-Štiková 1968, 201 (Isolated ?); Neustupný, J. 1956, 31.

2. BEZDĚKOV, okr. Louny

A. Pískovna při okraji vysoké pravoběžné terasy Ohře nad údolím Trnovanského potoka, ca 40 m na S od silnice Žatec – Trnovany; 240 m n. m.; převýšení: ca 20 m. ZM 25:12-112, koor. 285:87 (1). – **OSÍDLENÍ:** **Sídliště v exponované poloze.** Polykulturní lokalita, z eneolitu zde kromě ŘIV ještě hroby ŠK (ŠK-keramika též v zásypu ŘIV chaty). – **OKOL:** Záchraně akce v l. 1960, 1963 (S. Vencl, E. Neustupný, ARÚ).

a) Část **polozemnice** ŘIV (zach. d. 4, hl. 1,9 m) z r. 1960. Keramika: *Koflík* nezdobený; fragm. o-d, *obr. 1: 4.* – *Džbány s ansa lunata:* 1 zl. ansa, *obr. 1: 1.* Dto ? : 1 zl. o-v, *obr. 1: 3.* – *Misa (?) hluboká:* 1 zl. o-t s plastickými lištami, *obr. 1: 2.* – *Zásobní amfora* dvojjuchá, p2-7, v. 685 mm, *obr. 1: 6* (doplněno). – *Zásobní hrnec,* p2-7, v. 740, *obr. 1: 5* (doplněno); x zl. t, p7, *obr. 1: 7.* – Broušená industrie: 1 zl. atyp. – Kostěná industrie: *šídlo.* – Zvířecí kosti.

ULOŽ: NM. – **LIT:** Vencl 1962.

b) Část **polozemnice** ŘIV čtvercového půdorysu, beze stop po vnitřní kúlové konstrukci (d. stěn ca 4,5 m, hl. 80 cm) z r. 1963. Zhruba uprostřed podlahy ohniště, v rozích dvě jámy. Ker., BI, ŠI, KoI, zvířecí kosti; v zásypu též ojedinělé střepy kultury se šňůrovou keramikou. **ULOŽ:** ÚAPPSZČ. – **LIT:** Neustupný 1963a; 1964, 8; Ehrich – Pleslová-Štiková 1968, 201 (settlement on high ground with gentle slopes); Holodňák 2006, 147; Ernée et al. 2007, 91.

3. BÍLINA, okr. Teplice

A. U nového nádraží, ca 300 m na SV od žel. stanice. Průkop pro vodovod vedený mezi Z břehem Bíliny a žel. tratí. – **OSÍDLENÍ:** **Sídliště rovinné.** – **OKOL:** Výzkum 4. 1974 (J. Muška, M. Zápotocký, ARÚ).

Obj. 5, polozemnice z d. římské, v jejímž zásypu též ŘIV keramika: *Zásobní hrnce:* 2 zl. o-t, p1-7, o-dm. 140 mm, *obr. 4: 1;* 1 zl. o-t, p21, o-dm. 180, *obr. 4: 2;* 4 zl. t, p7.

Obj. 6, polozemnice ŘIV, *obr. 2.* Odkryta Z část pravouhelníkovitého půdorysu s obými rohy, stěny svislé, dno ploché, slabě zvlňžené; délka dochované Z strany ca 3,5 m, při SZ rohu kúlová jáma (průměr 35, hl. 10 cm). Profil objektu na Z stěně průkopu: v hl. 70–80 cm pod souvrstvím omíčky a podbrázdí, zahlouben do sprašového podloží. Výplň obj.: svrchu hnědočerná, sypká, ve spodní třetině promíšená spraš či bloky čisté spraše; hl. od povrchu ca 180 cm. Keramika:

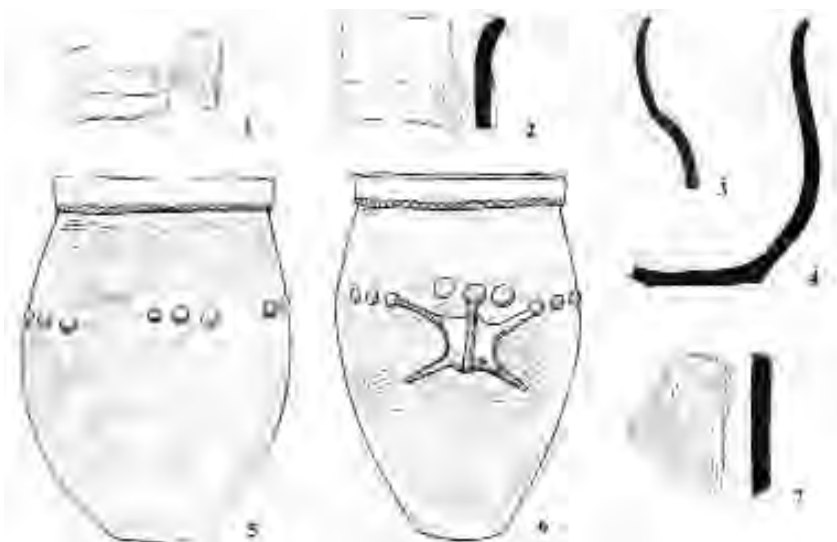
Džbány/koflíky: Část, p21, o-dm. 130 mm, *obr. 3: 8;* 1 zl. h s kořenem páskového ucha, p2, *obr. 3: 9;* 1 zl. páskového ucha (ansa?), š. ucha 40, p2.

Misy: 2 zl. o-t, tunelovité ucho, p2, *obr. 3: 1;* 1 zl. o, p2, *obr. 3: 2;* 1 zl. o, p21, *obr. 3: 3;* 3 zl. o-sp, kořen páskového ucha, p21, o-dm. 260 mm, *obr. 3: 4;* 1 zl. výduť oblé lomené, p2, dm. 130 mm, *obr. 3: 5.*

Amfora zásobní: 3 zl. h-vd, p21-7, *obr. 4: 8.*

Zásobní hrnce: S hladkou okrajovou lištou: 1 zl. o-t, lišta odsazena žlábkovitou rýhou, p2, o-dm. 200 mm, *obr. 4: 3;* 1 zl. o-pl, p25, o-dm. 280 mm, *obr. 4: 4;* 1 zl. o-t, p2-25, o-dm. 300 mm, *obr. 3: 5.* – S okrajovou lištou prstovanou: 2 zl. o-t, p2, o-dm. 240 mm, *obr. 4: 7.* – *Typ ?:* 1 zl. h-pl, okraj odsazený úzkou lištou, p2, *obr. 3: 10;* 1 zl. t., jazykovitý pupek, p21, *obr. 3: 11;* 4 zl. sp-d, p7, *obr. 4: 9,* 10. Ca 30 zl. t, p7.

Tvar ? Okraje: 7 zl. o-h, p. 1, 2, *obr. 3: 6, 7, 13–15;* 4. 6. – *Výduť:* 2 zl. t, p. 21, *obr. 3: 12.* – *Dna:* 7 zl. t-d, *obr. 3: 16–20.* – *Atypické:* ca 50 zl. t., p. 2, 21. – *Intruze z d. římské.*

Obr. 1. Bezděkov A. Polozemnice. Keramika (podle Venc 1962). Řivnáčská kultura.
Abb. 1. Bezděkov A. Grubenhäuser. Keramik (nach Venc 1962). Řivnáč-Kultur.

Broušená industrie. *Nůž/srp* s přímým ostřím a obloukovitým tylem, horní plocha ohlazená, ostatní strany a tyl jen hrubě oštěpané, hornina žlutavá (?), d. 164 mm, obr. 4: 11. – Mazanice: 3 hručky. – Zvířecí kosti: 3 sáčky (neurčeno).

ULOŽ: ÚAPPSZC. – LIT: Rada 1977, 11; Velínský et al. 1986, 202; Bubeník 1997a, 9.

B. Pískovna dolu Rudiaj II v poloze „Büschel“ na ppč. 1562/2, SV od města (poloha: Dobeš et al. 1991, 86, obr. 2: 6). ZM 25:02-323, koor. 427:18. – OSÍDLENÍ: **Sídlíště rovinné**. – OKOL: Výzkum v r. 1945 (G. Laube, M Bílina). Ca 100 objektů různých kultur (z eneolitu též k. lengyelská a šňůrová).

Obj. 88 – **jáma** kruhového půdorysu, 140 x 100, hl. 65 cm do podloží; z výplně knovízská ker. a ŘIV intruze: *Zásobní hrnce*: 1 zl. o-v, p21-7, o-dm. 140 mm, obr. 25: 10.

ULOŽ: M Teplice 3871. – LIT: Muška 1990, 24; Zápotocký 1996, 405.

4. BLŠANY u Loun, okr. Louny

A. „Na kameni“ (též „Prašný vrch“, „Pod strání“). Mrázkova pískovna na ppč. 160, 166/1. Plochá nevýrazná ostrožna (štěrpkopísková terasa) na levém břehu Smolnického potoka. 210 m n. m.; převýšení: ca 15 m. ZM 25:12-122, koor. 88-91:228-222. – OSÍDLENÍ: **Sídlíště v exponované poloze**. Vzdálenost mezi ŘIV polozemnicí a únětickými jamami s ŘIV intruzí činí 80–120 m, zdá se proto, že ŘIV osídlení zde mělo ráz rozptýlených usedlostí. Polykulturní lokalita, z eneolitu kromě ŘIV ještě KKA (sídl. ?/ a hrob), ŠK (hroby). – OKOL: Záchrané akce a výzkumy v 50.–60. letech 20. stol. (M Louny, ARÚ, ARÚ Most).

Polozemnice ŘIV, na profilu d. 4 m, hl. 55 cm od úrovně skrývky. Při očišťování řezu a v sesuté výplni pod profilem: hladké, tvrdé pálené zlomky z *hrnků*, jeden téměř *hmoždířovitého* tvaru, několik zl. *slámovaných*, 1 zl. s *textilními* otisky, 1 zl. o. zdobený, patrně KKA. **Jáma** ŘIV s vanovitým dnem, max. š. 220, š. dna 180, hl. 70 cm. Keramika: *Mísa*: 1 zl. o-t, p21, pův. v. ca 90, obr. 24: 7. – *Koflík*: část o-t, p21, pův. v. ca 120 mm, obr. 24: 6. – *Zásobní hrnce*: 1 zl. o-pl, p2, obr. 24: 8. 2 zl. t, p7. – *Atypické zlomky*, MA, KA – odštěpek žilného křemene.

Intruze sídlištní keramiky ŘIV v záspy hrobu KKA (v jeho výbavě mj. též ŘIV koflík či jeho imitace) a v únětických jamách č. 10, 12. ULOŽ: M Louny (a, c), ÚAPPSZC (b). – LIT: Pleinerová 1960; Hrala – Šimůnek 1964; Neustupný 1965, 417–418, obr. 10, 11; Pleinerová – Novák 1966, obr. 229; Ehrlich – Pleslová-Štiková 1968, 201, 209 (settlement on high ground with gentle slopes); Dobeš 1998, 134, obr. 2, 5, 6; Pleinerová – Zápotocký 1999, 297; Ernée et al. 2007, 91.

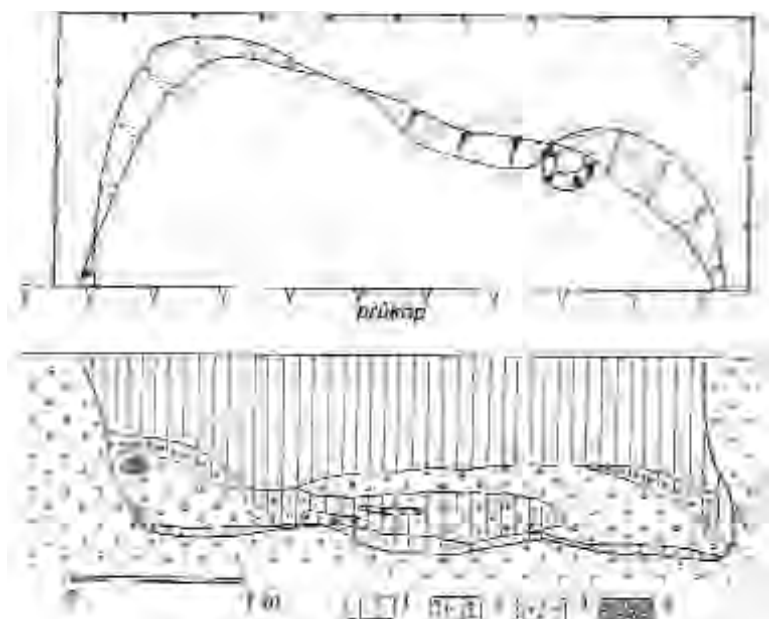
5. BROZANY nad Ohří, okr. Litoměřice

A. Pole „Na středním kuse“ ppč. 651/1, 7-12. Průkopy pro závlahové potrubí na polích mezi Brozany a Brňany. ZM 10:02-43-13, koor. 143:111 (3). – OSÍDLENÍ: **Sídlíště rovinné**. – OKOL: Výzkum 4.–5. 1963 (M. Zápotocký, M Litoměřice).

Ojedinelý nález ŘIV. Z vybágrované hlíny na 205. metru průkopu I: *Džbán s ansa lunata*: část ucha, p21, obr. 25: 7.

Ojedinelý nález BI. Profil obj. 18 na průkopu II; kromě stěpů k. jordanovské, únětické a atypických: *Tešlice* slánského typu: tyl odštěpaný, hornina šedo zelená (spilit?), zach. d. 50 mm, obr. 28: 2.

ULOŽ: M Litoměřice 7670, 7743. – LIT: Zápotocký 1975, 196.

Obr. 2. Bílina A. Obj. 6, polozemnice: půdorys a profil. 1 hnědočerná, 2 dtto promíšená spraš, 3 žlutohnědá písčitá spraš, 4 kámen. Řivnáčská kultura. Kresba J. Muška.

Abb. 2. Bílina A. Obj. 6, Grubenhais: Grundriss und Profil. 1 braunschwarz, 2 dtto. vermischt mit Löss, 3 gelbbraun sandiger Löss, 4 Stein. Řivnáč-Kultur.

6. BŘEZNO, okr. Louny

A. „Na šachtách“. Nízká ostrožna vybíhající do inundace Ohře na Z od obce, protnutá žel. tratí Louny – Postoloprty a zčásti zničená stavbou silnice. Fortifikace: příčný val s příkopem a na S straně patrně palisáda, obě pravěkého stáří (podle *Smrž 1992*, 90 ze starší d. bronzové a z d. halštatské). 195 m n. m., převýšení ca 5–10 m. ZM 12-12-02, koord. 032:056 (1). – OSÍDLENÍ: **Sídlíště v exponované poloze**. Polykulturní lokalita, z eneolitu zde kromě ŘIV (?) ještě KKA (sídl.?). – OKOL: Plošný odkryv v l. 1987–1989 (B. Štauber, J. Štauberová, M Louny).

Sídlíštní vrstva ŘIV ? (resp. „střední eneolit“) a KKA: ker., BI.

ULOŽ: M Louny; ÚAPPSZČ. – LIT: *Štauber – Štauberová 1992*; *Smrž 1992*, 90, obr. 2: 1 (mapa), 3: 2 (plán); *Sklenář 1992*, 30 (prvé zprávy o lokalitě z l. 1839–1840); *Zápotocký 2000*, 171, Abb. 55; *Čtverák et al. 2003*, 47.

B. Cukrovar Z od obce (v lit. jako Postoloprty), na pravobřežní terase Ohře, podle Woldřicha „von drei Seiten vom Egerflusse umgebene Hochplateau“; kat. č. 382, 190 m n. m.; převýšení: ca 5 m. – OSÍDLENÍ: **Sídlíště v exponované poloze**. – OKOL: Rozšiřování a přestavba cukrovaru v r. 1890.

Ojedinělý nález ŘIV: Džbán s ansa lunata: ansa.

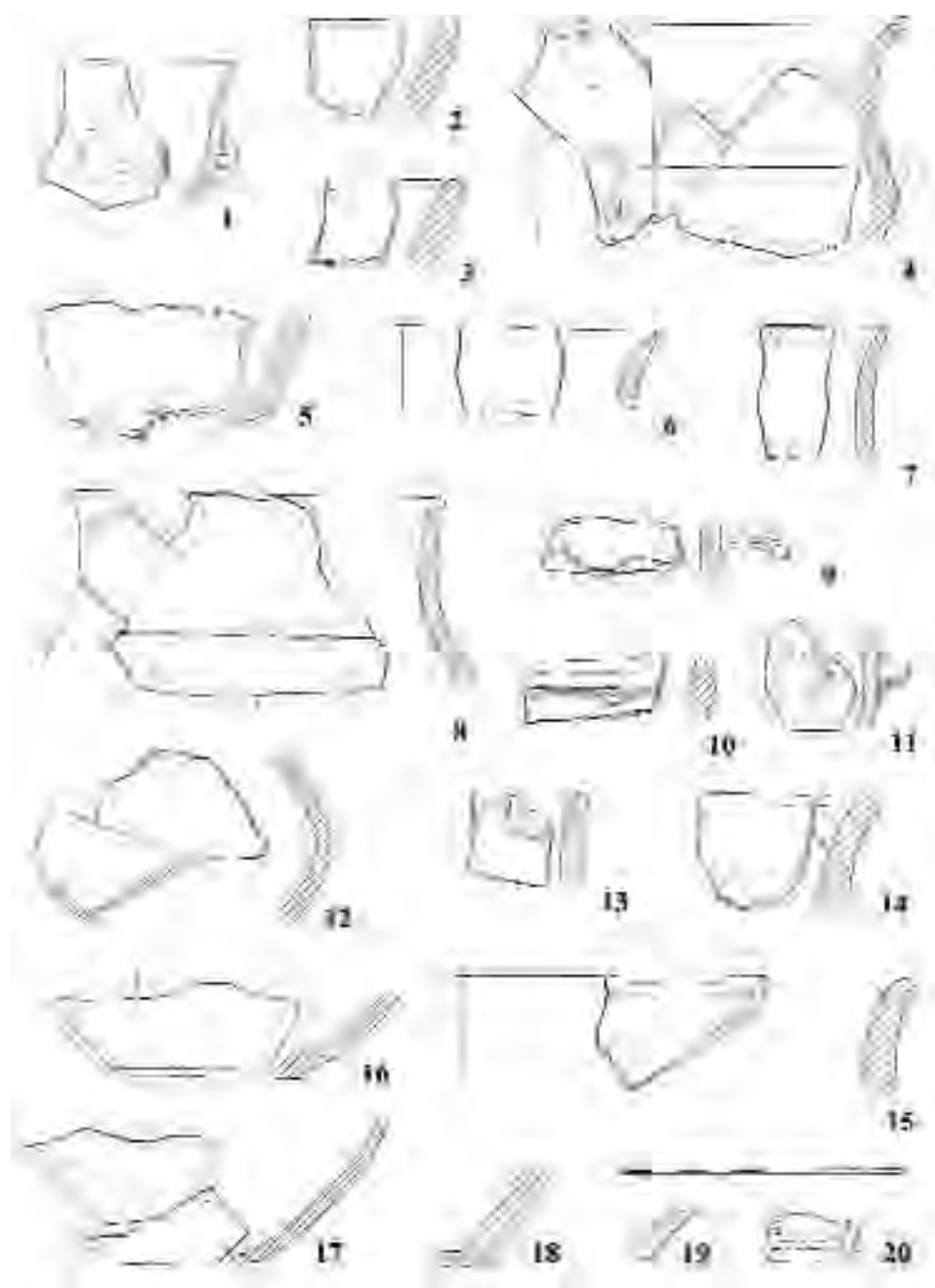
ULOŽ: ? – LIT: *Woldřich 1893*, 32, Abb. 36c; *Piř 1899*, 212; *Ehrich – Pleslová-Štiková 1968*, 205 (settlement on high ground with gentle slopes).

C. Pole V od obce. Východní část areálu zkoumaného expedicí ARÚ, plocha při soutoku bezejmenné vodoteče s Ohří, 115 m na J od okraje její pravobřežní terasy. – OSÍDLENÍ: **Sídlíště rovinné**; jediný ŘIV obj. na ca 8 ha zkoumané plochy. – OKOL: Výzkum v r. 1972, I. Pleinerová, ARÚ.

Obj. 90 – **polozemnice** ŘIV čtvercového půdorysu, 425 x 425 m, hl. 20 cm od úrovně skrývky. Ploché dno, kúlová konstrukce – rohové kúly a drobné kúly stěn, v JZ části okrouhlé ohniště 75 x 70 cm s kameny.

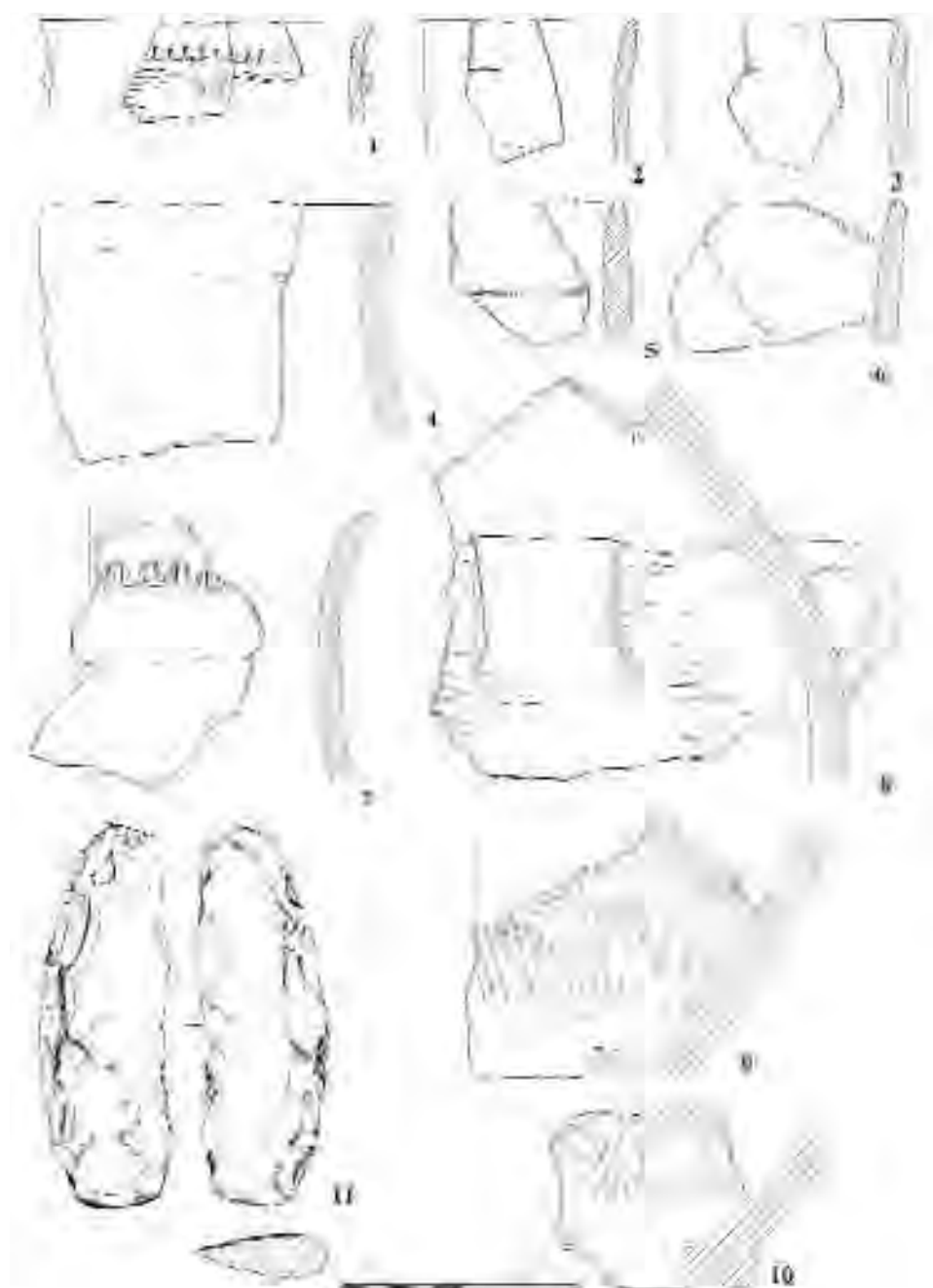
Keramika (204 zl.), identifikované tvary (*obr. 5: 2–9, 12–15*): džbány s ansa lunata, hmoždíř, mísy dvou typů, miska miniaturní, anfora (?), zásobní hmce několika typů, slámované; 2 zl. dle materiálu a prstencového dna indikující kontakt s KKA, *obr. 5: 10, 11*. – Nekeřamické nálezy. Kostěná industrie (70 ks, z toho 35 ks štěpin a zlomků rázu *polotovaru* či *dílenského odpadu* a 25 ks industrie: plochá *destička/knořtík* s dvojitými otvory *obr. 5: 17*, šipka s kuželovitým hrotem a řapem čtvercového průřezu *obr. 5: 18*, parohová „*dýka*“ *obr. 5: 16* a kolekce *drobných nástrojů* (šídla, hroty, hladítka, špachtle). – Pískovcové *brousky* (3 ks), *štipaná industrie* (2 ks).

ULOŽ: ARÚ. – LIT: *Pleinerová – Zápotocký 1999*.

Obr. 3. Bílina A. Obj. 6, polozemnice. Keramika. Řivnáčská kultura. Obr. 2–6, 8, 10, 12–26, 28–35 kresba M. Zápotocký.

Abb. 3. Bílina A. Obj. 6, Grubenhaus. Keramik. Řivnáč-Kultur. Abb. 2–6, 8, 10, 12–26, 28–35 Zeichnungen M. Zápotocký.

Obr. 4. Bílina A. Obj. 6, polozemnice (3–11); objekt 5 z d. římské (1, 2). 1–10 keramika, 11 kámen. Řivnáčská kultura.

Abb. 4. Bílina A. Obj. 6, Grubenhaus (3–11); Objekt 5 aus der Römerzeit (1, 2). 1–10 Keramik, 11 Stein. Řivnáč-Kultur.

7. BUDYNĚ nad Ohří, okr. Litoměřice

A. Poloha „Na závrači“. **Ojedinelý nález** ŘIV: *Hmoždíř* s ansa lunata, na vnitřní straně ansa žebra, p1, zach. v. 154 mm, obr. 27: 3. ULOŽ: M Budyně n. O. 757 (st. č. 11, viz též Hostěnice). – LIT: *Ehrich – Pleslová-Štiková 1968*, 201.

8. ČESKÉ KOPISTY, okr. Litoměřice

A. U školy, plocha labské terasy. – OKOL: Při hloubení průkopu, sběr p. Houza 6. 1958. **Ojedinelý nález** BAD: *Čerpák* kónický s plochým dnem (část), ucho odlomeno, p21, v. 56 mm, obr. 24: 5.

ULOŽ: M Litoměřice 7542. – LIT: *Zápotocký 1975*, 198.

/DĚČÍN, okr. Děčín/

Stoličný vrch (Quaderberg). Údajně ŘIV výšinné sídliště (*Ehrich – Pleslová-Štiková 1968*, 201: hilltop settlement; k nálezům *Hantschel 1897*, 233–234; *Piř 1899*, 214; NM; negativní zjištění *Zápotocký 1977*, 537).

9. DOBROMĚŘICE, okr. Louny

A. Pískovna p. Hajšla, ppč. 78/1. ZM 10:12-12-02, koor. 462:206 (3). **Ojedinelý nález** ŘIV bez údajů.

ULOŽ: M Louny. – LIT: *Ehrich – Pleslová-Štiková 1968*, 202.

X. Bez údajů. **Ojedinelý nález** ŘIV bez údajů.

ULOŽ: M Louny. – LIT: *Ehrich – Pleslová-Štiková 1968*, 202 (Isolated).

10. DOBRŘÍČANY, okr. Louny

A. „Na hlince“ („Am Tonwerke“, „Zámeček“), pole ppč. 70/1 na S od obce, mezi okrajem vysoké terasy potoka Blšanky (ca 1 km před soutokem s Ohří) a silnicí, porušené na S straně hliníkem na kaolin. Terasa zde vybíhá do potůčnické nivy krátkým ostrohem, přičemž osídlení, doložené sběry i nálezy v hliníku, zabíralo ostroh i jeho široké předpolí. 210 m n. m.; převýšení: ca 10 m. ZM 10:02-11-15, koor. 141:295 (3). – OSÍDLENÍ: **Sídliště v exponované poloze**. Polykulturní lokalita, z eneolitu zde kromě ŘIV ještě JORD, ŠK a eneolit (neurč.). – OKOL: V hliníku výzkumy ve 30. a 50. letech 20. stol. (M Žatec; R. Pleiner, ARÚ), četné sběry.

Polozemnice (?) ŘIV. Podle skici profilu zde odkryta část jámového objektu se svislou stěnou a plochým dnem, který údajně zčásti překryl hrob starší fáze ŠK.

Keramika: *Misa* dvojkónická s rozevřeným hrdlem, v. 88 mm. – *Děbán* s ansa lunata; zl. ansa. – *Zásobní hrnce*: zlomky s prstovanou okrajovou lištou. – Broušená industrie: zl. *dlátka*. – Kostěná industrie: zl. *dlátka*.

ULOŽ: M Žatec 2149. – LIT: *Streit 1939*, 118; *Pleiner 1958*, obr. 1 (poloha); *Mašek 1960a*, 76; *Buchvaldek 1967*, 110 (pochybuje o údajné stratigrafii, podle níž by ŘIV jáma byla mladší než hrob ŠK); *Ehrich – Pleslová-Štiková 1968*, 202; *Venci 1965*, 12; *Bubeník 1988a*, 129; *Holodník 2006*, 171.

11. DOBRŘÍŇ, okr. Litoměřice

A. Abelesova cihelna na S okraji obce, ppč. 540. ZM 10:02-43-20, koor. 291:216 (3). – OSÍDLENÍ: **Sídliště rovinné** ŘIV. – OKOL: Mezi nálezy zachráněnými zde prof. Č. Zahálkou v 80.–90. letech 19. stol. též ŘIV střepy.

Keramika: *Koflík*, p21, obr. 25: 1. – *Mísy*: 1 zl. o-t, p21, o-dm. 300, obr. 25: 2; 1 zl. o-d, p21, o-dm 26 cm, obr. 25: 3. – *Zásobní hrnce*: 3 zl. t, p7.

ULOŽ: M Budyně n. O., sb. Roudnice, neinv. – LIT: *Vařeka – Píffl 1943*; *Ehrich – Pleslová-Štiková 1968*, 202.

12. DOLÁNKY, okr. Louny

A. Vrch „Rubín“. Čedičová kupa s plochým vrcholem oble lichoběžníkového půdorysu, dominující údolí Doláneckého potoka. Vrch zčásti porušen kamenolomy a hliníky, v 19. stol. povrch překopáván při hledání kostí na spodium. Fortifikace: valy na V, Z a J straně datovány do mladšího pravěku, podle Z. *Smrže* (1991, 66) vrch mohl být ohrazen již v průběhu eneolitu. Plocha ca 1 ha (vrcholová plošina ca 0,65 ha); 352 m n. m.; převýšení: ca 50–70 m. ZM 25:12-113, koor. 346:181 (2). – OSÍDLENÍ: **Sídliště výšinné**. Polykulturní lokalita, z eneolitu zde kromě BAD, ŘIV a KKA ještě JORD, KNP, ŠK (Bi-ojed.), ZP (hrob?); raně středověké hradiště. – OKOL: Výzkumy v l. 1934–1938 (H. Preidel, M. Chomutov), 1970–1972 (V. Kruta, ARÚ Most), v l. 1984–1991 na předpolí hradiště (J. Bubeník, ARÚ); četné sběry již od 19. stol., v r. 1955 (N. Mašek, ARÚ Most) a 1966 (J. Fröhlich, M. Písek).

Z polykulturní **sídlištní vrstvy** a četných sběrů: *Konvice* BAD s kanelovaným tělem a oblym dnem (v. 92 mm, obr. 33: 10). – ŘIV keramika: zlomky z *koflíků bernburského typu*, *mís s rozevřeným hrdlem* a žeběrky na vnitřní straně okraje, *misek lublaňského typu* zdobených rytím, vpichy, šňůrou, *hmoždíř*. – KKA keramika: početná kolekce zdobených tvarů.

ULOŽ: NM, ÚAPPSZČ, M Chomutov, Podbořany, Teplice, Žatec, NHM Wien. – LIT: *Piř 1899*, 215; *Stocký 1926*, 171, 179, tab. 106: 32–45, 48–50; *Preidel 1937*; *Novotný 1955*, 10 (zlomky mís lublaňského typu); *Zápotocký 1960*, 56; *Hájek 1968*, 20; *Ehrich – Pleslová-Štiková 1968*, 202, 210 (hilltop settlement); *Fröhlich 1969*, 28; *Pleslová-Štiková 1972*, 107; *Koutecký et al. 1980*, 203; *Bubeník 1988*, 179–184 (plán); *Smrž 1992*, 90, obr. 2: 5, 3: 5; *1995*, 48, obr. 3: 8/9; 19: 3; *Černá – Ondráčková 1996*, 55–67 (evidují zde pouze JORD, KKA, ŠK, ZP); *Dobeš 1993*, 571; *1997*, 77; *1998*, 143; *Zápotocký 2000*, 172, Abb. 47; *Čtverák et al. 2003*, 67; *Bubeník 1987*, 40; *1989*, 37.

B. JV a V předpolí Rubína, ppč. 337, 347, 352; ZM 12-11-17, koor. 392:72 (1), ca 330 m n. m. – OKOL: **Sídliště rovinné**. Sondáž v l. 1984–1987 (J. Bubeník, ARÚ).

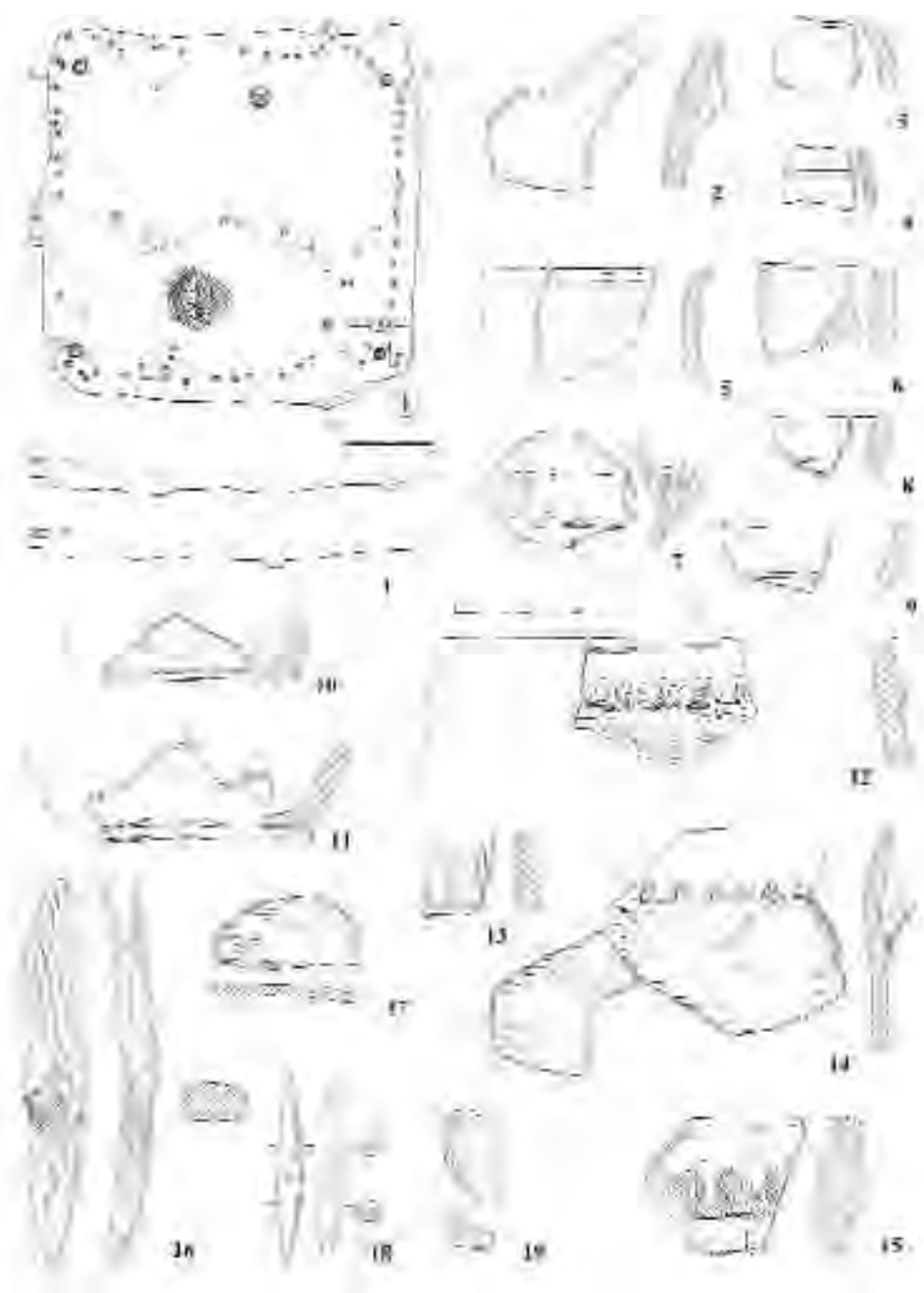
Výzkum v r. 1984: V sondě zjištěno souvrství, kromě objektů z hradištního období též stopy eneol. osídlení (KNP, ŘIV, ŠK).

Výzkum v r. 1985: V západní části sondy zachycena situace zavalená basaltovými kameny, patrně z doby bronzové či eneolitu; kromě ŘIV též střepy KKA a ŠK.

Výzkum v r. 1986: V sondě I, téměř nad podloží, eneolitický objekt. Z **kulturní vrstvy**, do níž byly zapuštěny hradištní objekty, též ker. ŘIV a KKA.

Výzkum v r. 1987: Ze skrývky blíže neurčené eneolitické nálezy.

ULOŽ: ARÚ. – LIT: *Bubeník 1987*; *1989*; *1995*; *1997a*, 16; *1997b*.

Obr. 5. Březno C. Obj. 90, polozemnice. 1 půdorys a profily objektu, 2–15, 19 keramika, 16 paroh, 17–18 kost. Řivnáčská kultura.

Abb. 5. Březno C. Obj. 90, Grubenhaus. 1 Grundriss und Profile des Objekts, 2–15, 19 Keramik, 16 Geweih, 17–18 Knochen. Řivnáč-Kultur.

13. DOLNÍ JIRETÍN, okr. Most

A. Naleziště 3 (podle *Preidel 1934*, 138, mapa), okraje důlních propadlin v oblasti dolu Quido III. – OSÍDLENÍ: **Pobřežní sídliště** na V straně Komoňanského jezera. – OKOL: Sběry a sondáže z l. 1925–1932.

Z **kulturní vrstvy** a ojediněle. Soubor artefaktů, kromě keramiky, BI a ŠI též zbytky dřev. Podle soupisu H. Preidla, doplněného fotografiemi 23 nádob a střepů (výběr na *obr. 6*) jde o BAD a ŘIV keramiku, mezi níž lze podle nepřilíš zřetelných snímků rozlišit následující tvary:

Čerpáky s plochým, oblým a oble hrotitým dnem (*obr. 6: 4–7*).

Mísy s nízkým prohnutým či válcovitým hrdlem (*obr. 6: 9, 10*), s nízkým prohnutým hrdlem, výčnělky na okraji a nožkovitě odsazeným dnem (*obr. 6: 11*), oble kónické s jazykovitým svisle provrtaným pupkem (*obr. 6: 12*).

Amfóra tříuchá s výraznou výdutí (*obr. 6: 16*).

Hrnce vejčité s protilehlými svisle provrtanými jazykovitými pupky pod okrajem (*obr. 6: 13*), oble kónické (*obr. 6: 14, 15*), dtto s krátce rozevřeným okrajem (*obr. 6: 17*).

Keramika je vcelku nezdobená, kromě výčnělků na okraji mísy *obr. 6: 11* a střepu se šikmo šrafovaným rytým trojúhelníkem *obr. 6: 8* je uváděn ještě střep *koflíku s převýšeným uchem* a svisle rýhovaným tělem, střep se šikmo přesekávaným okrajem, *dvojkónická mísa* s pupky na výdutí a střep s řádkem kolků (*Preidel 1934*, Taf. 6: 7, 8, 10, 15). Podaný výčet tvarů není úplný, nález vyžaduje řádné vyhodnocení.

ULOŽ: M Most. – LIT: *Kučera 1932/1933*, 16; *Preidel 1934*, 138–143, Abb. 5, Taf. 6.

14. DOLNÍ ZÁLEZLY, okr. Ústí n. Labem

A. „Fuchsberg“ (též „Schieferberg“), 358 m n. m. Úpatí vrchu nad levým břehem Labe. – OSÍDLENÍ: **Sídliště v exponované poloze**. Podle *J. Kerna (1925)* výšinné sídliště, podle *M. Dobeše (1993)* jde nejspíše o „sídliště založené pod úpatím Fuchsbergu při labském břehu“. Pro výšinný ráz mluví odhadované převýšení 10–15 m nad hladinou řeky (před sedimentací nivních náplavů). Monokulturní lokalita (?), KKA+ŘIV. Fortifikace nezjištěna. – OKOL: Při stavbě železniční tratě Praha – Děčín kolem r. 1880, během níž proto úpatí vrchu; sběry J. V. Deichmüllera ca 1880. Ca 150 m n. m.; převýšení: ca 10–15 m.

Deichmüllerův popis naleziště hovoří o **kulturní vrstvě** nevelkého rozsahu a o četných nálezech; není vyloučeno, že zde mohl být narušen jen jeden větší objekt, snad **polozemnice** (?) rozměry podobná lovosické polozemnici KKA („Der Schieferberg ist eine riesige, natürliche Basalthalde, deren Fuss z. Th. durch die Eisenbahn ... durchschnitten wird. Dicht am oberen Rande des so gebildeten Einschnittes zieht sich eine dunkel gefärbte, etwa 60 cm mächtige Schicht von geringer Ausdehnung hin, deren genaue Untersuchung eines ausserordentlichen Reichtum an Gefässscherben, Thierknochen, Holzkohlen etc. ergab.“). Kulturní vrstva v. ca 60 cm, mezi nálezy dominuje keramika KKA, s ŘIV lze spojovat *střepe se slámovaným povrchem* a ostří *spilítové sekery*.

ULOŽ: M Dresden. – LIT: *Deichmüller 1881*; *Pič 1899*, 219; *Kern 1925*, Abb. 7 (mapa); *Ehrich – Pleslová-Štiková 1968*, 202, 210 (settlement without designation of Řivnáč culture ?); *Dobeš 1993*.

15. DRAHONICE, okr. Chomutov

X. Bez údajů. **Ojedinělý nález** ŘIV bez bližších údajů.

ULOŽ: M Kadaň. – LIT: *Ehrich – Pleslová-Štiková 1968*, 202 (Isolated ?).

16. DŘÍNOV, okr. Most

A. Jezerní louka, ca 350–600 m východně od J okraje býv. obce. – OSÍDLENÍ: Polykulturní **pobřežní sídliště** na Z straně býv. Komoňanského jezera. Z eneolitu zde kromě BAD a ŘIV (?) ještě KNP, ŠK. „Terén zde vytvářel poměrně dlouhý a úzký poloostrov vyčnívající do jezera. Zjištěné pravěké osídlení se vázalo právě na blízkost jižního břehu tohoto poloostrova.“ (*Neustupný 1985*, 59) – OKOL: Výzkumy v l. 1957–1965, ARÚ Most (E. Neustupný).

Kulturní vrstva a ojedinělé nálezy. Ve střepovém materiálu zastoupené tvary:

Čerpák kónický s plochým dnem, v. 62 mm a zlomky uch čerpáků, *obr. 7: 2–4*.

Mísy kónické, hluboké, s okrajem oblým nebo rovně seříznutým, *obr. 7: 1, 5, 10*.

Hrnce (a) soudkovité, *obr. 7: 6, 8*; (b) s lištovitě zesíleným okrajem, *obr. 7: 9*, s řádkem jazykovitých pupků na podhrdli; obě formy s okrajem rovně seříznutým. Povrch nádob je převážně hlazený, nerovný, rozpraskaný, též s příškvarky; stopy *slámování* nese okraj soudkovitého hrnce *obr. 7: 6*.

Přeslen diskovitý, dm. 56 mm, *obr. 7: 7*.

ULOŽ: ÚAPPSZČ. – LIT: *Neustupný 1985*.

17. DUCHCOV, okr. Teplice ?

X. Bez údajů. **Ojedinělé nálezy** ŘIV, KKA: *Zásobní hrnce*: 5 zl. t z různých nádob, p7. – KKA: 1 zl. h, orn. šňůrové půlobloučky šikmo šrafované, p2, *obr. 26: 15*.

ULOŽ: M Teplice (sb. Duchcov) B 136-67/85, B 136-69/85. – LIT: *Ehrich – Pleslová-Štiková 1968*, 202 (Isolated ?); *Budinský 1978*, 58; *Rusó 1990*, 38, 72.

18. ERVĚNICE, okr. Most

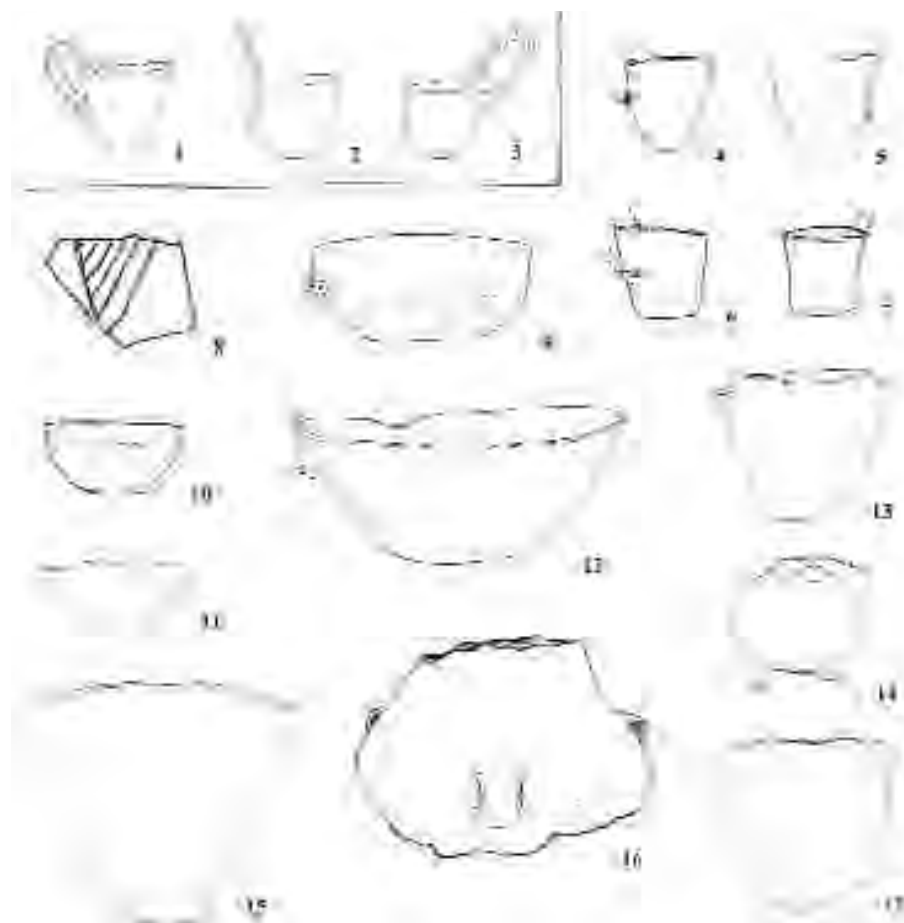
X. Bez údajů. **Ojedinělý nález** ŘIV: *Ansa lunata*.

ULOŽ: NM 18409 (sb. Löbl).

19. HOLEDEČ, okr. Louny

X. Bez údajů. **Ojedinělý nález** ŘIV: *Miska lublaňského typu* (část), orn. rýhy, lomená klikatka.

ULOŽ: M Chomutov 1774/2 (sb. Günzel, Teplice). – LIT: *Novotný 1955*, 10; *Ehrich – Pleslová-Štiková 1968*, 202; *Černá – Ondráčková 1996*, 42 (jako „pravěk“).

Obr. 6. Komořanské jezero. 1–3 Komořany A; 4–17 Dolní Jiřetín A. Keramika (podle Preidel 1936, Abb. 4, 5, Taf. 6). Badenská kultura.

Abb. 6. Komořany-See. 1–3 Komořany A; 4–17 Dolní Jiřetín A. Keramik (nach Preidel 1936, Abb. 4, 5, Taf. 6). Badener Kultur.

20. HOSTĚNICE, okr. Litoměřice

X. Bez údajů. **Ojedinělý nález** BAD: Čerpák s oblým dnem, převýšené ucho odlomeno, p21, v. 67 mm, obr. 24: 2.

ULOŽ: M. Budyně 759 (st. č. 1). – LIT: archiv ARÚ; podle inv. záznamu ale nalezen při rozhraní katastrů Budyně a Roudníčku (Zápotocký 1960, 55, jako Budyně n. O.).

21. HOSTOMICE, okr. Teplice

A. „GZ“ – Gemeindeziegelei? – OSÍDLENÍ: **Sídliště rovinné**?. **Ojedinělý nález** ŘIV: Zásobní hrnce: 1 zl. o-t, p2-7, zach. v. 205 mm, obr. 25: 9.

ULOŽ: M Teplice st. dep. č. 243-251.

22. HRADÍŠTĚ, okr. Teplice

A. Pole ppč. 412 (Rittigovo). ZM 25:02-324, koor. 170:160 (2). – OSÍDLENÍ: **Sídliště rovinné**. – OKOL: Výzkum M Teplice 1934–1936.

Jáma 3. Kromě keramiky z mladší d. bronzové též 3 zl. ŘIV. Zásobní hrnce: 1 zl. o, orn. řádek sloupkovitých kolků, p2, obr. 25: 4.

1 zl. t, jazykovitý pupek, p4-blátitý, obr. 25: 5. 1 zl. t, p7, obr. 25: 6.

ULOŽ: M Teplice př. č. 14-195 až 197/74. – LIT: Budinský 1978, 80, jako ŘIV zde označeny též jámy č. 1, 4 (nejisté).

Obr. 7. Komořanské jezero. Dřínov A. Keramika (podle Neustupný 1985, obr. 9, 10). Badenská kultura.
Abb. 7. Komořany-See. Dřínov A. Keramik (nach Neustupný 1985, Abb. 9, 10). Badener Kultur.

23. CHOMUTOV, okr. Chomutov

X. Bez údajů. **Ojedinelý nález ŘIV** bez bližších údajů.

ULOŽ: M Wien. – LIT: Ehrich – Pleslová-Štiková 1968, 202.

24. JENIŠŮV ÚJEZD, okr. Teplice

A. Důl Mír, stěna jámy. ZM 02-323, koord. 224:45. – OSÍDLENÍ: **Sídliště rovinné**. – OKOL: Výzkum ARÚ Most.

Jáma ŘIV (část).

ULOŽ: ÚAPPSZČ bez př. č., nezpracováno. – LIT: Koutecký 1987.

25. JEVINĚVES, okr. Mělník

X. Bez údajů. **Ojedinelý nález ŘIV**: *Amfora zásobnicová tříuchá*: okraj a hrdlo olámané, ucha masivní, pásková, p2, zach. v. 290 mm, obr. 25: 11.

ULOŽ: V r. 1966 v místní škole.

26. KAMENNÁ VODA, okr. Most

A. Sev. od obce, lom na křemenc. ZM 25:02-343, koor. 46:330 (1). – OSÍDLENÍ: **Sídliště rovinné**? – OKOL: Výzkum ARÚ Most. Polozemnice ŘIV ? („zbytek střešněneolitické chaty“).

ULOŽ: ARÚ Most př. č. 107/65-1-8 (do M Teplice). – LIT: Neustupný 1966, 16; Koutecký et al. 1980, 103.

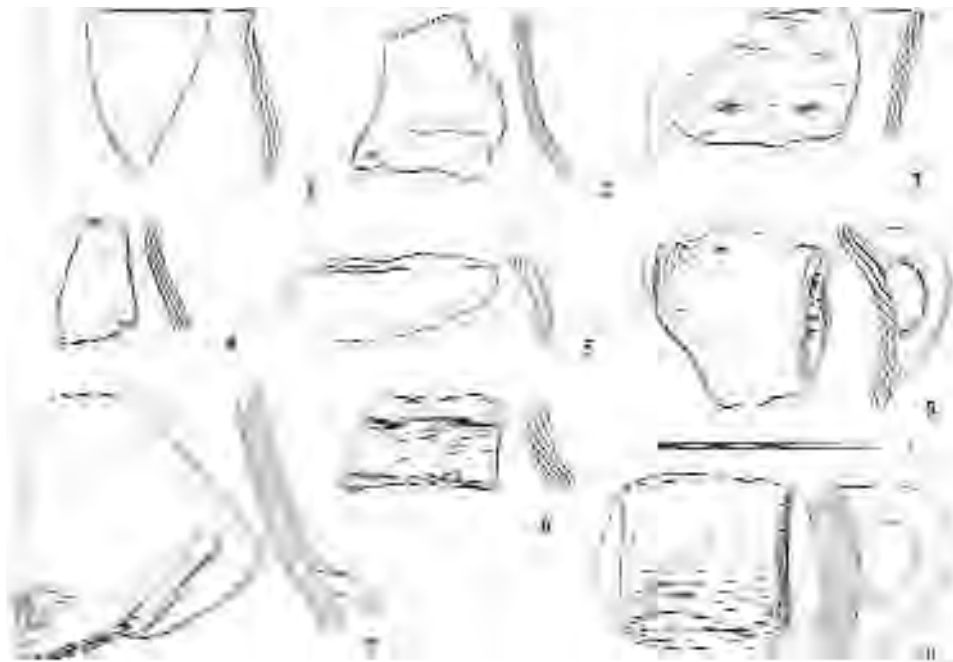
27. KEBLICE – okolí, okr. Litoměřice

X. Bez údajů. **Ojedinelý nález BAD**: *Čerpák* s oble hrotitým dnem, vysoké ucho odlomeno, p2, v. 58 mm, obr. 24: 1.

ULOŽ: V r. 1966 ve sbírce p. Jaroše v Keblicích.

28. KOMOŘANY, okr. Most

A. Naleziště 6 (podle Preidel 1934, 16, mapa). Důl Germania. – OSÍDLENÍ: Polykulturní **pobřežní sídliště** na J straně Komořanského jezera; z eneolitu zde kromě BAD a ŘIV (?) ještě KNP. – OKOL: **Ojedinelé nálezy** z r. 1891.

Obr. 8. Křesín A. Jámový objekt (?). Keramika. Řivnáčská kultura.
Abb. 8. Křesín A. Grubenobjekt (?). Keramik. Řivnáč-Kultur.

Čerpáky: Kónicky rozevřený s plochým dnem, v. 65 mm, *obr. 6: 1*. Dtto, ucho chybí, v. 60 mm, *obr. 6: 2*. S oblým dnem a páskovým uchem, v. 55 mm, *obr. 6: 3*.

Nálevkový pohárek s měkkým profilem, v. 100 mm.

ULOŽ: M Most. – LIT: *Preidel 1934*, 16, Taf. 4: 13; 5: 1, 16–18.

29. KONOBRŽE, okr. Most

A. Poloha U bunkru, velmi mírný sprašový svah (1°) ca 150 m od bezejmenné vodoteče. ZM 25:02-341, koor. 33:379 (1). – OSÍDLENÍ: **Sídliště rovinné**. – OKOL: Výzkum ARÚ Most 1991 (M. Dobeš).

Polozemnice ŘIV o rozm. 390 x 370 cm, hl. 10 cm od úrovně skřívky, beze stop po vnitřní kúlové konstrukci (nepubl.).

Intruze ŘIV v záspy hrobu ŠK: *Děbán s ansa lunata*: 1 zl. ansa. *Typ*?: 1 zl. t, p7, 3 zl. t.

ULOŽ: ÚAPPSZČ. – LIT: *Dobeš 1995b*, 139; *Dobeš – Buchvaldek 1993*, 203, obr. 5: 3, 4; *Ernée et al. 2007*, 93.

30. KŘESÍN, okr. Litoměřice

A. Pole ppč. 183, 184 mezi školou a hřbitovem, při okraji levobřežní terasy Ohře. ZM 25:02-433, koor. 1:36 (2). – OSÍDLENÍ: **Sídliště rovinné**. – OKOL: Při odkopávání ornice zachyceno „sídliště, kde nalezeno bylo mnoho střeptů“; 10. 1. 1926 předáno do M Li-bochovice.

Patrně z jednoho **obj.** ŘIV: *Mísy obr. 8: 1, 4*, p21. – *Amfory?* *obr. 8: 2, 5, 6*, p2, 21. – *Zásobní amfory* s uchy na výduti *obr. 8: 7–9*, p2, 3. – *Zásobní hrnce obr. 8: 3*, p2, o-dm ca 45 cm. 3 zl. t, p7. 5 zl. t, p8. *Tvar*?: 55 zl. t, p21, 7, 8.

ULOŽ: M Litoměřice 8062-8094. – LIT: *Křenek s. d.*, 60-1; *Zápotocký 1965*, 329 (poloha); *Blažek – Kotyza 1990*, 19.

31. KUČLÍN, okr. Teplice

A. „Horka“. Široce jazykovitá ostrožna ca 350 x 200 m v meandru potoka Syčivky. Fortifikace: palisáda (?), patrně z raného eneolitu. Plocha ca 7 ha; 286 m n. m.; převýšení: ca 30 m. ZM 25:02-341, koor. 398:262 (2). – OSÍDLENÍ: **Sídliště výšinné**. Polykulturní lokalita, z eneolitu zde kromě ŘIV a KKA ještě LGK?, pozd. JORD, KNP?, ŠK (hrob). – OKOL: Sběry, sondáž v r. 1979 (J. Petrlík, J. Muška, M Teplice). Ojedinelé nálezy:

Keramika ŘIV: *Koflík* s trubkovitým uchem, p21, v. 85 mm, *obr. 26: 1*. – *Zásobní hrnce*: zl. o, t, p7, *obr. 26: 2–4*, 7. – KKA: 1 zl., p2, *obr. 26: 5*. – Broušená industrie: *Nůž* – zlomek středověké partie, hornina zelenavě šedá, zach. d. 70 mm, *obr. 26: 6*. *Teslice slánského typu*: zl. ostří, hornina šedo zelenavá (spilit?), zach. d. 28 mm.

ULOŽ: M Teplice. – LIT: *Dobeš et al. 1991b*, 92 (hrob ŠK); *Petrlík – Zápotocký 1992*, obr. 1, 2, 6; *Zápotocký 2000*, 176, Abb. 45.

32. LEDČICE, okr. Mělník

A. „Za humny“. Plochý terasový ostroh na S okraji obce, vymezený mírnými svahy na S, Z a J, ppč. 337. 245 m n. m.; převýšení: ca 10 m. ZM 10:12-21-10, koor. 307:267 (3). – OSÍDLENÍ: **Sídlíště v exponované poloze** ? – OKOL: Sběry v 60. letech 20. stol. (K. Žebera, ÚÚG; K. Sklenář, M Mělník). Ojedinelé nálezy:

Keramika ŘIV ? – B1 – spilitová *teslice* typu Slánské hory d. 55 mm, ŠI paz. a kvarcovitá.

ULOŽ: M Mělník 9957-61, 15147-8. – LIT: *Sklenář 1982*, 178-9; *1985*, 6.

B. Pískovna na S okraji obce při silnici do Černoučku, ppč. 335, 337 (západně od polohy A). – OSÍDLENÍ: **Sídlíště rovinné**. – OKOL: Při kopání písku, výzkum K. Žebera 25. 5. 1966. Ojedinelé nálezy:

Keramika ŘIV ?: „hrubší“ stěpy.

ULOŽ: M Mělník 9437-41. – LIT: *Sklenář 1973*, 6.

C. Západní konec ostrohu Škarechova (viz Nová Ves), u višňovky. – OSÍDLENÍ: **Sídlíště rovinné** ? – OKOL: Sběry v r. 1966 (K. Žebera, ÚÚG). Ojedinelé nálezy:

Keramika ŘIV ?: stěpy, ŠI.

ULOŽ: M Mělník 10240-47. – LIT: *Sklenář 1973*, 9.

33. LENEŠICE, okr. Louny

A. Pozemek J. Rotha ppč. 3982/2. ZM 25:12-121, koor. 311:357 (2). – OSÍDLENÍ: **Sídlíště rovinné**. – OKOL: Výzkum M Louny 24. 11. 1940 po zřícení stěny sousední pískovny.

Jáma s depotem keramiky ŘIV. Objekt obdélníkovitého profilu 1 x 0,8 m, hl. 1 m: „Na dně objeveno asi 20 nádob s měšičkovitými uchy, vesměs ve střepech. Byly naházeny na dně bez jakéhokoliv uspořádání. Ze stěpů rekonstruováno v museu 10 nádob, ostatní jsou neúplné a jejich počet zjištěn jen podle počtu uch. Mnoho stěpů bylo též odneseno dětmi, než bylo započato s průzkumem.“ *Obr. 9: 1-7, 10 – džbány s ansa lunata* inv. č. 2174, 2176, 2173, 2170, 2172, 2175, 2171, 2177; 8, 9 ansa č. 2166.

ULOŽ: M Louny č. 2170-77 (džbány s ansa), 2166 (stěpy). – LIT: V. Kučera, zpráva čj. 317/42 v archivu ARÚ; *Knor 1948*, 45 (s pozn. „je to další nález keramického souboru tohoto typu v kulturních jamách, potvrzující výjimečný a dosud ne plně jasný význam podobných nálezů“); *Ehrich – Pleslová-Štiková 1968*, 203.

X. Bez údajů. **Ojedinelé nálezy** ŘIV: *Džbány s ansa lunata*: 3 zl. uch.

ULOŽ: M Louny 198a-c.

34. LEVOUSY, okr. Litoměřice

A. „Na Sancích“. Plochá ostrožna široce jazykovitého tvaru ca 350 x 140–200 m, okraj vysoké pravobřežní terasy Ohře. Na S příkrý svah k řece, na Z a J svahy kratší, spadající do bezvodého údolí, na V ostrožna plynule přechází do náhorní pláně. Fortifikace: starší fáze raně středověkého vnitřního valu, přetínajícího ostrožnu uprostřed, datována do mladší/pozdní d. bronzové, střední a vnější val nezkoumány. – Plocha ca 4,5 ha; 200 m n. m.; převýšení: ca 30 m. ZM 10:02-34-25, koor. 429:3 (3). – OSÍDLENÍ: **Sídlíště výšinné**. Polykulturní lokalita, z eneolitu zde kromě ŘIV a KKA ještě LGK, KNP; akropole trojdielného raně středověkého hradiště. – OKOL: Výzkum v r. 1967 (Z. Váňa, ARÚ) a četné sběry.

Keramika ŘIV a KKA ze sběrů: větší počet zl. t., p7, *obr. 26: 12*; 1 zl. t. om. KKA, *obr. 26: 11*.

ULOŽ: M Litoměřice. – LIT: *Váňa 1973*, *obr. 1-3*; *Zápotocký 1989*, *obr. 6*; *2000*, 177, *Abb. 45*, *Taf. 61*; *Smrč 1995*, 50, *obr. 19: 7*.

35. LIBKOVICE, okr. Teplice

X. Bez údajů. **Ojedinelé nálezy** ŘIV bez bližších údajů.

ULOŽ: M Teplice. – LIT: *Ehrich – Pleslová-Štiková 1968*, 203.

36. LIBOČANY u Žatce, okr. Louny

A.: „Prašivý kopec“, „Goldberg“. Pískovna pí. Tiché na vrcholu kopce. Podle informace P. Holodňáka jde „nejspíše o návrší, které se rozkládá asi 1,5 km západně od Libočan, po obou stranách silnice vedoucí na Kadaň“. Ca 240 m n. m. – OSÍDLENÍ: **Sídlíště v exponované poloze** ? – OKOL: Při těžbě v pískovně v r. 1926.

Jáma s depotem keramiky ŘIV. Podle J. Böhma zde ca 15 *džbánů s ansa lunata* (9 celých, 2 doplněné a další ca 4 džbány ve střepech); v inventáři NM evidováno 9 džbánů, 13 zlomků ansa a 1 zl. okraje hrnce s přesekávanou lištou.

ULOŽ: NM 39808-39830 (v inventáři jako „Žatec“, na nádobách „Libočany“). – LIT: J. Böhm, zpráva čj. 113/29 v archivu ARÚ (jako „Žatec“); *Böhm 1934*, 58, *obr. 50*; *Ehrich – Pleslová-Štiková 1968*, 208 (settlement on high ground with gentle slopes; jako „Žatec“); *Bubeník 1988a*, 222, 239; *Holodňák 2006*, 225.

37. LIBOCHOVANY, okr. Litoměřice

A. Tříkřížový vrch. ZM 10:02-43-01, koor. 462:265 (2). – OSÍDLENÍ: **Sídlíště výšinné**. – OKOL: Sběry E. Gattermana.

Ojedinelé nálezy ŘIV/ŠK ? : *Miska se zataženým okrajem*: 1 zl. o, orn. pás tří šňůr, p2, *obr. 23: 1*. – B1: *Teslice*, tyl odlomený, hornina světle šedozelenavá (spilit?), p1, místy otřelý, zach. d. 88 mm, *obr. 23: 2*.

ULOŽ: M Litoměřice 6327 (st. č. Gat. 624); sb. Gattermann 14. – LIT: *Gattermann 1930*; *Zápotocký 1974*, 115.

38. LIBOTENICE, okr. Litoměřice

A. Pole ppč. 641 na J od obce. Poloha při okraji prvé nezaplavované terasy Labe, z J ohraničená nevýrazným údolím, dle mapy stabilního katastru z r. 1841 s vodotečí. ZM 10:02-43-14, koor. 326:185 (3). – OSÍDLENÍ: **Sídlíště rovinné**. – OKOL: Průkopy pro závlahové potrubí podél silnice do Hrobců (projekt Vltava VIII), průzkum 12. IV. 1963 (M. Zápotocký, M Litoměřice). Průkopem zde porušeno 5 jámových objektů, z nich 1 ŘIV.

Obr. 9. Lenešice A. Jáma. Keramika (foto archiv ARÚ Praha). Řivnáčská kultura.
 Abb. 9. Lenešice A. Grube. Keramik (Fotoarchiv des AI Prag). Řivnáč-Kultur.

Obj. 1 – **polozemnice** ŘIV. Na profilu průkopu vrstva hnědočerné hlíny o mocnosti max. 20 cm, táhnoucí se pod ornici po obou stranách průkopu v délce ca 4 m. Keramika z profilu:

Džbány s ansa lunata: 1 hrot ansa, 2 zl. páskových uch, p21, obr. 10: 1–3.

Hmoždír: 1 zl. t-d, orn. plastická klikatka svrchu vyplněná hlubokými vpichy, p2, d-dm. 25–30 cm, obr. 10: 6.

Mísa: tunelovité ucho na výdutí, p21, obr. 10: 8.

Zásobní hrnce: s okrajovou lištou, obr. 10: 13–15; dtto bez lišty, obr. 10: 9; dtto, pod okrajem řádek obdélníkových vpichů, obr. 10: 5.

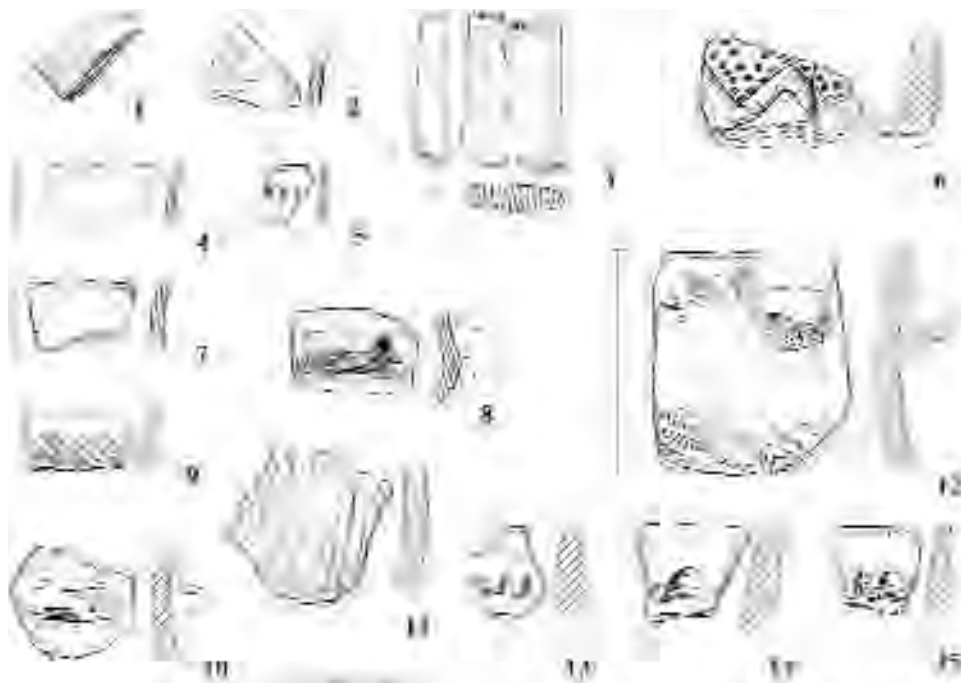
1 zl. h-t, jazykovitý pupek, obr. 10: 10; 37 zl. t, p7.

Tvar ?, 5 zl. o, obr. 10: 4, 5, 7.

ULOŽ: M Litoměřice 7311-7336. – LIT: *Zápotocký* 1975, 211.

39. LIPTICE, okr. Teplice

A. SV okraj obce, poloha Za kostelem, ca 350 m VSV od kostela. ZM 25:02-323, koor. 255:136 (1). – OSÍDLNÍ: **Sídliště rovinné**. – OKOL: Výzkum ARÚ Most 4.–5. 1976 (I. Rada). Při skrývce v předpolí dolu Pokrok zjištěno 11 objektů (neolit, hradištní, 1 obj. ŘIV). Obj. 3 – **hliník** ŘIV. Komplex několika jam o celk. rozměru 10 x 9 m, max. hl. 1 m (obr. 11); rozdělen na části A, B, C. V části C zachyceny zbytky „rozmáčené mazanice kry“ (pec?). V části B nalezeny podle I. Rady „vedle řivnáčských střepeů rovněž ve spodních vrstvách zlomky keramiky vypichané. Lze proto usuzovat, že obj. 3 B náležel kultuře vypichané a byl později využit řivnáčskou kulturou, která jej zahrнула do své soustavy hliníků (obj. 3 A, 3 C)“. Keramika:

Obr. 10. Libotenice A. Polozemnice. Keramika. Řivnáčská kultura.
Abb. 10. Libotenice A. Grubenhäuser. Keramik. Řivnáč-Kultur.

Děbány s ansa lunata: 1 rúžek ansa, na vnitřní ploše dvě žebra, p21, obr. 12: 1; dtto bez žeber. Ze džbánů patrně též: 4 zl. p1, 21, obr. 12: 2-4; 2 zl široce páskových uch, š. 37, 40 mm, p21.

Hmoždíře: 1 zl. t-d, p2, d-dm. 180 mm, obr. 12: 5; 1 zl. t-d, p21, d-dm 140 mm, obr. 12: 6.

Mísa: 1 zl. o, p25, obr. 12: 11.

Dvojkónické nádoby – osudí: 2 zl. t, p2, vd-dm. 220 mm, obr. 12: 7; dtto, výduť oble lomená, p1, vd-dm. 300 mm, obr. 12: 8.

Zásobní hmce: (a) Bez okrajové lišty: obr. 12: 13. – (b) Okrajová lišta plochá, hladká: obr. 12: 14, 16; 2 zl. o, p2, obr. 12: 22; 3 zl. o-t, jazykovité pupky (na jednom zlomku dvojice reparačních otvorů); 1 zl o-dm. 260 mm. – (c) Okrajová lišta plochá, přesekávaná: 1 zl. o-t, na liště řídké šikmé sloupkovité záseky, p. 2, obr. 12: 18. – (d) Okrajová lišta prohnutá, hladká: 3 zl. o-t, p25-7, o-dm. 240, obr. 12: 21. – (e) Okrajová lišta prohnutá, nehtovaná či přesekávaná: 1 zl. o, obr. 12: 17; dtto, šikmé záseky, p2, obr. 12: 19. – (f) Okrajová lišta kyjovitá, hladká: 1 zl. o, p2, obr. 12: 15. (g) Dtto, lišta naspodu nehtovaná: 2 zl. o., p25, obr. 12: 20. – Dna: část (6 zl.) t-d, p. 7, d-dm. 12 mm. – Zlomky těl: 10 zl. t, p4 – blátitý; 74 zl. t-d, d, p7 – slámovaný, přičemž slámování je většinou výrazné, jednotlivé tahy jsou až žlábkovité. *Typ ?*: Okraje: 2 zl. o, p1, obr. 12: 9, 10; 5 zl. o, p21, 2. – Ucha pásková: 2 zl., š. 25, 40 mm. – Těla, výduť: 177 zl. t, p21, 2, 3. – Dna: 16 zl. t-d, obr. 12: 12.

NEOLIT – intruze: 16 zl. k. vypíchané.

Nekeramické nálezy. *Drtilo*: spodní část (ležák) bočníkovitého tvaru, horní plocha vyhlazená, ostatní strany jen hrubě obité, hornina: železitý pískovec?, rozm. 32 x 18 x 15 mm. *Drtilo* ploché, oválné, hornina bělošedá, slídnatá, rozm. 160 x 110 x 25 mm. *Těrka* nepravidelně oválná, plochá, hornina hnědočerná, rozm. 120 x 100 x 50 mm. – Štípaná industrie: hrot ploché *čepce* s retuší, zach. d. 24 mm. 5 *odštěpků*, žlutavý kvarcit. – Mazanice: 10 zl. – Zvířecí kosti: 10 sáčků (neurčeno). – Uhlíky: sáček (neurčeno).

ULOŽ: M Teplice př. č. B 134-136/98. – LIT: I. Rada, zpráva čj. 373/76 v ÚAPPSZČ (za informace děkuji J. Muškovi); *Velínský et al.* 1986, 173.

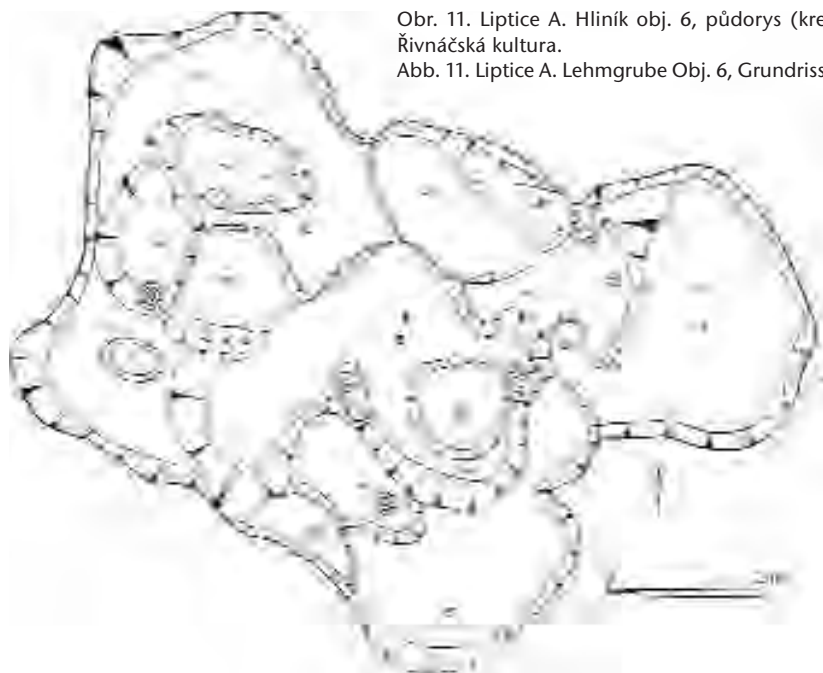
Pozn.: Příslušnost střepů z polohy „Hřbitov“ (*Budinský* 1978, 128) k ŘIV je sporná.

40. LITOMĚŘICE, okr. Litoměřice

A. Akciová cihelna, provoz VI (Werk VI) na SZ okraji města (poloha: *Zápotocký* 1965, obr. 25). – OSÍDLENÍ: *Sídlíště rovinné*. – OKOL: Bez údajů, v r. 1905 spolu se souborem vypíchané keramiky.

Keramika ŘIV: *Miska lublaňského typu*: nízká křížová nožka, na vnitřní straně část výzdoby – motiv vícenásobných trojúhelníků technikou brázdňného vpichu, d-dm. 70 mm; obr. 24: 10.

ULOŽ: M Teplice př. č. I-78/81, – LIT: *Budinský* 1985, 34 (jako k. vypíchaná).

Obr. 11. Liptice A. Hliník obj. 6, půdorys (kresba J. Muška).
Řivnáčská kultura.

Abb. 11. Liptice A. Lehmgrube Obj. 6, Grundriss. Řivnáč-Kultur.

B. Sandersova pískovna na pčč. 1217/1, 1219 při okraji levobřežní terasy Labe J od silnice do Mlékojed. ZM 10:02-43-03, koor. 81:21 (3). – OSÍDLENÍ: **Sídlíště rovinné**. – OKOL: Výzkum J. Kerna.

Jáma 5 – **polozemnice** ŘIV. Podle skicy J. Kerna šlo o objekt s plochým dnem, kolnými stěnami a popelovitou výplní, d. ca 3 m a hl. 1 m („eine Wohngrube, scharf rechteckig profiliert, mit Herd in der Südwestecke“). Keramika:

Koflík: 1 zl. t., páskové ucho, p21, obr. 13: 17.

Džbány: S ansa lunata: hrot ansa, na vnější ploše 2 žebra, p1, obr. 13: 1. – *Typ*?: 5 zl. široce páskových uch, obr. 13: 4. 1 zl. h-t, obr. 13: 5. Část, p1, o-dm. 22 cm, obr. 13: 15.

Čerpák?: 1 zl. o. kónického těla, p25, o-dm. 9 cm, obr. 13: 16.

Hmoždíře: 11 zl. t, t-d. ze 6–7 nádob, 1 zl. s tunelovitým uchem, 1 zl. orn. šikmými záseky na obvodu dna, obr. 13: 10–14.

Mísy: S esovitým profilem, hrdo odsazeno rýhou, p1, o-dm. 22 cm, obr. 13: 9; dtto s tunelovitým uchem š. 4 cm, p1, o-dm. 16 cm, obr. 13: 6. – *Typ*?: tunelovité ucho š. 5 cm s koncem plastického vousu, obr. 13: 7.

Amfory: 1 zl. t., orn. šachovnicový motiv z tence rytých trojitých klikatek, p21, obr. 13: 2; 1 zl. h-t, orn. svislá žebra svrchu ukončená kruhovitými plochými pupíky, p1, obr. 13: 3.

Zásobní hrnce: S hladkou úzkou lištou pod okrajem, p3, obr. 32: 18. – S okrajovou lištou přesekávanou: 13 zl. o, o-t., p3, 7, obr. 13: 19–21; obr. 14: 19; 10 zl. t, p7, obr. 14: 20, 21; 2 zl. t, p4.

Tvar?: 1 zl. h-t, obr. 13: 5; 1 zl. h-t, plochý oválný pupek, obr. 13: 8; 1 zl. t, tunelovité ucho š. 3 cm. 2 zl. t, jazykovitý pupek; ca 20 zl. t. atypických.

Broušená industrie. *Sekerka*: ostří symetrické, šikmé, tyl odlomený, hornina tm. zelenavá, zach. d. 49 mm, obr. 14: 13; 2 zlomky *seker* (?), hornina šedá a tm. zelenavá. – Štípaná industrie. *Čepelky*: 7 ks, obr. 14: 14–18; 1 *jádro*; 16 *odštěpků*. Hornina: kvarcit, silex. – Kostěná industrie – 12 ks: *dlátko*, obr. 14: 7; *šídla*, obr. 14: 1–6; *hroty*, obr. 8–12.

ULOŽ: M Litoměřice 8230-8317. – LIT: *Kern sine*, 115-6.

Ojedinělý nález ŘIV: *Džbán s ansa lunata*: 1 zl. ucha, p. 2, obr. 24: 9.

ULOŽ: M Litoměřice sb. Kern, K 1100.

41. LOMAZICE, okr. Chomutov

A. Poloha Kirchenfeld, pole J od kostela. ZM 25:12-111, koor. 133:231 (2). – OSÍDLENÍ: **Sídlíště rovinné**. – OKOL: Výzkum ARÚ Most v r. 1963 (V. Sakař).

a) Sonda VI: **ojediněle** (BAD?): „eneolitická keramika zdobená kanelurami“ ze sběru.

b) Sonda VII: **jáma 1** (BAD?), „menší oválný eneolitický objekt“ překrytý objektem k. knovízské, z jehož výplně též 1 zl. „kanelovaného džbáněčku s kořenem ucha“. – **Jáma 2** (ŘIV), silo kotlovitého průřezu. Z výplně mj. též eneolitické střepy (zl. džbáněčku „patrně s *ansa lunata*“, zl. s tunelovitým ouškem, zl. o. zásobního hrnce s okrajovou lištou, zl. t. „voštinované“ (dle foto slámované).

ULOŽ: ? – LIT: *Sakař 1966*, obr. 155 (poloha), 169: 1–14 (keramika).

42. LOUNKY, okr. Litoměřice

X. Bez údajů. **Ojedinelé nálezy** BAD, ŘIV: *Čerpák* kónický, dno úzce oblé, ucho odlomeno, p. 2, v. 49 mm, *obr. 24: 3*. – *Hmoždír*: dvě protilehlá tunelovitá ouška š. 20 mm, orn. mezi uchy na každé straně po čtyřech svislých či šikmých řádcích hrotitých bradavek, p21, v. 105 mm, *obr. 27: 4*.

ULOŽ: M Budyně 1826, 1853 (ze sb. místní školy v r. 1955). – LIT: *Zápotocký 1960*, 55; *Ehrich – Pleslová-Štiková 1968*, 204.

43. LOUNY, okr. Louny

X. Bez údajů. **Ojedinelý nález** ŘIV: *Džbán s ansa lunata*.

ULOŽ: M Louny (nezjištěno). – LIT: *Stocký 1926*, 178; *Ehrich – Pleslová-Štiková 1968*, 204.

44. LOVOSICE, okr. Litoměřice

A. Ploché návrší na JV okraji města, tvořené sprašovou návějí ze tří stran obtékanou potokem Modlou. Fortifikace nezjištěna. Ca 158 m n. m.; převýšení: 10–15 m nad inundací. Reiserova (Tschinkelova) a Schwarzenberská cihelna. ZM 25:02-431, koor. 228:157 (2). – OSÍDLENÍ: **Sídlíště v exponované poloze**. Polykulturní osídlení a pohřební areály z většiny pravěkých období, z eneolitu zde kromě BAD, ŘIV a KKA sídlíště KNP, pohřebiště ŠK, pohřebiště a sídlíště ZP. – OKOL: Od 80. let 19. stol. do poloviny 20. stol. ve zdejších cihelnách četné záchranné výzkumy (R. v. Weinzierl, J. Matiegka, G. Just a O. Tschakert, ARÚ). – **NÁLEZY**: BAD a ŘIV sídlíštní objekty. – LIT: Souhrnně k lokalitě *Matiegka 1893*; *Weinzierl 1895* (terénní situace); k eneol. osídlení kupř. *Moucha 1961*; *Hájek 1968*, 57–62; *Ehrich – Pleslová-Štiková 1968*, 204 (settlement on high ground with gentle slopes); *Zápotocký 1982*, tab. 1 (mapa z r. 1892); *Dobeš 1998*, 139, 149, *obr. 9*; *Zápotocký – Dobeš 2000*; *Blažek – Kotyza 2002*, *obr. 6*.

1. Reiserova (původně Tschinkelova) cihelna.

a. Jáma BAD. – OKOL: „Gefunden 10. VIII, 1884 im Aschenlager“. Keramika, **depot** ?

Čerpáky: 1 ks s oblým dnem, ucho chybí, p2, v. 54 mm, *obr. 19: 2*; 1 ks s hrotitým dnem, ucho chybí, p2, v. 66 mm, *obr. 19: 3*; 1 ks s oblým dnem, ucho chybí, p2, v. 58 mm, *obr. 19: 4*.

ULOŽ: M Teplice W 407, 462, K 6282. – LIT: *Weinzierl s. d.*, II, 72; 1895, 69, Abb. 20; *Budinský 1985*, 39.

b. Jáma BAD. – OKOL: „In der Nähe des gr. Ringofens in einer Kulturgrube gefunden; in geringer Tiefe“, koupeno od dělníka 19. 8. 1904. *Amfora závěsná*: vysoké kónické hrdlo s olámaným okrajem, tělo s nevýraznou horní výdutí a třemi svislými subkutanními uchy, p21, zach. v. 248 mm, *obr. 15: 12*.

ULOŽ: M Teplice HK 12993 (K 6402).

c. Jámy BAD. – OKOL: „Aus den Kulturgruben“, koupeno od dělníků 29. 9. 1900.

Čerpák kónický s plochým dnem, ucho chybí, p2, v. 78 mm, *obr. 24: 4*.

ULOŽ: M Teplice HK 8744.

d. Jáma BAD. – OKOL: „Grube bei Bahn, 23. 2. 1928“, výzkum G. Just, O. Tschakert. Keramika:

Džbán (části), ucho (převýšené?) chybí, hrdlo schůdkovitě odsazené, úzká nevýrazná výdutí, p. 21, v. 130 mm, *obr. 16: 1*.

Amfory: Amfora bezuchá (části), vysoké kónické hrdlo ostře nasazené na tělo s vysoko ploženou úzkou výdutí, p21, v. 335 mm, *obr. 16: 2*.

– Amfora bezuchá (části), vysoké kónické hrdlo měkce nasazené na tělo s vysoko posazenou oblou výdutí, na plecích zachováno 5 plochých pupků (pův. počet 6–7), spodek chybí, p21, zach. v. 410 mm, *obr. 16: 5*. – Amfora tříuchá (části), kónické hrdlo měkce nasazené na tělo s výraznou horní výdutí, ucha masivní, pásková, p2, zach. v. 255 mm, *obr. 16: 3*.

Hrnec soudkovitý (části), pod okrajem zachován 1 pupek, p21, zach. v. 200 mm, *obr. 16: 4*.

Nekeramické nálezy: zlomky MA, zvířecí kosti.

ULOŽ: M Litoměřice 8593-8611 (sb. Just-Tschakert 600, 601).

e. Jáma BAD. – OKOL: Výzkum 20. 10. 1929, G. Just, O. Tschakert. Keramika:

Čerpák džbánkovitý: 1 zl. o-d s částí páskového ucha, d. oblé, p1, v. 65 mm, *obr. 15: 1*. – *Typ*?: 1 zl. páskového ucha š. 19 mm, p21, *obr. 15: 2*.

Hrnec: Hrnec vejčitý (část), pod okrajem zachov. dva oble kuželovité pupky, p21, v. ca 135 mm, *obr. 15: 5*. – *Typ*?: 1 zl. o., pod okrajem nevýrazný pupek, p2.

Tvar ? 2 zl. o, *obr. 15: 4*; 1 zl. h-t, *obr. 15: 3*; 3 zl. t-d; 29 zl. t.

Nekeramické nálezy: Zvířecí kosti, zčásti přepálené.

ULOŽ: M Litoměřice 8625-8637 (sb. Just-Tschakert 616, 618).

f. Jáma BAD/KNP ?. – OKOL: „Grube an der Bahnseite, 11. u. 15. 1. 1930“, výzkum G. Just, O. Tschakert. Keramika:

Koflík: 1 zl. o-t, páskové ucho, nad ním na okraji 6 rýžek, pod ním 4 dvojpíchy, p21, zach. v. 65 mm, *obr. 15: 6*.

Konvice (?): 1 zl. t-d, orn. mělké svislé kanelování, d. zploštělé, p1, *obr. 15: 8*.

Tvar ? 1 zl. o. přímý, p21; část těla s náběhem na oble lomenou výdutí, p1; 1 zl. t-d, p1, d-dm. 70, *obr. 15: 7*; 7 zl. t, p. 1, 21.

ULOŽ: M Litoměřice 8875-81 (sb. Just-Tschakert 1250).

g. Jáma ŘIV. – OKOL: Výzkum NM r. 1924 („jáma I“). Keramika:

Džbány s ansa lunata: část ansa, p21, *obr. 17: 1*; část předchozího džbánu? 4 zl. o-t, p21, *obr. 17: 3*; část (5 zl. o-t) džbánu s ansa?, kořen páskového ucha š. ucha 78 mm, p2, o-dm. 300 mm, *obr. 17: 6*.

Mísa kónická: 2 zl. o-t, p2, o-dm. 280 mm, *obr. 17: 2*.

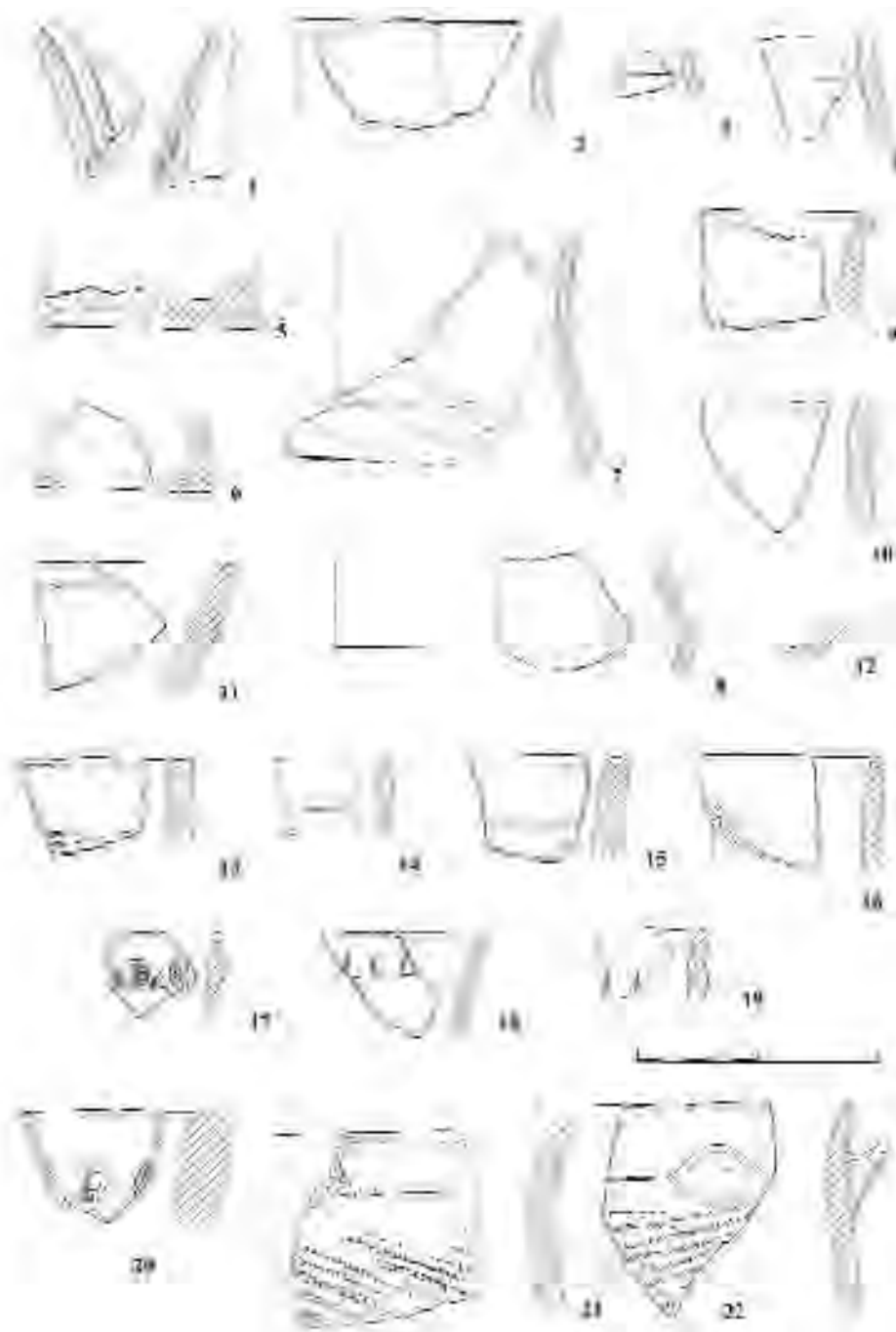
Zásobní hrnec: 1 zl. o-t, jazykovitý pupek, p2, o-dm. 300 mm, *obr. 17: 4*; část (5 zl. o-t), jazykovitý pupek, p2, o-dm. 230, *obr. 17: 5*.

Tvar ? 2 zl. o-h džbánu (?), p21; 12 zl. t, p2; dno ploché, p25, d-dm. 100 mm; dno konkávní, p2, d-dm. 120 mm.

ULOŽ: NM 35889-910. – LIT: *Stocký 1925*, 248.

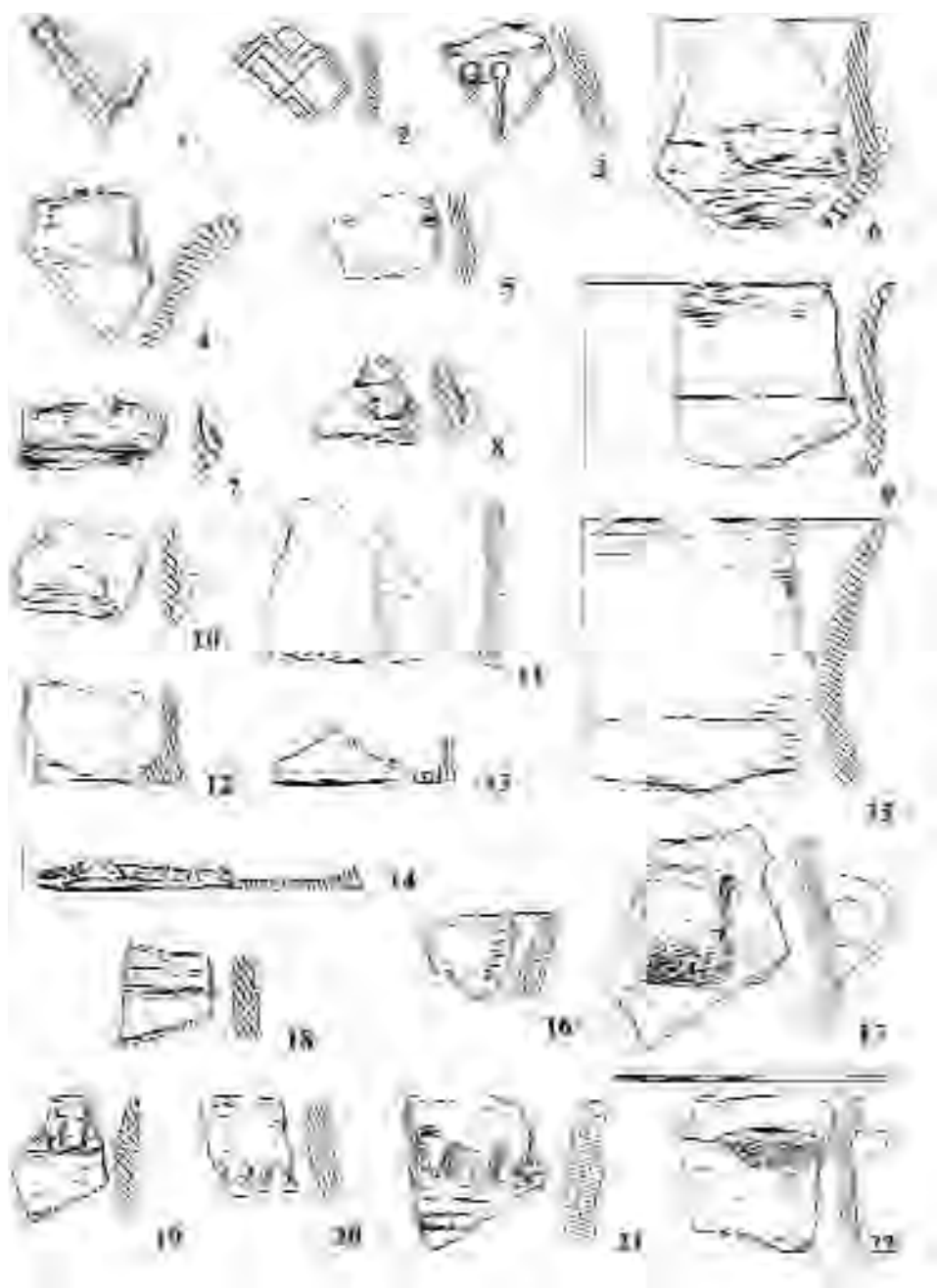
h. Jáma ŘIV. – OKOL: Výzkum NM v r. 1924 („jáma II“). Keramika:

Koflíky: S měkce esovitým profilem: část (5 zl. o-t), ucho chybí, p. 21, o-dm. 90 mm, *obr. 18: 1*. – Dvojkónický: 1 zl. t, výdutí oble lomená, p21, dm. výdutě 160 mm, *obr. 18: 11*.

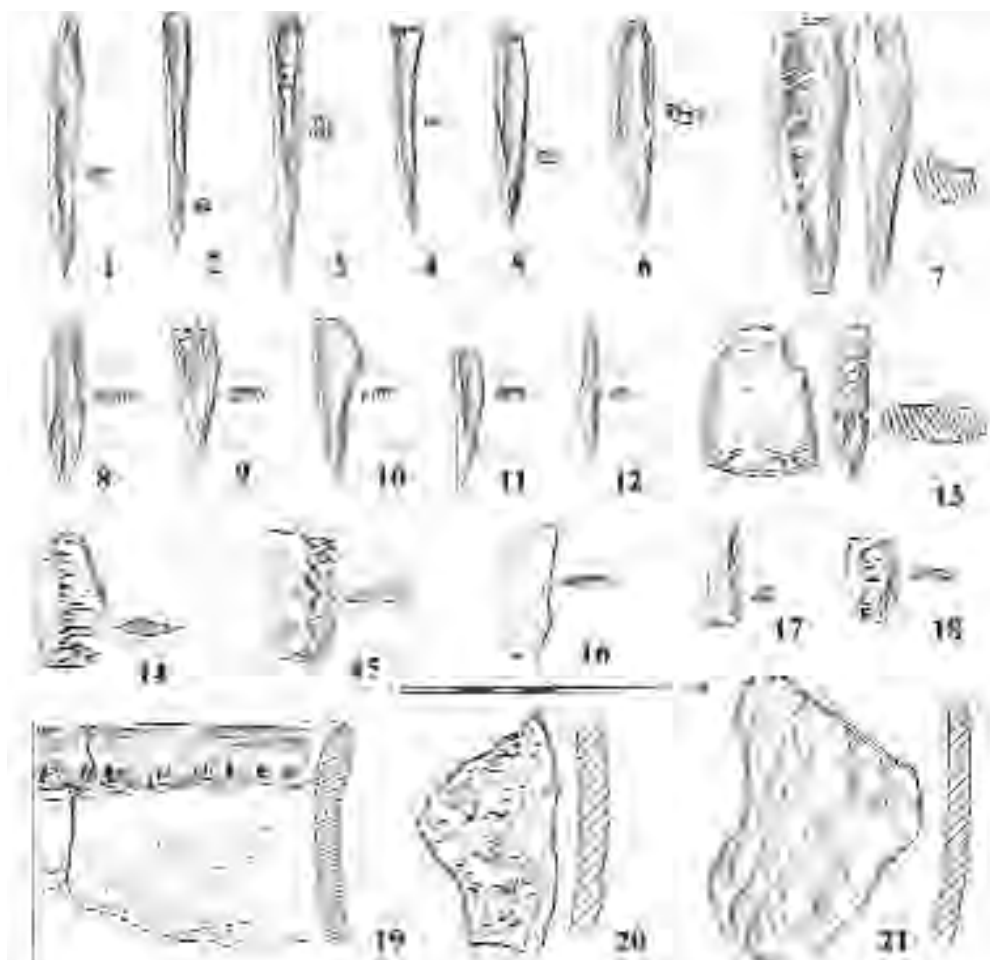

Obr. 12. Liptice A. Hliník obj. 6. Keramika. Řivnáčská kultura.

Abb. 12. Liptice A. Lehmgrube Obj. 6. Keramik. Řivnáč-Kultur.

Obr. 13. Litoměřice B. Sandersova pískovna. Polozemnice. Keramika. Řivnáčská kultura.
Abb. 13. Litoměřice B. Sanders-Sandgrube. Grubenhaus. Keramik. Řivnáč-Kultur.

Obr. 14. Litoměřice B. Sandersova pískovna. Polozemnice. 1–12 kost, 13–18 kámen, 19–21 keramika. Řivnáčská kultura.

Abb. 14. Litoměřice B. Sanders-Sandgrube. Grubenhaus. 1–12 Knochen, 13–18 Stein, 19–21 Keramik. Řivnáč-Kultur.

Čerpáky: část (5 zl. o-t), p21, o-dm. 80, obr. 18: 3; 1 zl., kořen páskového ouška, p2, obr. 18: 2.

Hmoždíř: 1 zl. t-d, kořen široce páskového ucha, orn. řádek čtverečkových vpichů, p2, d-dm 200 mm, obr. 18: 14.

Rendlík: 1 zl. o-t silnostěnný, okraj šikmo seříznutý, p2, o-dm. 400 mm, obr. 18: 10.

Mísy: S nálevkovitým hrdlem (pův. dvojuché): část (4 zl. o-t), na plecích úzké tunelovité ucho s horním V-vousem na okraji knoflíkovitě ukončeným, p21, o-dm. 220 mm, obr. 18: 5; 1 zl. o-h., část V-vousu na okraji knoflíkovitě ukončeného, p21, obr. 18: 6. – Mísa polokulovitá: 1 zl. o-t, p21 o-dm. 220 mm, obr. 18: 9. – Mísa kónická: 1 zl. o., p1, obr. 18: 12.

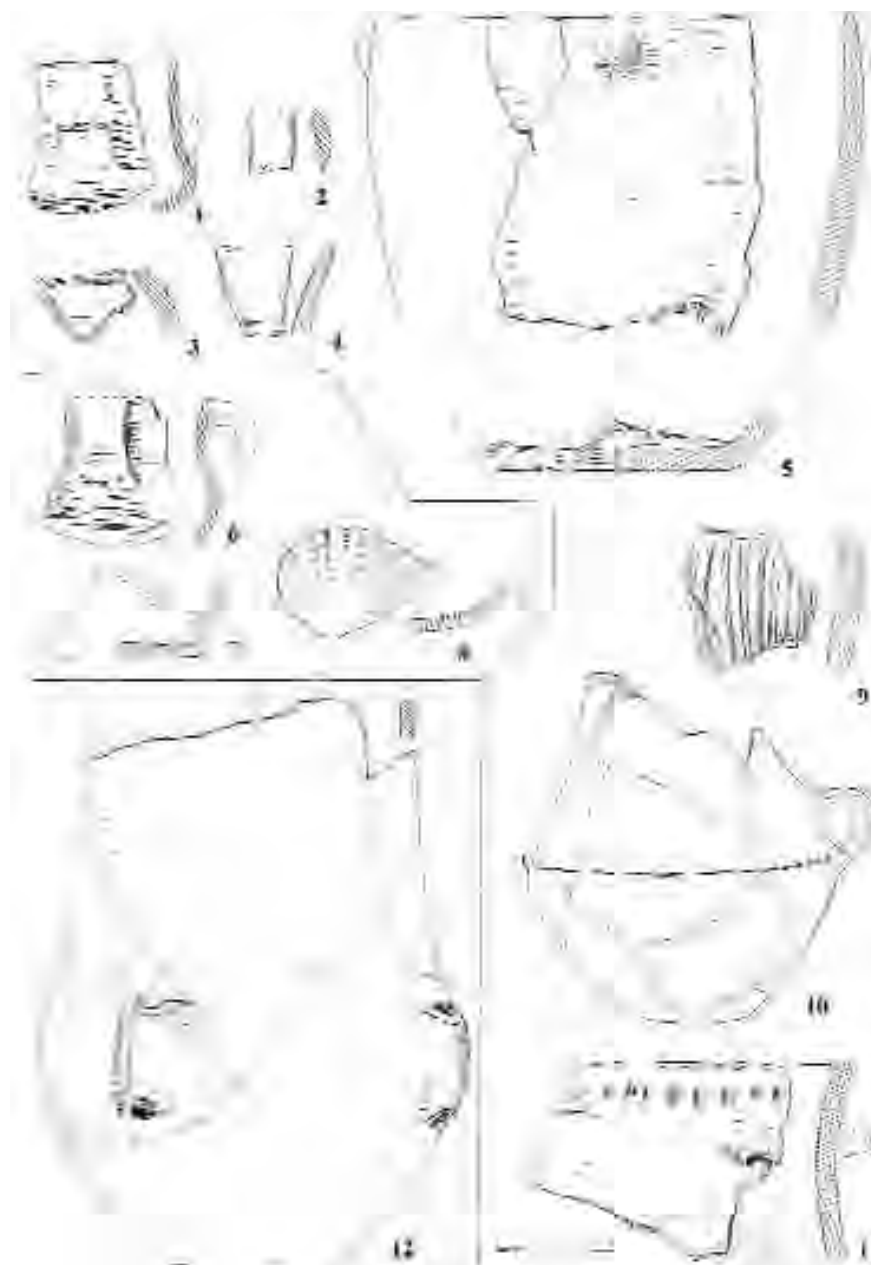
Cedník: část (4 zl.), při okrajích dvojřádky kruhovitých otvorů, p21, o-dm. 160 mm, obr. 18: 15.

Zásobní hrnec: 1 zl. o-t, hladká okrajová lišta, p21, o-dm. 300 mm, obr. 18: 16.

Tvar?: válcovité hrdlo: 1 zl. o-h, p2, obr. 18: 7; rozevřený okraj: 2 zl. o-h, p1, 21, obr. 18: 8, 13. 34 zl. t, p2, 21; 28 zl. t., t-d, p3 – drsný či zběžně hlazený; 2 zl. t, p4 – blátitý s náznakem prstování; 6 zl. t, p7 – náznak mělkého žlábkovitého slámování.

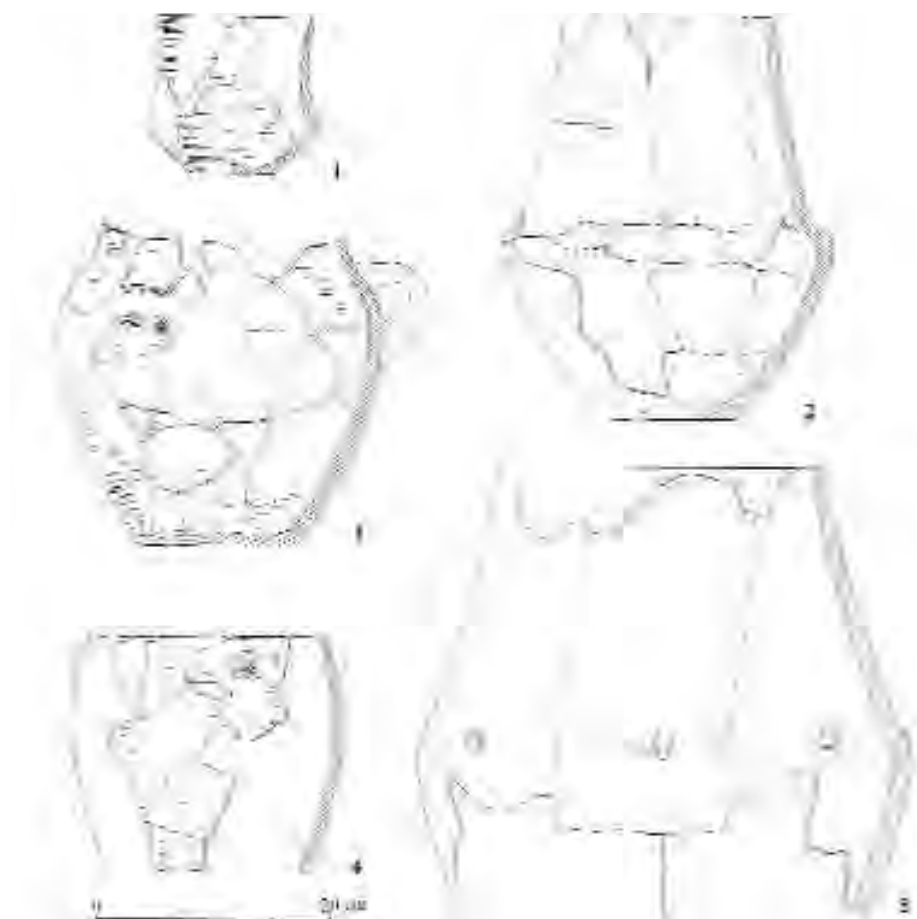
Nekeramické nálezy. *Sekerka*: ostří symetrické, bočnice ploché, plochy zčásti přešetěné, zčásti obité, tyl obitý, hornina slídnatá, zach. d. 80 mm, obr. 18: 4.

ULOŽ: NM 27790-852. – LIT: *Stocký* 1925, 248; *Moucha* 1960, 470.

Obr. 15. Lovosice A. Reiserova cihelna. 1–5 jáma e (z 20. 10. 1929); 6–8 jáma f (z r. 1930); 12 jáma b. – Ul. Neu Klappei. 9–11 ojedinéle nálezy. Keramika. 1–8, 12 badenská kultura (6 badenská/mladší KNP?), 9–11 badenská, řivnáčská.

Abb. 15. Lovosice A. Reiser-Ziegelei. 1–5 Grube e (am 20. 10. 1929); 6–8 Grube f (aus dem J. 1930); 12 Grube b. – Neu Klappei-Gasse. 9–11 Einzelfunde. Keramik. 1–8, 12 Badener Kultur (6 Badener/jüngere TBK?), 9–11 Badener, Řivnáč-Kultur.

Obr. 16. Lovosice A. Reiserova cihelna. 1–5 jáma d (z 23. 2. 1928). Keramika. Badenská kultura.
 Abb. 16. Lovosice A. Reiser-Ziegelei. 1–5 Grube d (am 23. 2. 1928). Keramik. Badener Kultur.

i. Ojedinělé nálezy BAD, ŘIV (Reiserova cihelna?).

Čerpáky: S oblým dnem: část, dno oblé, p21, v. 62 mm, *obr. 19: 5*; dtto, p2, v. 80 mm, *obr. 19: 1*. S hrotitým dnem, ucho chybí, p2, v. 67 mm, *obr. 19: 6*.

Konvice: s vysokým uchem, ucho odlomené, p21, v. 90 mm, *obr. 19: 7, 8* (doplňný).

ULOŽ: M Teplice „Tschinkel zu 1363“, W 404 (K 6289), K 6299, M Ústí n. L. 2253. – LIT: *Cvrková 1984*, 56 (jako KNP).

Džbán s ansa lunata: zl. ucha, okraje vroubkované, p21, *obr. 19: 12*; 1 zl. ansa, p21, *obr. 19: 10*. ULOŽ: M Litoměřice 996, 997 (sb. I. Pietsch).

2. Schwarzenberská cihelna.

OKOL: Z r. 1903, bez údajů. **Ojedinělé nálezy** ŘIV: *Džbán s ansa lunata*: 1 zl., p21, *obr. 19: 13*. – *Koflík bernburského typu*: 1 zl. o-t, orn. pás 4 rýh přerušný svislým žebrem, p1, *obr. 19: 11*.

ULOŽ: M Teplice, „FSZ“ = Fürst-Schwarzenbergische Ziegelei.

3. Ulice „Neu Klappei Str., versus Čechischen Kindergarten gegen Reiser“.

OKOL: Bez údajů, z 24. 6. 1937. **Ojedinělé nálezy** BAD/ŘIV: *Amfora dvojúčá*, oble dvojkónická: část, 2 protilehlá pásková ucha (1 chybí), nad výdutí žlábkovitá rýha, p21, zach. v. 215 mm, *obr. 15: 10*. – *Zásobní hrnce*: 2 zl. o-t, okrajová lišta prstovaná, jazykovitý pupek, p2, *obr. 15: 11*; 7 zl. t, p7 – výrazné slámování, *obr. 15: 9*.

ULOŽ: M Litoměřice 8884-7 (sb. Just-Tschakert 1354).

B. SZ okraj města, při silnici do Lhotky n. Labem.

OKOL: „Gef. von Henke 17. 10. 1891, Ende der Welhotterstrasse, Kanalbau“. **Ojedinelý nález** BAD (?): *Miniaturní závěsná nádobka* dvojkónická se dvěma svísele provrtanými pupky pod okrajem, p. 2, v. 52 mm, *obr. 19: 9*.

ULOŽ: M Teplice W 998. – LIT: *Weinzierl s. d.*, I, 11; *Budinský 1985*, 50 (jako d. bronzová).

45. MARTINĚVES, okr. Litoměřice

A. Pole na V okraji obce, za domem čp. 2. Stavba severního vepřina JZD. Naleziště leží na otevřeném pláni mírně se svažující k S a J, pouze k Z (k obci) je sklon větší, ale též plynulý. ZM 10:12-21-03, koor. 262:238 (2). – OSÍDLENÍ: **Sídlíště rovinné**. – OKOL: Objekt porušený při hloubení základů v r. 1961. Výkop p. Dvořáka a říd. uč. Tomana z M Budyně n. O.; podle nich zde další objekty už neexistují. **Jáma ŘIV** s černozemní výplní zahluobená do jílového podloží, š. ca 2 m, hl. ca 2 m. Keramika:

Koflík: 1 zl. páskového ucha, p1, *obr. 20: 15*.

Džbány s ansa lunata: Část, hrdlo odsazeno rýhou, p1, *obr. 20: 10*; 7 zl. ansa, 1 zl. o s kořenem ansa, 7 zl. plochých páskových uch (ansa?), p1, *obr. 20: 7–9*.

Hmoždíře: 4 zl. t-d, p21, *obr. 20: 11, 12*.

Čerπάky: 1 zl. kapkovitě zesíleného dna, p2, *obr. 20: 4*. 1 zl. o. kónického čerπάku (?), p2.

Mísy: Se zataženým okrajem: 3 zl. o-t, na *obr. 20: 3* plastické žebro šikmé, p2, *obr. 20: 2, 3, 6*; dtto, okraj zesílený, vyhnutý, p2, *obr. 20: 5*. – Dvojkónické?: 1 zl. h s límcovitou lištou na výduti svísele provrtanou, p1 *obr. 20: 13*; 1 zl. o-h, *obr. 20: 14*.

Miska lublaňského typu: 1 zl. o-t, orn. na vnitřní straně půlobloučkovité svazky ostrých otisků šňůry, p1, o-dm. 10–12 cm, *obr. 20: 1*.

Amfóra: 1 zl., tunelovité ucho, p2, *obr. 20: 16*.

Zásobní hrnce: 17 zl. o. z růz. nádob, okrajová lišta (a) hladká, (b) naspodu prstovaná, (c) přesekávaná, p 21-7, *obr. 20: 19–22*; 1 zl. h-t, tunelovité ucho š. 55 mm, p2-7, *obr. 20: 17*; 3 zl. h-t, horiz. pupky na nasazení hrdla, p 2-7; 39 zl. t., p. 7; 15 zl. t. p. 4 – blátitý; 1zl. t. p8 – voštinovaný; 1 zl. t., p. hluboce nehtovaný; 5 zl. t. p. 7 – slámovaný + hluboce nehtovaný.

Typ ?: Plochý pupek, *obr. 20: 18*. 7 zl. o., o-h, p. 1, 21. 3 zl. t-d, d. 424 zl. t. drobných.

Lžička ploše miskovitá: 1 zl. t. – *Kotouče* kruhovitě z hladkého (1 ks) a slámovaného střepu (1 ks), dm. 3 cm.

Nekeramické nálezy. 10 *úštěpů* a 2 *odštěpky* ze žlutavě bělošedého kvarcitu. *Kulička* ze šedého pískovce, dm. 25 mm. *Parohové dlátka* s kopytovitým ostřím – část, zach. d. 125 mm, *obr. 20: 23*.

ULOŽ: M Litoměřice 3303-3397. – LIT: *Zápotocký 1975*, 219.

46. MĚCHOLUPY, Louny

A. Území obce, rýha pro vodovod poblíž školního hřiště. ZM 25:12-114, koor. 155:260 (1). – OSÍDLENÍ: **Sídlíště rovinné**. – OKOL: Výzkum 10. 2001 (M. Dobeš, M. Půlpán, ÚAPPSZČ).

Hliník ? ŘIV ker. a další inventář.

ULOŽ: ÚAPPSZČ. – LIT: *Holodňák 2006*, 241.

X. Bez údajů. **Ojedinelý nález** BAD z r. 1908: *Koflík* s nepřevýšeným páskovým uchem, hrdlo odsazeno rádkem vpichů, tělo svísele kanelované; *obr. 33: 1*.

ULOŽ: M Chomutov 385 (sb. Günzel). – LIT: *Stocký 1926*, 178 („nordický kanelovaný hrncek“); *Pleslová-Štiková 1973*, 413, Abb. 11: 1 (jako BAD); *Černá – Ondráčková 1996*, 46 (jako k. mohylová); *Holodňák 2006*, 237.

47. NOVÁ VES, okr. Mělník

A. Vrch „Škarechov“. Široký ostroh vyběhající z Podřípské plošiny, svažující se k JV; plocha ca 2 ha, 250–265 m n. m., převýšení ca 40 m. ZM 10:12-21-10, koor. 395:95 (3). – OSÍDLENÍ: **Sídlíště výšinné**. Podle K. Žebry zde stálo hradiště náležející „nejspíše lidu s řivnáčskou kulturou, jehož opevnění nebylo nikdy dokončeno“. Podle jeho zpráv (*Žebera 1969; 1971*) „na plošně rozsáhlém ostrohu v J části Škarechova je částečně opevněné hradiště. Opevnění patří nejspíše lidu s kulturou řivnáčskou. Zjistil jsem zde zatím zcela bezpečně sedm velkých chat tohoto lidu. Opevnění nebylo nikdy dokončeno, takže zde lze sledovat jeho výstavbu v různých stádiích: jen val, nízký val s malým příkopem, vyšší val s hlubším příkopem. Severní strana hradiště nebyla patrně vůbec opevněna. Kromě toho v jz. části Škarechova je mohyla či jiný podobný objekt nejspíše halštatského stáří. Tamtéž byl orbou narušen kostrový hrob kultury nálevkovitých pohárů.“ (vše bez bližších údajů). Podle K. Sklenáře (1969, 90) „hradiště je údajně rozsáhlé, má mělký příkop a nízký val a kromě toho započatý val v JV části“. OKOL: Sběry v 60. letech 20. stol.: ca 125 m SZ od kóty 269,2, na Z konci Škarechova u višňovky a na poli; viz Ledčice C (K. Žebera, ÚÚG; K. Sklenář, M. Mělník).

Ojedinelé nálezy. Střepy ŘIV, ŠI, KA – spodní část drtidla, úštěpy křemencových valounů.

ULOŽ: M Mělník 9509-14 (z r. 1966), 9834-57 (z r. 1964), 11961-3 (z r. 1968). – LIT: *Žebera 1969; 1972*, 10; *Sklenář 1969; 1975; 1982*, 320; *Vencl 1976*, 75; u starších nálezech odtud se zmiňuje ve svých vzpomínkách spisovatel M. V. Kratochvíl (1984, 50, 164), který jmenuje Škarechov jako známé „naleziště popelnicových střípků a zbytků jiných svědků pradávnej minulosti“, odkud dostal „dokonale zformovaný a hlazený kamenný mlat“.

48. NOVÉ KOPISTY, okr. Litoměřice

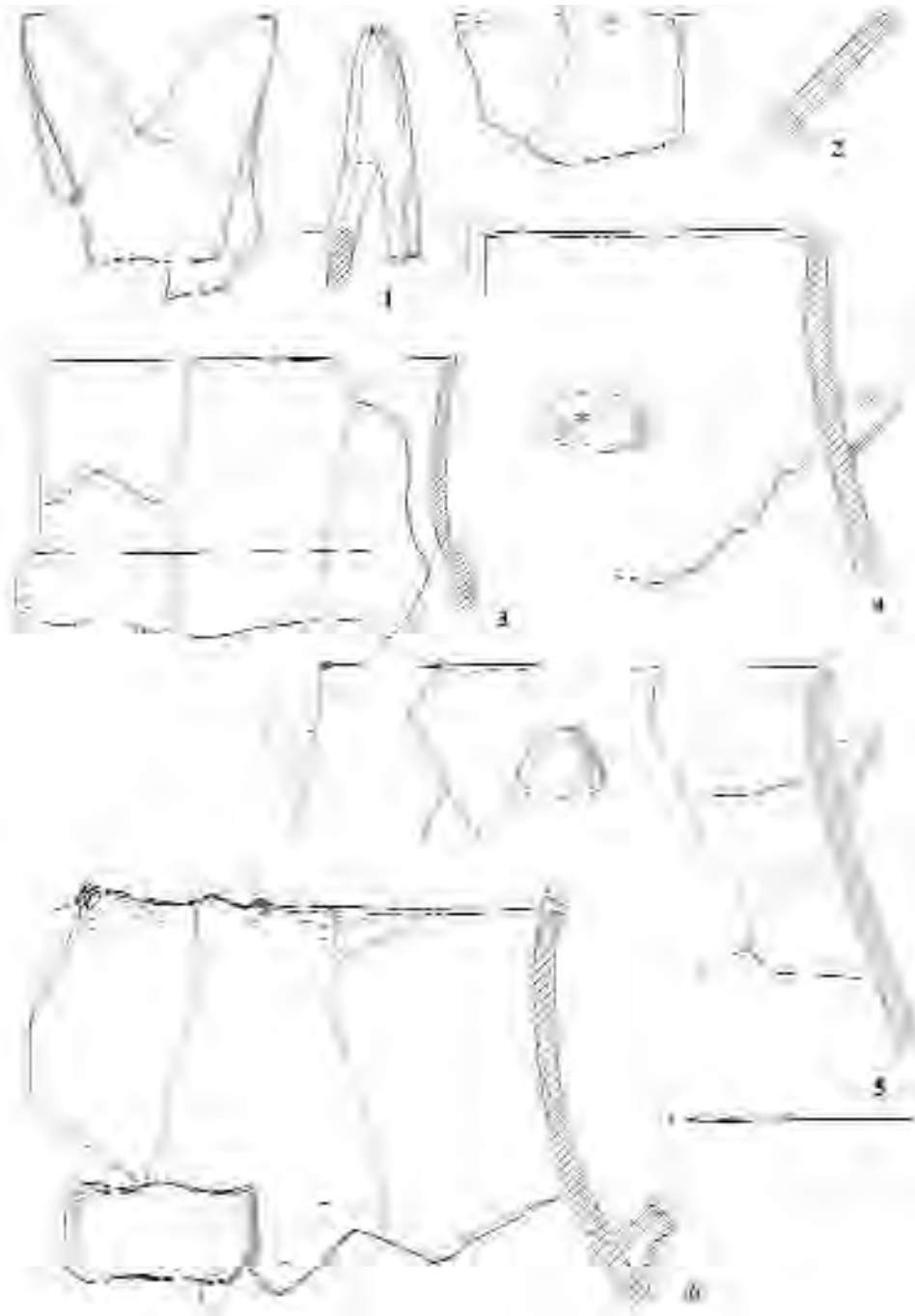
A. Intravilán obce, zahrada p. Valtra čp. 47. **Ojedinelý nález** BAD z r. 1898: *Čerπάk* konvicovitý, dno oblé, ucho chybí, p1, zach. v. 83 mm, *obr. 24: 11*.

ULOŽ: M Litoměřice sb. R 36 (st. č. 27). – LIT: *Stocký 1926*, 178.

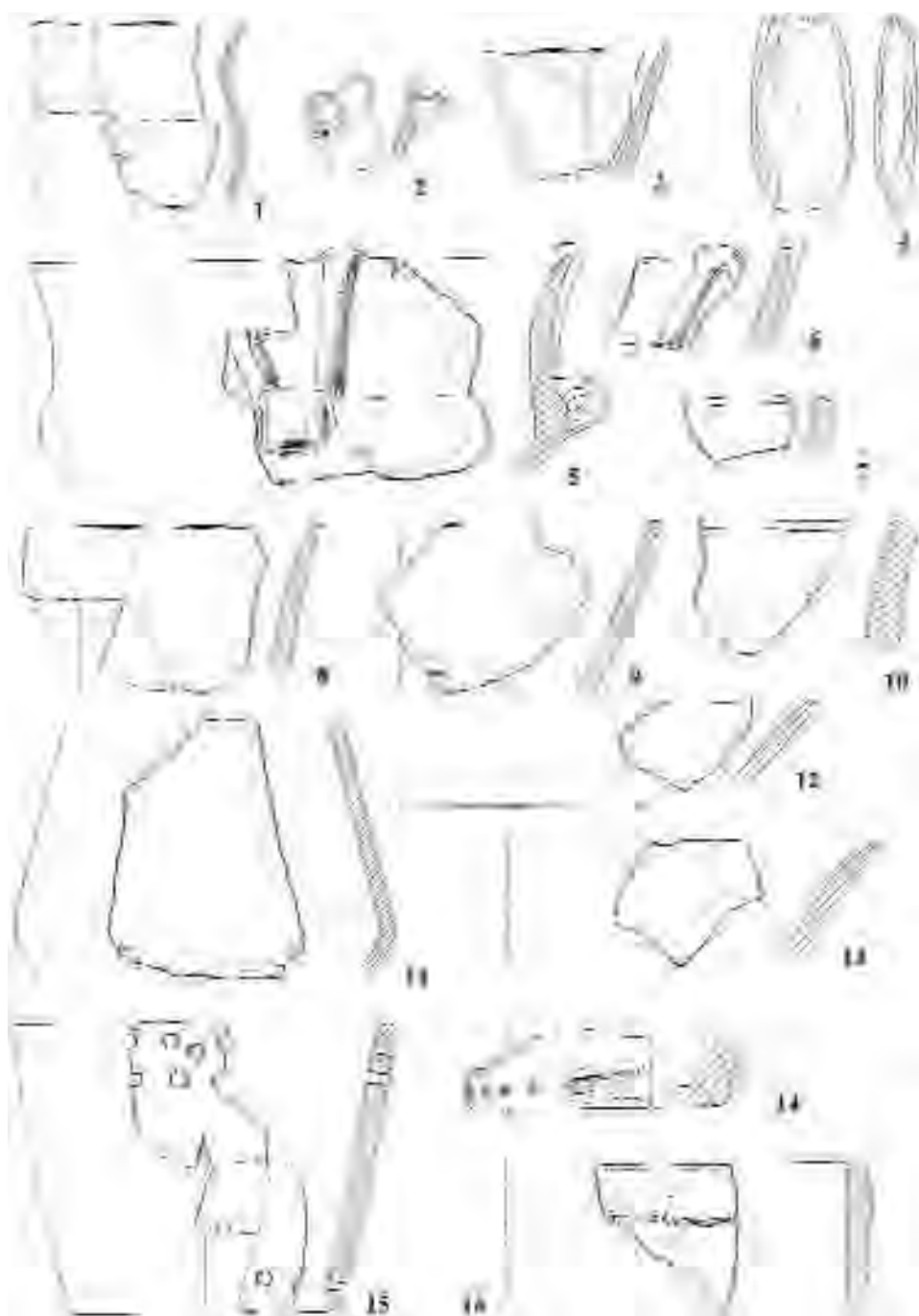
49. OBRNICE, okr. Most

A. Návrší pod vrchem Zlatníkem, nad pravým břehem Srpiny, 210–220 m n. m. Dvorek domku čp. 94. ZM 25:02-341, koor. 136:176 (1). – OSÍDLENÍ: **Sídlíště v exponované poloze** (?) – OKOL: Výzkum 12. 1957 (N. Mašek).

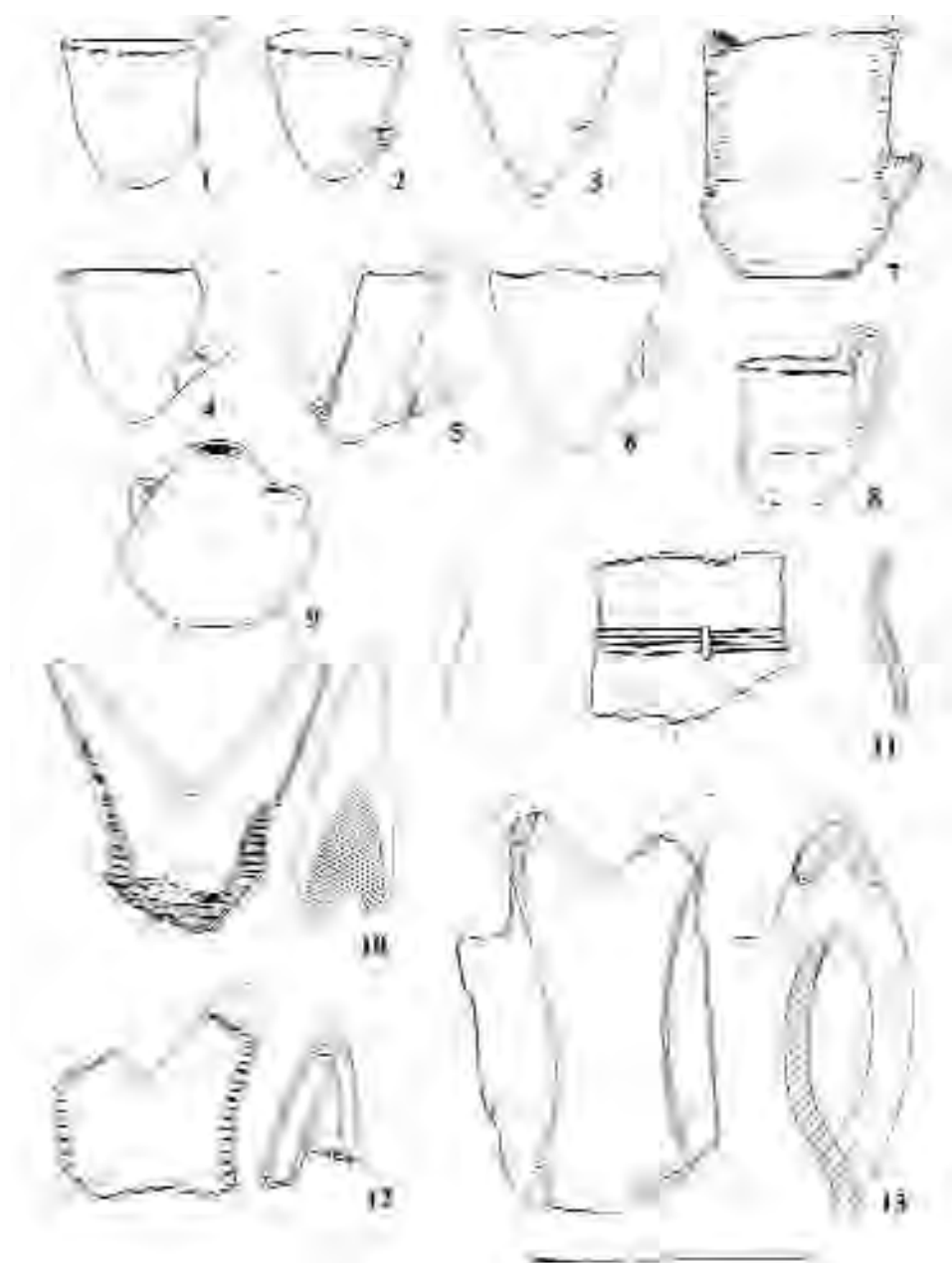
Intruze ŘIV v zásypu hrobu ŠK: *Džbán ?*: 2 zl. o. – *Zásobní hrnce*: 1 zl. o, hladký, „zčásti patrně zdrsněný“; zl. t, p7, 8.

Obr. 17. Lovosice A. Reiserova cihelna. Jáma g (jáma I z r. 1924). Keramika. Řivnáčská kultura.
 Abb. 17. Lovosice A. Reiser-Ziegelei. Grube g (Grube I aus dem J. 1924). Keramik. Řivnáč-Kultur.

Obr. 18. Lovosice A. Reiserova cihelna. Jáma h (jáma II z r. 1924). Keramika, 4 kámen. Řivnáčská kultura.
Abb. 18. Lovosice A. Reiser-Ziegelei. Grube h (Grube II aus dem J. 1924). 1–3, 5–16 Keramik, 4 Stein. Řivnáč-Kultur.

Obr. 19. Lovosice A. Reiserova cihelna. 2–4 jáma a (z 10. 8. 1884); 1, 5–7, 8, 10, 12 bez údajů. Schwarzenberská cihelna. 11, 13 ojedinelé nálezy. – Lovosice B. 9 bez údajů. Keramika. 1–6 badenská/starší řivnáčská, 7–9 badenská, 10–13 řivnáčská kultura.

Abb. 19. Lovosice A. Reiser-Ziegelei. 2–4 Grube a (am 10. 8. 1884); 1, 5–7, 8, 10, 12 ohne Angaben. Schwarzenberg-Ziegelei. 11, 13 Einzelfunde. – Lovosice B. 9 ohne Angaben. Keramik. 1–6 Badener/ältere Rivenäc-Kultur, 7–9 Badener Kultur, 10–13 Rivenäc-Kultur.

ULOŽ: ÚAPPSZČ př. č. 27/57-3. – LIT: *Mašek 1960a*, 73; *Ehrich – Pleslová-Štiková 1968*, 204; *Koutecký – Muška 1979*, 18, obr. 11: 4–6 (ŘIV střepy); 12 (terén); *Koutecký et al. 1980*, 103.

B. Ppč. 148/7 (J. Hausenblas) při pravém břehu Srpiny, J od předchozí lokality; později zde kamenolom, kde též hroby ŠK. – OSÍDLENÍ: **Sídlíště rovinné** (?) – OKOL: výzkum 4. 1928, J. Glott.

Jáma ŘIV (?), dno š. 60 cm, hl. 80 cm. Keramika.

ULOŽ: M Most. – LIT: *Glott 1929*, 166; *Ehrich – Pleslová-Štiková 1968*, 204; *Mašek 1960a*, 76 („eneolitická keramika“).

50. OČIHOV, okr. Louny

X. Bez údajů. **Ojedinelý nález** ŘIV: *Džbán s ansa lunata*: zl. ansa, p21.

ULOŽ: ? – LIT: *Černá – Ondráčková 1996*, 48.

51. OPLOTY, okr. Louny

A. Záp. okraj obce. ZM 10:12-11, koordin. 170:152. – OSÍDLENÍ: **Sídlíště rovinné** ? – OKOL: Sběr v r. 1983 (I. Rada, ARÚ Most). Keramika (eneolit, ŘIV ?), zlomek BI.

ULOŽ: ARÚ Most. – LIT: *Rada 1985*, 121.

52. PAŘIDLA, okr. Most

X. Bez údajů. **Ojedinelý nález** ŘIV: *Hmoždíř s ansa lunata*, obr. 24: 12.

ULOŽ: ? – LIT: *Woldřich 1886*, Taf. 2: 9; *Piř 1899*, 212; *Preidel 1934*, Abb. 17: 2; *Ehrich – Pleslová-Štiková 1968*, 204.

53. PATOKRYJE, okr. Most

X. Bez údajů. **Ojedinelý nález** BAD: *Koflík s páskovým uchem*, okraj vroubkovaný, tělo svisle kanelované, obr. 33: 2.

ULOŽ: NM. – LIT: *Stocký 1926*, 178, tab. 104: 18 („nordický“); *Pleslová-Štiková 1973*, Abb. 1: 5 (jako starší BAD).

54. POSTOLOPRTY, okr. Louny

A. „Na Drahúši“, dvoudílné raně středověké hradiště. Jazykovitá levobřežní terasa v meandru Ohře u JV okraje města. Pole ppč. 382 při Z straně cesty od Myslivny čp. 93 k J; ca 188–190 m n. m.; převýšení: 2–4 m. – OSÍDLENÍ: **Sídlíště v exponované poloze**. – OKOL: bez údajů.

ŘIV (?) sídlíště.

ULOŽ: ? – LIT: *Piř 1899*, 213; *Ehrich – Pleslová-Štiková 1968*, 205 (settlement on high ground with gentle slopes); k poloze *Bubeník 1988*, 190–195.

B. Pískovna na ppč. 521/1 při okraji levobřežní terasy Ohře záp. od města; 218 m n. m.; převýšení ca 15 m. ZM 10:12-12-01, koor. 190:55 (3). – OSÍDLENÍ: **Sídlíště v exponované poloze**. – OKOL: Výzkum Prehist. ústavu UK v l. 1950–52 (B. Soudský, M. Buchvaldek).

Jámy ŘIV (?).

ULOŽ: ARÚ ? – LIT: *Soudský – Buchvaldek 1950*, 209 („zbytky eneolitických jam“), obr. 149 (plán); *Pleinerová 1966*, 383; *Ehrich – Pleslová-Štiková 1968*, 205 (settlement on high ground with gentle slopes).

/POSTOLOPRTY – cukrovar, viz Březno, okr. Louny/

/PŠOV, okr. Louny. Vrch Rubín – viz Dolánky/

55. RADONICE nad Ohří, okr. Chomutov

A. JV od obce, jižní břeh potoka Liboce. ZM 11-22 Kadaň, koor. 35:183. – OSÍDLENÍ: **Sídlíště rovinné**. – OKOL: Sběr 1984 (I. Rada, ARÚ Most).

Keramika (eneolit, ŘIV ?), polotovar BI.

ULOŽ: ARÚ Most. – LIT: *Rada 1985*, 155; *Velínský et al. 1986*, 176.

X. Bez údajů. **Popelovitá vrstva**. Keramika ŘIV: střepy, *ansa lunata*.

ULOŽ: Školní sbírka. – LIT: *Piř 1899*, 214; *Ehrich – Pleslová 1968*, 206 (jako okr. Chomutov).

56. ROHATCE, okr. Litoměřice

X. Bez údajů. **Žárový či popelníkový hrob** (?) BAD:

Zásobní hrnc s nevýraznou okrajovou lištou, tělo vejčité s prohnutými plecemi, na plecích 5 svislých tunelovitých oušek, z nichž jedno slepé, p4, v. 415 mm, obr. 25: 12; obr. 27: 5.

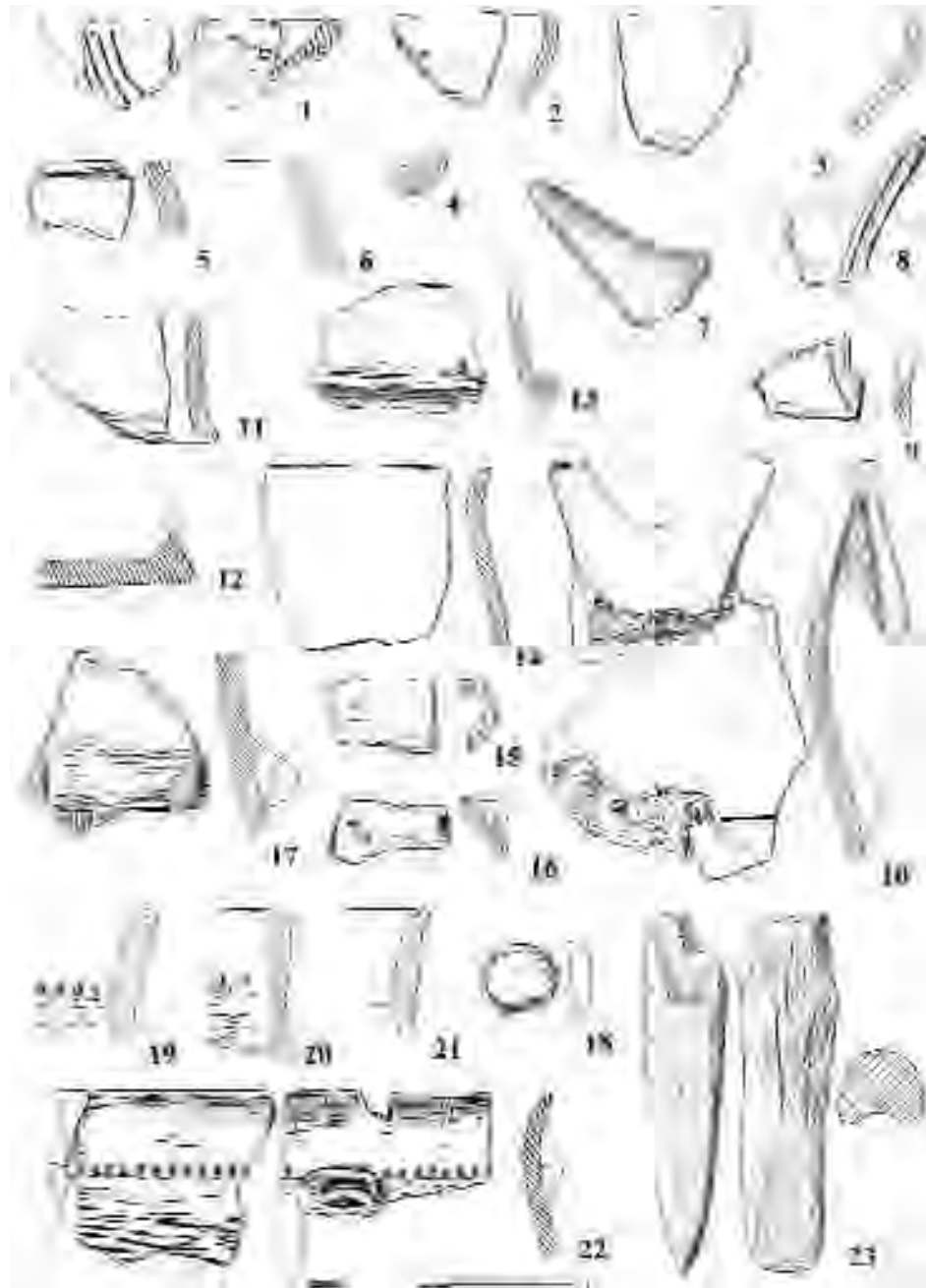
ULOŽ: M Litoměřice (sb. Roudnice bez č.). – LIT: Identifikováno podle negativu ARÚ č. 2397: „Rohatce, nordický žárový hrob, nádobna, mus. Roudnice“).

57. ROUDNICE nad Labem, okr. Litoměřice

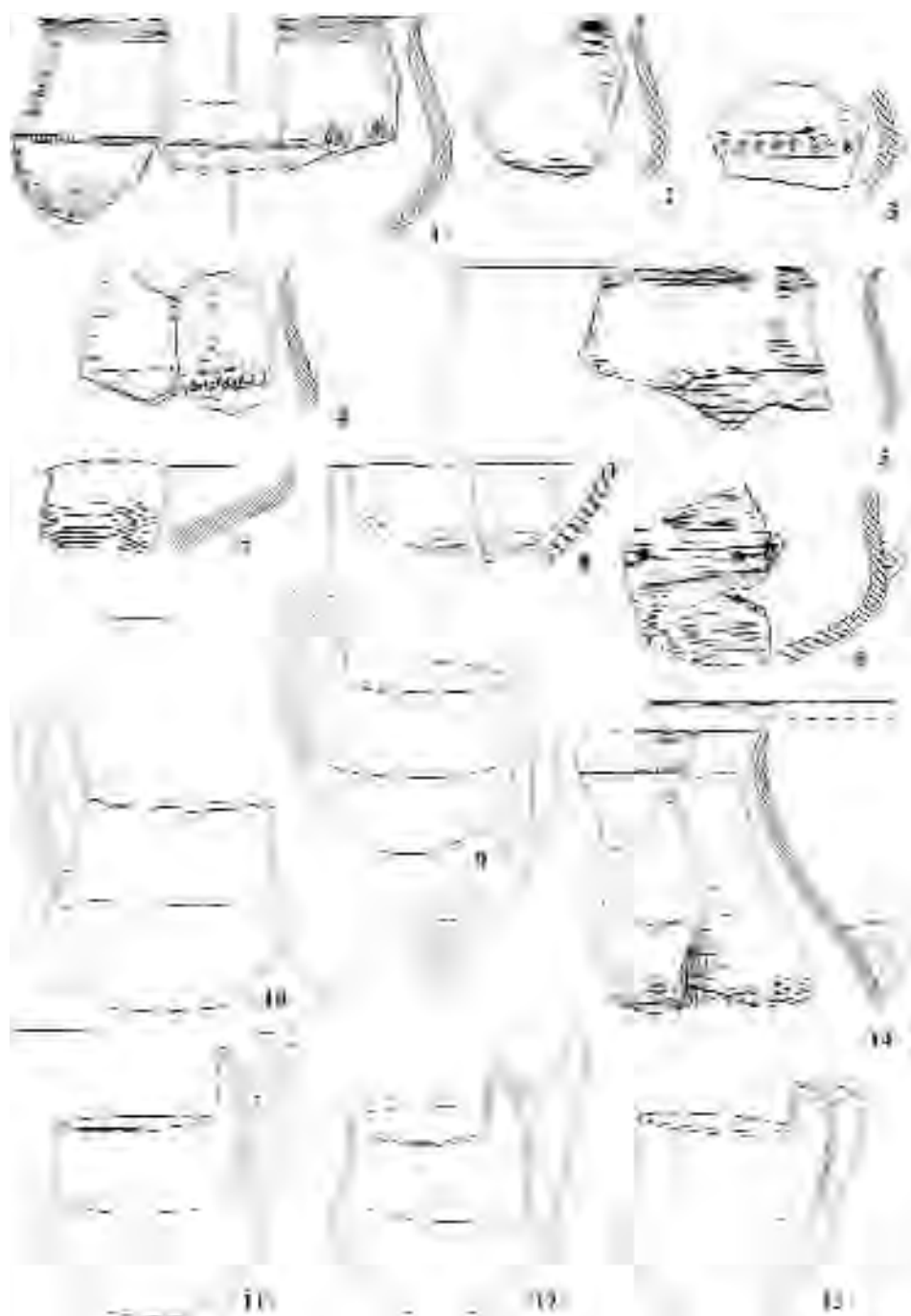
A. Vrch „Šibeňák“, též „Slavín“. Ostrožna jazykovitého tvaru v meandru potoka Čepel, d. ca 600 m, š. max. 100 m, téměř zcela zničená těžbou písku. Plocha pův. ca 5 ha; 219 m n. m.; převýšení ca 30 m. ZM 10:02-43-29, koor. 470:310 (3). – OSÍDLENÍ: **Sídlíště výšinné**. Polykulturní lokalita, z eneolitu zde kromě BAD a ŘIV ještě ŠK (hroby). – OKOL: Ostrožna, během 1. pol. 20. stol. z větší části odtěžena pískovnamy.

Keramika: *Čerpák* kónický s oblym dnem a vysokým uchem. – *Zásobní hrnc*: horní část, hladká okrajová lišta se 3 pupky, p4, zach. v. 180 mm, obr. 26: 13.

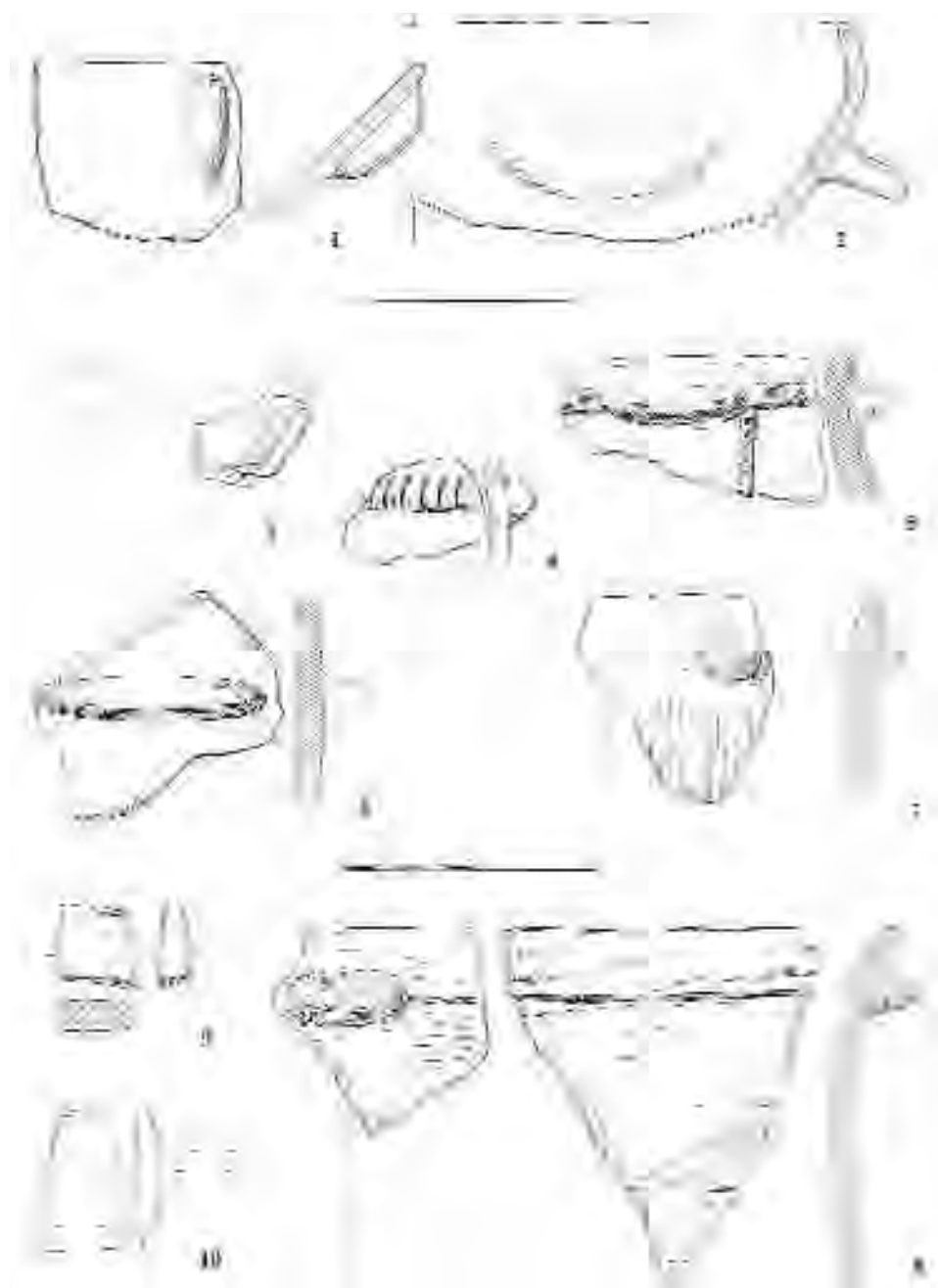
ULOŽ: Čerpák nalezený na Slavíně v pískovně p. Hyheho byl v r. 1973 v majetku p. Brázdy, Roudnice n. L., Komenského 940. Hrnc: M Budyně n. O., sb. Roudnice R 203 s pozn. „24. 2. 1932, p. Řach“. – LIT: *Zápotocký 1989*, 529, obr. 17, 18, 20; *2000*, 197, Abb. 45.

Obr. 20. Martíněves A. Jáma. Keramika, 23 paroh. Řivnáčská kultura.
 Abb. 20. Martíněves A. Grube. Keramik, 23 Geweih. Řivnáč-Kultur.

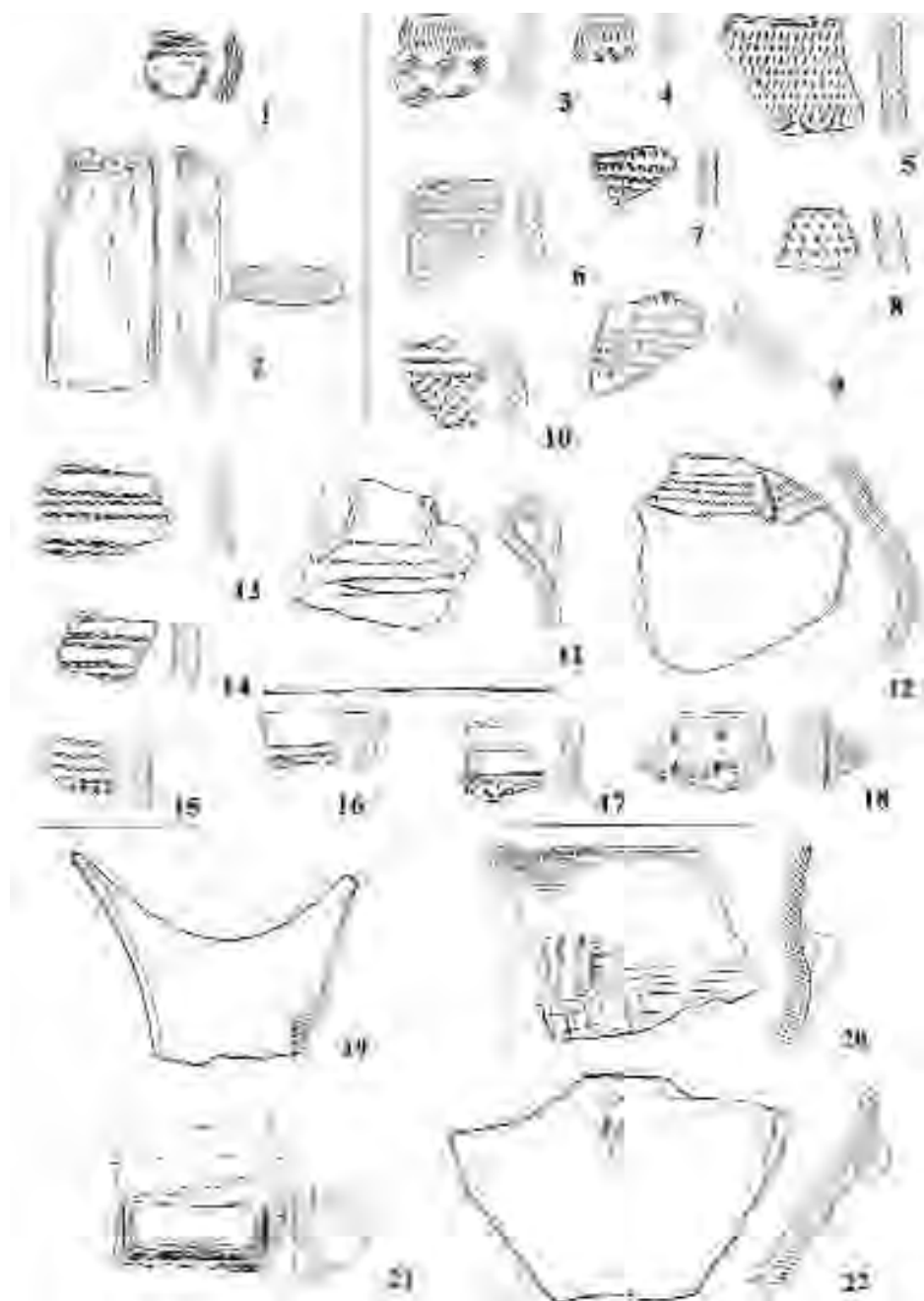

Obr. 21. Velké Žernoseky A. Kamenolom N. Parthe. Jáma z r. 1906. Keramika. Řivnáčská kultura.
Abb. 21. Velké Žernoseky A. Steinbruch N. Parthe. Grube aus dem J. 1906. Keramik. Řivnáč-Kultur.

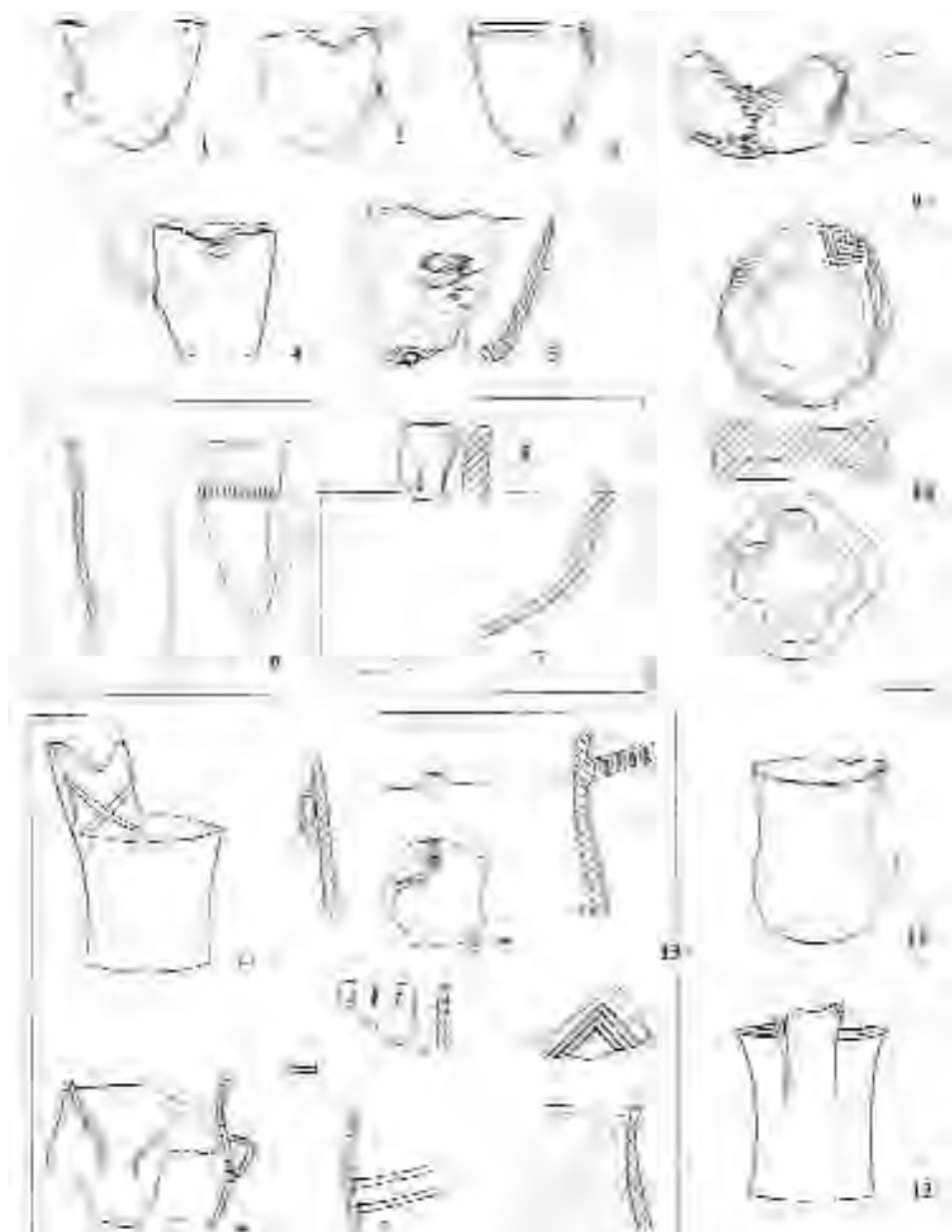
Obr. 22. Velké Žernoseky A, kamenolomy, bez údajů. 1–8 keramika, 9–10 kámen. Badenská a řivnáčská kultura.

Abb. 22. Velké Žernoseky A, Steinbrüche, ohne Angaben. 1–8 Keramik, 9–10 Stein. Badener und Řivnáč-Kultur.

Obr. 23. 1, 2 Libochovany A – Tříkřížový vrch. 3–18 Velké Žernoseky A, kamenolomy, bez údajů. Keramika, 2 kámen. 1–2 řivnáčská kultura (?); 3–12 k. kulovitých amfor; 13–15 k. šňůrová (?); 16–18 k. zvoncovitých pohárů; 19–22 řivnáčská kultura.

Abb. 23. 1, 2 Libochovany A – Tříkřížový vrch. 3–18 Velké Žernoseky A, Steinbrüche, ohne Angaben. Keramik, 2 Stein. 1–2 Řivnáč-Kultur (?); 3–12 Kugelamphorenkultur; 13–15 Schnurkeramik (?); 16–18 Glockenbecherkultur; 19–22 Řivnáč-Kultur.

Obr. 24. 1 Keblice; 2 Hostěnice či Budyně n. O.; 3 Lounky; 4 Lovosice A, z jam; 5 České Kopisty; 6–8 Blšany A, jáma (podle *Neustupný 1965*, obr. 10, 11); 9 Litoměřice B; 10 Litoměřice A; 11 Nové Kopisty; 12 Pařidla (podle *Preidel 1934*, Abb. 17: 2), 13: 1–10 Trnovany A, polozemnice ? (podle *Pleslová-Štiková 1973*, Abb. 17). Keramika. 1–3 badenská/starší řivnáčská, 4, 5, 11 badenská; 6–10, 12, 13 řivnáčská kultura. Různá měřítká. Abb. 24. 1 Keblice; 2 Hostěnice oder Budyně n. O.; 3 Lounky; 4 Lovosice A, aus den Gruben; 5 České Kopisty; 6–8 Blšany A, Grube (nach *Neustupný 1965*, obr. 10, 11); 9 Litoměřice B; 10 Litoměřice A; 11 Nové Kopisty; 12 Pařidla (nach *Preidel 1934*, Abb. 17: 2), 13: 1–10 Trnovany A, Grubenhäuser ? (nach *Pleslová-Štiková 1973*, Abb. 17). Keramik. 1–3 Badener/ältere Rivenáč-Kultur, 4, 5, 11 Badener Kultur; 6–10, 12, 13 Rivenáč-Kultur. Verschiedene Maßstäbe.

58. ŘEDHOŠŤ, okr. Litoměřice

A. „Na obecním ladě, asi 400 m JV od kostela“. – OSÍDLENÍ: **Sídlíště rovinné** ? – OKOL: Bez údajů.

Konvice BAD s převýšeným páskovým uchem, na horní straně oblouku ucha dvojice pupíků; orn. z úzkých kanelur na spodku hrdla, těle a horní plošce ucha; p21, v. 185 mm; obr. 27: 2.

ULOŽ: M Budyně n. O. – LIT: A. Knor, Zpráva o školní sbírce v Ředhošti, archiv ARÚ; *Zápotocký 1960*, 54, t. II: 5; *Pleiner – Rybová edd. 1978*, t. 17.

59. SOBĚSUKY, okr. Chomutov

A. Vysoká pravobřežní terasa vybíhající úzkou ostrožnou do meandru Ohře, jejíž inundace ji obklopuje ze tří stran. Pískovna na ppč. 79/1 (= poloha III); ca 245 m n. m.; převýšení ca 15 m. ZM 12-11-02, koor. 354:86. – OSÍDLENÍ: **Sídlíště v exponované poloze**. Polykulturní lokalita, z eneolitu kromě ŘIV a KKA ještě KNP, ŠK (hroby), ZP (hroby). – OKOL: Plošný odkryv v l. 1985–92 (P. Holodňák, M. Zatec; M. Dobeš, J. Vlčková, ARÚ Most). Výzkum v r. 1986 na poloze III.

Obj. č. 909/86 – **polozemnice** ŘIV. „Čtvercové stavení s podpůrnými kůly v rozích a uprostřed“, při V straně nad plochým dnem ohniště; ŘIV ker., BI, Kol, zvíř. kosti.

ULOŽ: M Zatec, ÚAPPSZČ. – LIT: *Holodňák 1989*, 180; *1991*, 430, obr. 1 (mapa); *2006*, 301; *Zápotocký 2000*, 197; *Ernée et al. 2007*, 95.

60. STAŇKOVICE, okr. Louny

X. Bez údajů. **Ojedinělý nález**: ŘIV (?) nádoba.

ULOŽ: M Chomutov 710. – LIT: *Černá – Ondráčková 1996*, 68.

61. STRAŠKOV, okr. Litoměřice

A. Poloha Straškov 1, plošina nad V břehem potoka Čepel. – OSÍDLENÍ: **Sídlíště v exponované poloze** ? – OKOL: Sběr v polykulturní lokalitě.

Keramika ŘIV (?).

LIT: *Gojda 1996*, tab. 3, 4, obr. 9 (skica polohy).

62. STRKOVICE, okr. Louny

A. Kaolinový lom při okraji vysoké terasy nad zaniklým meandrem Ohře s vodotečí J od obce, ca 500 m na S od menhiru u Drahomyšle; 207 m n. m.; převýšení ca 15 m. ZM 25:12-112, koor. 472:100 (2). – OSÍDLENÍ: **Sídlíště v exponované poloze** ? – OKOL: Sběry v l. 1976–1977 (J. Muška, I. Pleinerová, ARÚ; B. Štauber, M Louny).

Keramika ŘIV (?).

ULOŽ: ARÚ. – LIT: *Pleinerová – Muška 1975*, 8; *Velínský et al. 1986*, 173.

63. STRÍMICE, okr. Most

A. Důl Richard, nález z 2. 8. 1940. ZM 25:02-341, koor. 44:256 (3). – OSÍDLENÍ: **Sídlíště rovinné** ? – OKOL: Porušeno při bagrování. **Jánka** (?) s **depotem keramiky** ŘIV. *Džbány s ansa lunata* – 6 ks, v. těla 153, 130, 167, 148, 155, 147 mm (ansa dvou džbánů se žebry na vnitřní straně). – *Hmoždír s ansa lunata*, v. 100 mm. Ansa na vnitřní straně se žebry.

ULOŽ: M Most 621-628/40. – LIT: *Sudeta NF I, 1939/40*, 106 (hlášení muzejního zřízení p. Enge, M Most: „Siedlung mit nordischer Keramik, darunter auch Mondhenkelkrüge u.a., durch Baggerabbau zerstört.“); *Ehrich – Pleslová-Štiková 1968*, 207.

64. ŠIROKÉ TŘEBČICE, okr. Chomutov

A. Pole severně od obce (naleziště 1), poloha 1 či 2 (?). ZM 12-11-11, koor. 448:045 a d. (?). – OSÍDLENÍ: **Sídlíště rovinné**. – OKOL: Sběr v r. 1982 (I. Rada, ARÚ Most).

Keramika (2 zl.) ŘIV.

ULOŽ: ÚAPPSZČ 84/82-1, 2. – LIT: *Dobeš 1995b*, 346.

65. TRNOVANY / VELETICE, okr. Louny

A. Náhorní plošina mezi Blšankou a údolím potoka Ostravy, ppč. 953 na JV od obce („Plateau südlich des Pertschtales“). – OSÍDLENÍ: **Sídlíště v exponované poloze**. – OKOL: Výzkum A. Gerstenhöfera v r. 1936.

Polozemnice (?) ŘIV. Obj. o průměru 4 m, uprostřed hl. 1,6 m. V keramice zastoupené tvary (podle *Pleslová-Štiková 1973*, Abb. 17): *Hmoždíře* (a) s ansa lunata, (b) s uchem pod okrajem. – *Mísa s esovitým profilem*: část s uchem na výduti s plastic. vousy. – *Zásobní hrnce* (a) s úzkou prstovanou lištou pod okrajem, p2-3; (b) se dvěma hladkými lištami na podhrdlí, p2-3; (c) bez okrajové lišty, p7. – *Tvar* ? 1 zl. orn. klikatkový pás rytý. *Obr. 24: 13, č. 1–10*.

ULOŽ: M Zatec 2048/1-100. – LIT: *Sudeta 12, 97* (W. Wurdinger); *Ehrich – Pleslová-Štiková 1968*, 207 (settlement without designation); *Pleslová 1973*, Abb. 17 (ŘIV ker.); *Holodňák 2006*, 329, 354; ARÚ čj. 662/53.

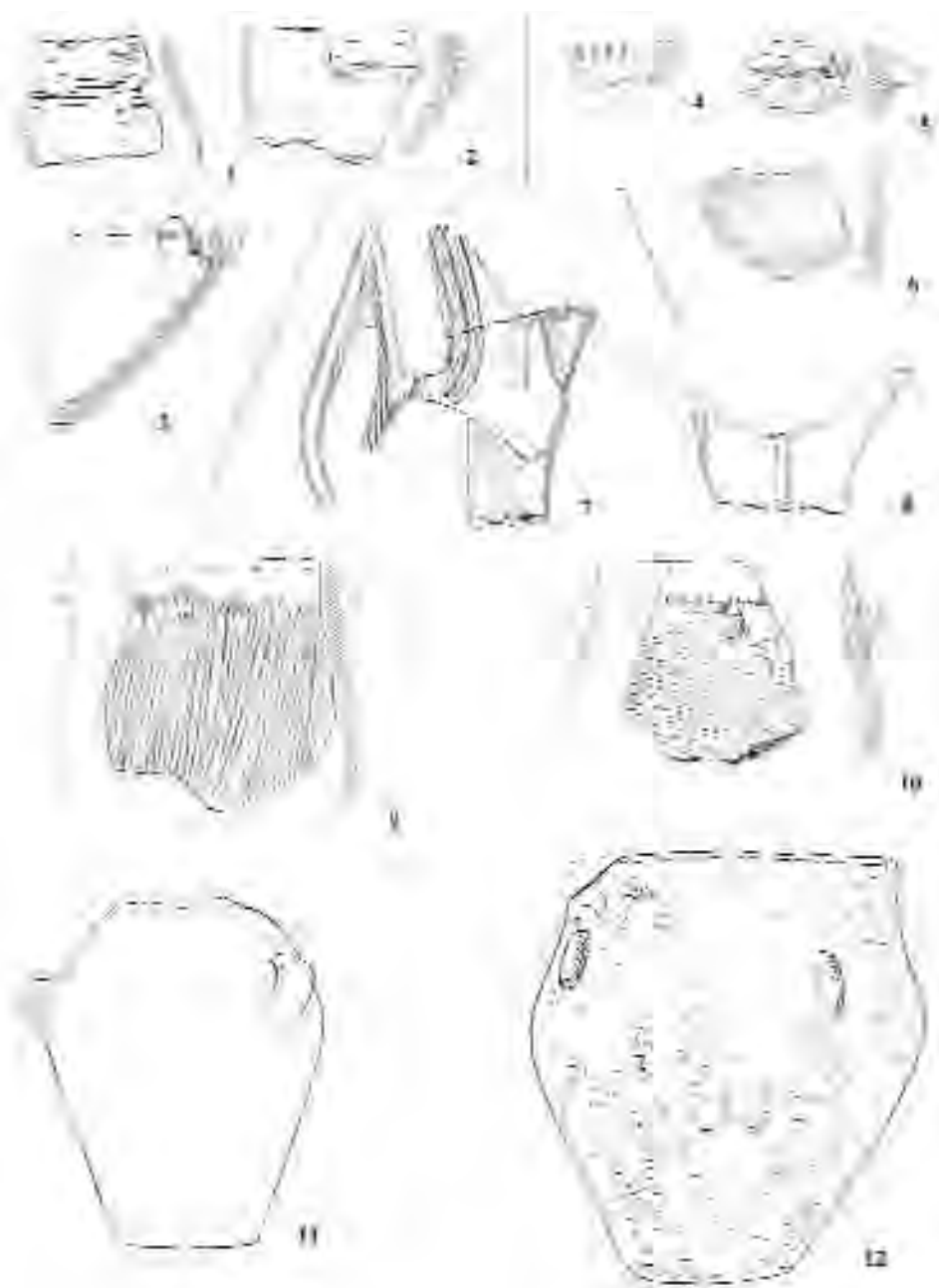
66. TUŠIMICE, okr. Chomutov

A. Porcelanitová kupa JV od obce, nad údolím Lužického potoka, původně tvaru protáhle oválné ostrožny spojené na SV straně mělkým sedlem s náhorní plání; odtěžena lomem. Plocha vrcholu ca 2,5 ha; 317 m n. m.; převýšení ca 35 m. ZM 25:02-333, koor. 127:17 (3). – OSÍDLENÍ: **Sídlíště výšinné** zničené erozí. Polykulturní lokalita, z eneolitu zde kromě ŘIV ještě BAD (?), KKA, ŠK (hrob). – OKOL: Výzkum v l. 1961, 1963, 1967 (V. Pelc, V. Kruta, ARÚ Most).

Kulturní vrstva ŘIV na profilu kamenolomu: *Amfora dvojkónická* s okrajovou lištou a s uchy na výduti: 1 zl. o-t, zach. v. 174 mm. – *Zásobní hrnce*: 1 zl. o-t. s lišou pod okrajem řídkce nehtovanou, p2.

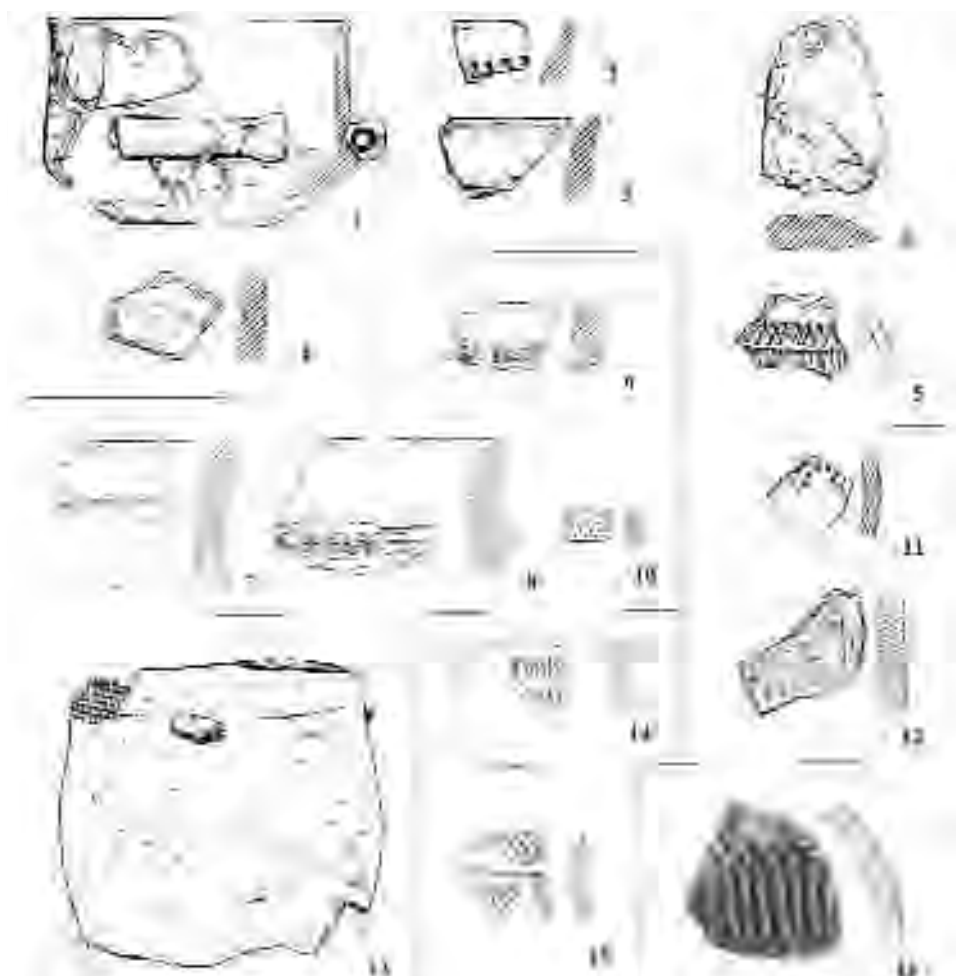
Intruze. V zásypu hrobu ŠK celkem 118 zl., zčásti ŘIV: *Džbán s ansa lunata*: 1 zl. ansa se žebry na okraji. – *Zásobní hrnce* s hladkou okrajovou lištou a slámovaným tělem.

ULOŽ: ÚAPPSZČ č. 127/61; 127/61. – LIT: *Neustupný 1965*, obr. 1, 5, 7; *Kruta 1970*, 15, obr. 1; *Koutecký 1980*, 103; *Smrž 1991*, 80 (klasifikuje polohu jako ostrožnu a uvádí, že poblíž zničeno sídlíště či pohřebiště ZP); *Zápotocký 2000*, 199; *Čtverák et al. 2003*, 326.

Obr. 25. 1–3 Dobříň A; 4–6 Hradiště A; 7 Brozany n. O. A; 8 Volenice; 9 Hostomice A; 10 Bílina B; 11 Jeví-
něves; 12 Rohatce, žárový/popelnicový hrob? Keramika. 1–11 řivnáčská, 12 badenská kultura. Různá mě-
řítka.

Abb. 25. 1–3 Dobříň A; 4–6 Hradiště A; 7 Brozany n. O. A; 8 Volenice; 9 Hostomice A; 10 Bílina B; 11 Jeví-
něves; 12 Rohatce, Brand/Urnengrab? Keramik. 1–11 Řivnáč-, 12 Badener Kultur. Verschiedene Maßstäbe.

Obr. 26. 1–6 Kučlín A; 7–10 Zabrušany A; 11, 12 Levousy A; 13 Roudnice n. Labem A. – Ojedinelé nálezy k. kulovitých amfor: 14 Křemýž, Ledeburova pískovna, z únětické jámy 4 (z výzkumu v l. 1941–1944, M Teplice, fond Bílina B25 F/13); 15 Duchcov – okolí (M Teplice př. č. B 136-69/85); 16 Hrobčice (M f. Vor- u. Frühgeschichte Berlin Nr. IV-f-2268). Keramika, 6 kámen. 1–4, 6–9, 12, 13 řivnáčská; 5, 10, 11, 14–16 kultura kulovitých amfor. Různá měřítka.

Abb. 26. 6 Kučlín A; 7–10 Zabrušany A; 11, 12 Levousy A; 13 Roudnice n. Labem A. – Einzelfunde der Kugelamphorenkultur: 14 Křemýž, Ledebur-Sandgrube, aus Ünětice-Grube 4 (Grabung 1941–1944, Museum Teplice, Sammlung Bílina B25 F/13); 15 Duchcov-Umgebung (Museum Teplice Eing.-Nr. B 136-69/85); 6 Stein. 1–4, 6–9, 12, 13 Řivnáč-Kultur; 5, 10, 11, 14–16 Kugelamphorenkultur. Verschiedene Maßstäbe.

/ÚSTÍ nad Labem, okr. Ústí nad Labem/

V literatuře odtud uváděný džbán s ansa lunata z M Ústí n. L. (Stocký 1926, 180; Ehrich – Pleslová-Štiková 1968, 207) je z Velkých Žemosek (viz níže).

67. VALTÍŘOV, okr. Ústí nad Labem

A. Zahrada za statkem proti kostelu, směrem k železnič. trati; ca 150 m n. m. – OSÍDLENÍ: Sídliště v exponované poloze. – OKOL: Sběry z r. 1899 a 1965.

Keramika BAD (?), ŘIV (?).

Obr. 27. 1 Veltěže; 2 Ředhošť A; 3 Budyně n. O. A; 4 Lounky; 5 Rohatce. Keramika (1, 3–5 archiv ARÚ Praha, 2 foto M. Zápotocký). – 1, 3, 4 řivnáčská, 2, 5 badenská kultura.
 Abb. 27. 1 Veltěže; 2 Ředhošť A; 3 Budyně n. O. A; 4 Lounky; 5 Rohatce. Keramik (1, 3–5 Archiv des AI Prag, 2 Foto M. Zápotocký). – 1, 3, 4 Řivnáč-Kultur, 2, 5 Badener Kultur.

ULOŽ: M. Ústí n. L. 81, 85, 86; ARÚ Most př. č. 263/63 – LIT: *Neustupný 1966*, 37 (keramika „nejspíše eneolitická“); E. Neustupný, zpráva čj. 1017/75 v archivu ARÚ (uvádí, že poloha je typické výšinné sídliště a nálezy odtud že jsou pravděpodobně badenské); *Koutecký et al. 1980*, 103 (střední eneolit); *Cvrková 1984*, 46 („k. kanelovaná“).

68. VELEMYŠLEVES (Louny)

A. Pískovna S od obce. ZM 25:02-334, koor. 248:116 (1). – OSÍDLENÍ: Nevýrazná ostrožna vysoké terasy přítoku Chomutovky. – OKOL: Výzkum v polykulturní lokalitě v r. 1969 (D. Koutecký).

Obj. 52 (14/69) – **kostrový hrob** ŘIV. Jáma obdélníkovitá se zaoblenými rohy, kolnými stěnami a plochým dnem, Z–V, 175 x 125 cm, hl. 60–70 cm, beze stop po pohřbu (podrobněji *Koutecký 1987*, 44). Jako milodar zde v hl. 30–38 cm „nálevkovitý pohár“ (profilom odpovídající džbánům s ansa lunata), ve výplni „větší množství řivnáčských střepů“, mj. 2 zl. „zahrocených“ uch z koflíků (kresebně rekonstruovaných jako úzká ansa lunata), zl. páskového ucha a „část hrdla nádoby s jazykovitým uchem“; podle autora „pro zařazení hrobu mezi řivnáčské svědčí nálevkovitý džbánek (*obr. 17 B*) a zlomky zahrocených uch koflíků (*obr. 18 A*). Překvapuje však absence keramiky se zdrsněným (slámovaným) povrchem.“

ULOŽ: ÚAPPSZČ př. č. 48/69. – LIT: *Koutecký 1987*, 44, 62, 70, obr. 16 B, 17 B, 18 A.

69. VELIKÁ VES, okr. Chomutov

A. Pískovna JZ od obce. ZM 25:12-113, koor. 142:244 (2). – OSÍDLENÍ: **Sídlíště rovinné**, polykulturní. – OKOL: Sběr v r. 1957 (N. Mašek, ARÚ Most). Z porušených objektů též ŘIV keramiky:

Hmoždír s ansa lunata, v. 59 mm. – *Zásobní hrnce* s okrajovou lištou naspodu prstovanou a s pupky, t. slámované: zl. o-t, h-t.

ULOŽ: ÚAPPSZČ. – LIT: *Mašek 1960b*, 261; *Ehrich – Pleslová-Štiková 1968*, 207; *Koutecký 1970*, 32, 69, obr. 8: 9–12, 14–15; *Koutecký et al. 1980*, 103.

70. VELKÉ ŽERNOSEKY, okr. Litoměřice

A. Kamenolomy JV od obce. Široký výběžek vysoké terasy mezi obcí a Žalhoticemi s výhledem na labskou nížinu mezi Lovosicemi a soutěskou České brány, téměř zcela odtěžený lomy činnými již od 18. stol., kdy se zde lámal kámen pro stavbu terezinské pevnosti. Koncem 19. stol. se dochovaná partie mírně svažovala k JZ; ca 170 m n. m., převýšení ca 25 m. ZM 25:02-431, koor. 246:266 (2). – OSÍDLENÍ: **Sídlíště v exponované poloze**. Polykulturní lokalita, z eneolitu zde své stopy zanechala většina kultur – JORD, KNP, BAD, ŘIV, KKA, ŠK a ZP, PROTO-ÚK (pohřebiště), poté silně posteneolitické osídlení, které zaujímal, zejména v mladších obdobích pravěku, významné místo v lovosické sídelní aglomeraci. Fortifikace nejništěna. – OKOL: Sběry a výkopy v l. 1879–1899, 1901–1906 (R. v. Weinzierl, M. Teplice); četné sběry (od konce 19. stol. do současnosti).

LIT k lokalitě a k eneolitickému osídlení: *Weinzierl 1897*; 1904; *Piř 1899*, 220; *Moucha 1961*, obr. 1 (mapa), 2 (plány); *Ehrich – Pleslová-Štiková 1968*, 207, 212 (settlement on high ground with gentle slopes); *Hájek 1968*, 133; *Zápotocký 1982*, tab. 1 (mapa z r. 1892); 2000, 199; *Cvrková 1984*, 62–63; *Budinský 1985*, 75; *Sklenář 1992*, 266; *Dobeš 1993*, 572, obr. 4; *Křišťuf 2004*.

1. Kamenolom N. Parthe, kat. č. 1182.

a) **Jáma s depotem keramiky** ŘIV. „Eine neol. Kulturgrube, die kesselförmig in der Mergelschicht eingetieft war. In derselben befand sich zum grossen Teile holzaschenhaltige Erde u. Holzkohle u. in dieser Ausfüllung wurden eine Menge von Scherben von gleichartiger Mache, ein Steinmeissel u. ein Feuersteinartefakt gefunden.“ Průměr jámy 1 m, hl. 2,5 m. Výzkum M Teplice 12.–24. 2. 1906 (A. Pobel). Keramiky:

Džbány s ansa lunata: džbán (zčásti doplněný), p1, v. 156 (s uchem 224 mm), *obr. 21: 11*; džbán (dtto), p1, v. 145, s uchem 202 mm, *obr. 21: 12*; džbán, hroty ansa odlámané, p1, v. 160 mm, *obr. 21: 13*; džbán (část) „mit sehr schönem halbmondförm. Henkel“, nezjištěn; džbán (část) „mit halbmondförm. Henkel, jedoch die Ohren fehlen“, nezjištěn; džbán (část) „Henkelfragment ohne Ohren“ (nezjištěn); džbány – počet?: 7 rúžků ansa. Podle R. v. Weinzierla zde měly být 4 džbány celé, 1 polovina a „eine Anzahl von Henkelfragmente, meist mit der Spitzen“. Celkový počet džbánů s ansa tedy činí 5–6 celých nádob a zlomky z ca 7 dalších.

Mísy: 1. S esovitým profilom, krátce vyhnutým okrajem, výraznou oblou vřutí a jedním (?) širokým tunelovitým uchem nad vřutí: část (4 zl.) o-t, nad vřutí úzká páska hustě přesekávaná, z obou stran ukončená plochým promáčknutým pupkem, p1, zach. v. 90, o-dm 160, *obr. 21: 1*; část (2 zl. o-t), páska hustě přesekávaná, p1, *obr. 21: 4*; 1 zl. h-t, širší prstovaná páska na vřutí, p1, *obr. 21: 3*; 1 zl. o-t, hladká úzká páska nad vřutí končí plochým kruhovitým pupkem, p1, zach. v. 65, o-dm 180 mm, *obr. 21: 5*; 1 zl. o-t, bez pásky, p1, *obr. 21: 2*; 1 zl. h-t, bez pásky, nad vřutí tunelovité ucho š. 58 mm, ucho z obou stran jen krátce šikmo navrtané, p1, *obr. 21: 6*. – 2. S nízkým svislým okrajem a široce kónickým talířovitým tělem: 1 zl. o-t, p21, *obr. 21: 7*. – 3. Se zataženým okrajem: 1 zl. o-t, plochý jazykovitý pupek, š. 115 mm, zach. v. 90 mm, *obr. 22: 2*. – 4. Mísy oble kónické: 1 zl. o-t, p1, *obr. 21: 8*; 1 zl. o-t, svislý jazykovitý pupek, p2, *obr. 22: 1*.

Amfóra lahovitá s uchy na vřutí: část (3 zl.) o-t, hladká široká okrajová lišta, na vřutí páskové ucho, p1-8 (spodek), zach. v. 230 mm, *obr. 21: 14*.

Nekeramické nálezy. *Sekerka*, d. 75 mm, nezjištěna. – *Pazourkový úštěp*, nezjištěn.

ULOŽ: M Teplice HK 13447-52 a st. dep. č. 376-8 (př. č. 5 – 446-453/81). – LIT: A. Pobel, Excursions-Bericht 1906, 92 (Nr. 5-16 vom 12.–24. 2.) v M Teplice; *Weinzierl 1907*, 36, Abb. 3; 1908, 43-4; *Ehrich – Pleslová 1968*, 207; *Budinský 1985*, 86.

b) **Ojedinelé nálezy**: *Džbán s ansa lunata*: ansa, p1, *obr. 23: 19*. – *Zásobní hrnce*: 1 zl. t, široce jazykovitý pupek š. 95 mm, p3, *obr. 22: 6*. ULOŽ: M Teplice st. dep. č. 211-244 (z r. 1908), 474-7.

2. Kamenolom Fr. Parthe, kat. č. 1157/1.

Ojedinelé nálezy ŘIV: *Džbán s ansa lunata*: 1 zl. ansa, žebro při okraji, p21, *obr. 22: 3*. – *Mísa esovitého profilu*: nad vřutí ucho 2x svisle prožlábnuté, p1-7 (nevýrazně slámování), zach. v. 75 mm, *obr. 23: 20*.

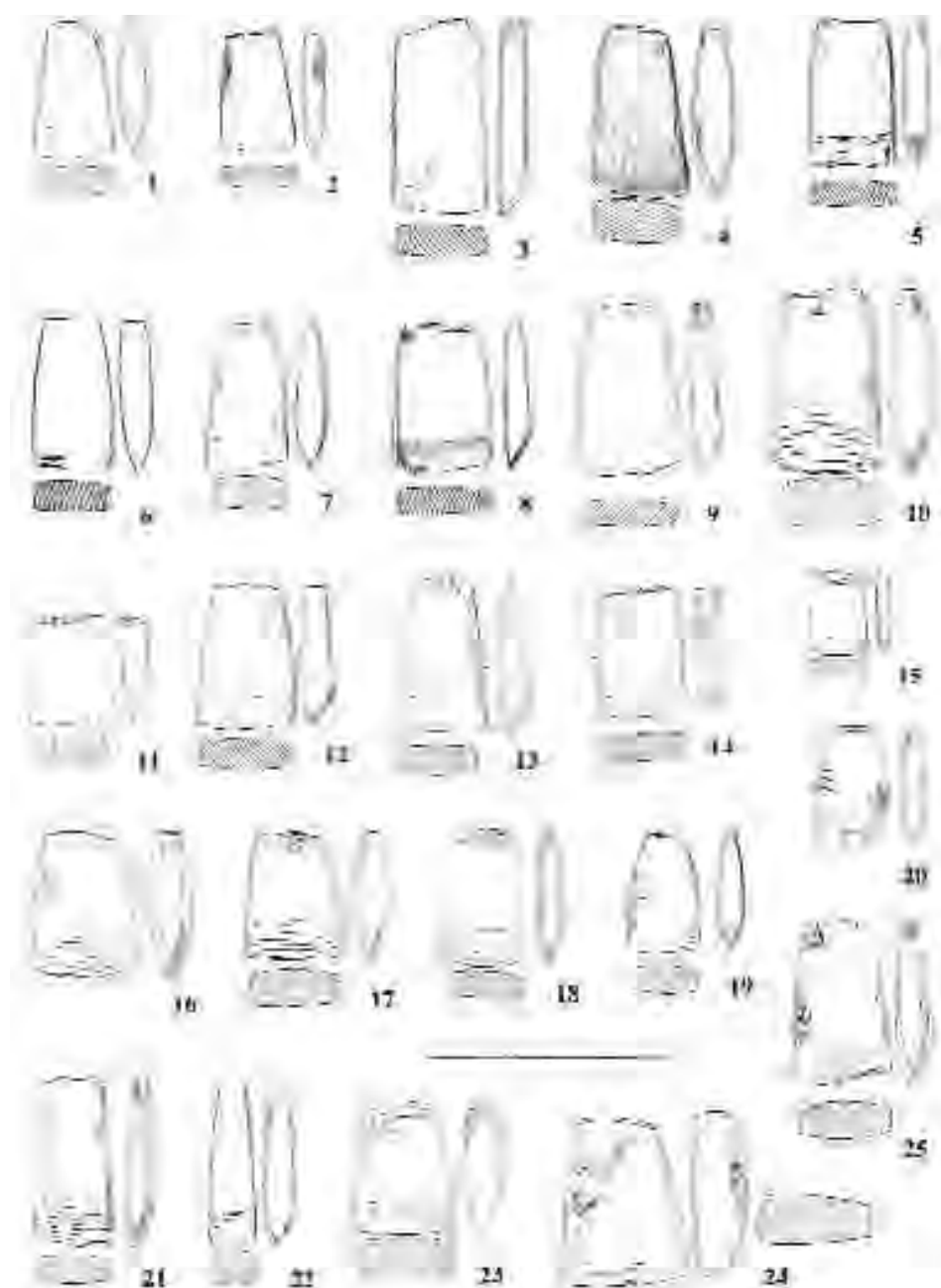
ULOŽ: M Teplice HK 12866-23 (z r. 1903); st. dep. č. 275-8 (z r. 1909).

Intruze. Při výzkumu únětického pohřebiště nalezena stranou od hrobu XVII a ve stejné hloubce s ním: *Testice slánského typu*, hornina šedo zelená černě proužkovaná spilit, d. 57 mm, *obr. 22: 10*.

ULOŽ: M Teplice W 1753.

3. Kamenolom I. Hausmann, kat. č. 1166. Z polykulturní **kulturní vrstvy**:

Keramiky BAD, ŘIV: *Mísa se zataženým okrajem*: 1 zl. t, pod vřutí tunelovité ucho š. 50 mm, p1, *obr. 23: 22*. – *Zásobní hrnce*: 1 zl. o-t, prstovaná lišta s jazykovitým pupkem a svislé pásky s vpichy, p21, *obr. 22: 5*. – *Tvar?*: 1 zl. t, slepé tunelovité ucho přesekávané,

Obr. 28 Kamenné teslice a dláta tzv. slánského typu, převážně spilitové.

Abb. 28. Steindechsel und Meißel des sog. Slány-Typs, überwiegend Spilit.

1 Blešno, 2 Brozany n. O., 3 Vrbice, 4 Klapý–Házmburk, 5 Libčeves, 6–7 Levousy, 8 Libochovice, 9 Lovosice, 10 Medvědice, 11–14 Lounky, 15 Semeč, 16–17 Obřice, 18–20 Pnětluky, 21–22 Sebužín, 23 Sutom, 24 Třebívlice, 25 Vetlá–Sovice.

p2, obr. 22: 4; 1 zl. t., dtto, p. 1, obr. 23: 21. – Broušená industrie. *Teslice* – tylní polovina, hornina šedozelená (spilit?), zach. d. 33 mm, obr. 22: 9.

ULOŽ: M Teplice HK 13300/2 a st. dep. č. 474-7. M Litoměřice K 2287 (BI).

4. Panský kamenolom, bez údajů.

Keramika ŘIV: *Džbány s ansa lunata*; 2 džbány, obr. 21: 9, 10 (podle fotografie). – *Zásobní hrnce s hladkou okrajovou lištou*: 1 zl. o-t, kuželovitý pupek, p3-7, obr. 22: 7; 3 zl. o-t, plochá okrajová lišta, jazykovitý pupek, p7, o-dm. 450 mm, obr. 22: 8.

ULOŽ: M Ústí n. L. 2947, 2948; M Litoměřice sb. Ankert bez č., z r. 1907. – LIT: *Cvrková 1984*, 82 (ansa).

5. Kamenolomy, bez údajů.

Keramika ŘIV: *Miska polokulovitá*, orn. vně po obvodu kruhy s vepsaným křížem, dno nožkovitě odsazené, o-dm. 70 mm.

ULOŽ: M Litoměřice, sb. Gattermann. – LIT: *J. Kern (1933, Taf. 15: 4)* ji datoval do doby bronzové, podle *B. Novotného (1955, 14–15)* pravděpodobně miska lublaňského typu.

6. V areálu žernoseckých kamenolomů je spoje doložené též vícere **eneolitické postřivnáčské osídlení**:

Kultura kulovitých amfor: zlomky zdobené keramiky pocházejí jednak z ohniště pod starounětickým hrobem VII (obr. 23: 5, 7, 11, 12; M Teplice st. dep. č. 503-508; *Weinzierl 1897*, 70, Abb. 93; *Dobeš 1993*, 567, obr. 4), jednak z kamenolomů bez údajů (obr. 23: 3, 4, 6, 8–10; M Litoměřice, sb. Gatterman a Kern).

Kultura se šňůrovou keramikou (?): zdobené střepy, opět ze sb. J. Kerna (obr. 23: 13 s pozn. „Steinbrüche, Siedlungsfund, wichtig“) a E. Gattermanna (obr. 23: 14, 15) v M Litoměřice.

Kultura zvoncovitých pohárů: zdobené střepy z těla a ucha pohárů, nátepní destička; obr. 23: 16–18 ze sb. Gattermann, M Litoměřice; M. Teplice a sb. Matiegka: *Weinzierl 1897*, Abb. 92; *Piř 1899*, 220; *Stocký 1926*, 184; *Hájek 1968*, 133.

71. VELTĚŽE, okr. Louny

X. Bez údajů. **Ojedinělý nález** ŘIV: *Mísa* s nálevkovitým hrdlem, tunelovité ucho, v. ?, obr. 27: 1.

ULOŽ: M Louny ?; podle neg. ARÚ č. 9172 „Veltěže, o. Louny, sbírka Nábělek“. – LIT: *Ehrich – Pleslová 1968*, 208.

72. VOLENICE, okr. Litoměřice

X. Bez údajů. **Ojedinělý nález** ŘIV: *Džbán s ansa lunata*: 1 zl. ansa se svislým žebrem uprostřed, obr. 25: 8.

ULOŽ: NM č. 112 D (neg. ARÚ 10869). – LIT: *Ehrich – Pleslová-Štiková 1968*, 208.

73. ZABRUŠANY, okr. Teplice

A. „Švédské šance“. Plochá jazykovitá ostrožna nad soutokem dvou potoků v údolí Bíliny, ze tří stran chráněná příkrými svahy. Fortifikace: val (v. 1,5 m) pod vnitřním raně středověkým valem datoval Z. Váňa do eneolitu (KNP?). Plocha 5,5 ha; 228 m n. m.; převýšení: ca 20 m. – OSÍDLENÍ: **Sídlíště výšinné**, trojdielné raně středověké hradiště se třemi příčnými valy. Polykulturní lokalita, z eneolitu zde kromě ŘIV a KKA (?) ještě JORD, KNP, ŠK. – OKOL: Četné sběry, výzkum v l. 1950–1951 (Z. Váňa, M Teplice). Při výzkumu r. 1951 zachycena v místech vnitřního valu „eneolitická **kulturní vrstva** ... průměrně 50 cm silná, probíhala od okraje příkopu až k patě valu, kde se vytrácela, a obsahovala četné eneolitické střepy. Těsně za vnitřním kamenným blokem se rozšiřovala a tvořila násep, vysoký 1,5 m, který je patrně pozůstatkem eneolitického valu, porušeného při stavbě slovanské hrady... Z nálezů v eneolitické vrstvě se rovněž podařilo rekonstruovat nádobu, tvarově poněkud připomínající nálevkovité poháry.“ (*Váňa 1952*, 295–296, obr. 156 – KNP; 1976, 463, obr. 45 – kresba profilu, u spodní vrstvy č. 3 však už bez zmínky o jejím pravěkém stáří). Uvedené údaje jsou v jistém rozporu s nepatrným počtem nálezů eneolitického rázu, které se z výzkumu v muzejní sbírce dochovaly (1 nádoba KNP a ca 10 střepů).

Keramika ŘIV: 1 zl. *zásobního hrnce* s hladkou okrajovou lištou a pupkem se 4 důlky, p7 (náznak slámování), obr. 26: 8; kulturní příslušnost dalších dvou okrajů (obr. 26: 7, 9) není jistá. – KKA?: *Tvar* ?; 1 zl. h. (?), orn. pole drobných kruhovitých vpichů, p2, obr. 26: 10.

ULOŽ: M Teplice. – LIT: *Piř 1899*, 219; *Váňa 1952*; 1976, 463; *Budinský 1978*, 175–6; *Smrž 1991*; *Dobeš et al. 1991a*, 51; *Zápotocký – Muška 1999*, 26; *Zápotocký 2000*, 199, Abb. 45 (mapa); *Čtverák et al. 2003*, 351–2 (plány, letecký snímek); *Lutovský 2003* (v prostoru vnějšího valu jen osídlení KNP).

74. ŽATEC, okr. Louny – viz též Libočany

A. Staré město, plocha žatecké ostrožny vymezená linií středověkých hradeb. Žižkovo nám., u pivovaru. – OSÍDLENÍ: **Sídlíště výšinné**. – OKOL: Výzkum v r. 2004 (P. Čech, ÚAPPSZČ).

Zahloubený obj. ŘIV, patrně **pec**: keramika.

ULOŽ: ÚAPPSZČ. – LIT: *Holodňák 2006*, 87.

B. Macerka či Orešák (Am Nussberg), při okraji či na ploše vysoké terasy JZ od Starého města. – OSÍDLENÍ: **Sídlíště v exponované poloze** ? – OKOL: Okraj pískovny, výzkum v r. 1925 (M. Wurdinger, M Žatec).

Jáma „popelovitá“: ŘIV nádoba, BI, Kof.

ULOŽ: M Žatec 1878, př. č. 437/85. – LIT: *Ehrich – Pleslová-Štiková 1968*, 208; *Holodňák 2006*, 108, polohy č. V či VI na mapce s. 80; archiv ARÚ čj. 500/36.

Černovka, zahrádkářská kolonie (*Holodňák 2006*, poloha č. VI na mapce s. 80), ZM 10:12-11-09, koor. 58:44 (3). – OKOL: Sběr v r. 1981 (P. Holodňák, M Žatec):

Keramika ŘIV.

ULOŽ: M Žatec př. č. 3/81. – LIT: *Holodňák 2006*, 109.

3. Rozbor nálezů

3.1. Nálezová základna

Materiály badenské a řivnáčské kultury známe na sledovaném území celkem z 89 nalezišť (z nich 66 lokalizovaných, 23 nelokalizovaných) ležících na 74 katastrech. Podle kulturní příslušnosti (*obr. 29: graf 1; tab. 1*) se složení nálezové základny ukazuje jako výrazně asymetrické ve prospěch řivnáčské kultury: ta je doložena na 61 nalezištích a dalších 19 je pravděpodobně řivnáčských, zatímco badenská je spolehlivě na 19 nalezištích a další 4 jsou pravděpodobně badenské.

Pokud jde o nálezovou situaci, z *tab. 1* a grafu 2 na *obr. 29* je zřejmá její vcelku nízká informační úroveň, nesrovnatelná se situací ve středočeských regionech. Z 50 nalezišť (57 %) disponujeme jen ojedinělými nálezy, zbývající materiály pocházejí převážně z kontextu obytných areálů (38 lokalit), přičemž ve 12 lokalitách se našly polozemnice, v 18 síla a jiné jámové objekty, v 10 kulturní vrstva a ve 4 lokalitách zjištěny intruze řivnáčské sídlištní keramiky v zásypu hrobů mladších eneolitických kultur – kulovitých amfor a šňůrové. S výjimkou Března či Soběsuk chybějí situace, na nichž se objekty našly při výzkumu větších ploch, proto nepřekvapuje, že z oněch 38 sídlištních lokalit je jen ze 4 známo či hlášeno více objektů než 1 (Bezděkov: 3, Blšany: 2, Lomazice: 2, Lovosice: 8 obj.) – tedy opět čísla nesrovnatelná se středočeskými poměry. Hroby se vyskytly pouze ve 2 lokalitách.

Naprostou většinu nálezového fondu (*obr. 29: graf 3; tab. 1*) tvoří keramika. Větší či menší soubory jsou k dispozici jen z poloviny nalezišť, z nichž většina je lokalizovaných (48 = 54 %), přičemž na čtyřech se vyskytly též depoty džbánů s rohatými uchy typu *ansa lunata*. Zbytek připadá na jednotlivě nalezené nádoby (29 nalezišť = 32 %) a na keramiku bez údajů (9 nalezišť = 10 %). Uspokojivý není ani stav zpracování nálezového fondu (*obr. 29: graf 4; tab. 1*). V této práci a ve starších publikacích jsou hodnoceny materiály ze 43 nalezišť (49 %), zbývající polovina je zpracována jen částečně, nebo vůbec ne. Jde jen o orientační čísla, nicméně svým způsobem varovná, která naše závěry do jisté míry relativizují.

3.2. Přírodní prostředí a poloha lokalit

Naleziště obou kultur se koncentrují do tří sídelních regionů: Podkrušnohorského úvalu, středního a dolního Poohří; řídké osídlení Podřipska, které též sledujeme, tvoří už přechod ke středočeskému dolnímu Povltaví. S výjimkou užšího Podřipska jde vesměs o terény soustavně osazované už od počátku neolitu, jejichž společným znakem jsou kvalitní zemědělské půdy (k přírodnímu prostředí severozáp. Čech ve vztahu k osídlení pro střední Poohří *Bubeník 1988*, 13, pro Podkrušnohoří *Váňa 1977*, pro Litoměřicko *Žemlička 1980*, 18). Naleziště leží v úrovni od 152 (Dobříň) do 300 m n. m. Limitní vrstevnici překračují jen dvě, shodou okolností v obou případech výšinná sídliště: Rubín u Dolánek (352 m n. m.) a Tušimice (317 m n. m.); nález z Chomutova (ca 320 m n. m.) je nejistý. Zásah do vyšších poloh naznačují pouze ojedinělé řivnáčské teslice z jižních údolí Českého středohoří na Třebenicku (kap. 3.3.4).

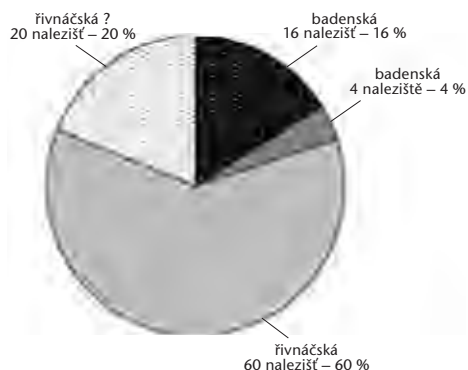
Přirozenými komunikačními osami jsou říční toky – Labe, Ohře, Bílina. Úzké spojení se Saskem a evropským severem je prokazatelné od počátku neolitu (kupř. *Rulf 1997*).

Podobně je tomu také s komunikačním směrem na západ, sledujícím tok Ohře do údolí Mohanu (Zápotocká 1986, 636). Ve středním eneolitu se provozem v obou těchto směrech vysvětluje výskyt badenských a řivnáčských tvarů v lokalitách bernburské kultury a kultury kulovitých amfor v Sasku a Durynsku (Pleslová-Štiková 1967; Beier 1988, 79; Walter 1991). Ovšem samotné nálezy z tohoto časového horizontu na obou uvedených dálkových směrech chybějí; výjimkou jsou nečetné a většinou nejisté datované kusy broušené industrie na přechodech přes Krušné hory (kupř. Simon – Hauswald 1995, 98, Abb. 48, 49).

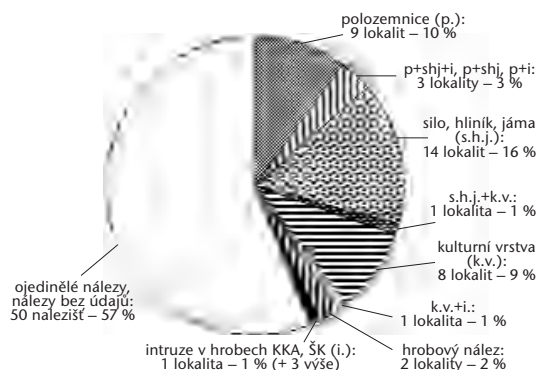
Rozmístění nalezišť (obr. 30), stejně jako některé poznatky o osídlení v předchozích obdobích eneolitu, dovoluje uvažovat také o komunikaci mezi regiony. Spojení Podkrušnohoří se záp. částí středního Poohří naznačují směrem na Žatecko nálezy z Velemyšlevese, směrem na Lounsko sídliště u Kamenné Vody. Možnou trasu z údolí Bělé po toku Syčivky k ložiskům kvarcitu v okolí Žichova a dále na Poohří markuje už pro starší eneolit linie výšinných sídlišť Zabrušany – Světec – Kučlín – Mirošovice, z nichž kučlínská Horka nese též stopy řivnáčského osídlení (Zápotocký – Muška 1999, 39). Kontakt mezi Podkrušnohořím a dolním Poohřím naznačují lokality v údolí Labe (Dolní Zálezly, Libochovany, Sebuzín) a ojedinělé řivnáčské teslice z Českého středohoří (kap. 3.4.1).

Poloha (obr. 29, graf 5; obr. 31; tab. 1) se dala s větší či menší přesností určit u 66 (74 %) z 89 nalezišť, u zbývajících 23 (26 %) nebyla zjištěna. Mezi těmi, jejichž umístění v terénu známe, převažují lokality situované na nestrategických místech, **v rovinném či otevřeném terénu** – celkem 37 lokalit včetně tří „pobřežních“ na Komořanském jezeře, tj. 56 % z oněch 66 polohově určených. Na druhém místě stojí sídlištní lokality, jejichž polohu lze označit za **exponovanou**. Pro své umístění na místech terénem alespoň zčásti chráněných, zpravidla při hraně vysoké říční či potoční terasy, se označují též termínem „výšinná sídliště druhé kategorie“ (jak už Ehrich – Pleslová-Štiková 1968, 143), který vcelku vystihuje jistou ambivalentnost pokud jde o možnost obrany pomocí přírodních podmínek či fortifikace. V našem soupisu jde téměř o třetinu lokalit (20 lokalit, tj. 30,3 % ze 66 polohově určených). Většina z nich leží při okraji teras Ohře a jejich přítoků ve středním Poohří (13 lokalit), kde je tento typ lokace sídel, daný rázem terénu, častý i v jiných obdobích (kupř. Bouzek – Koutecký – Neustupný 1966, 75). Ve zbývajících regionech je výskyt lokalit tohoto typu slabý až minimální: v Podkrušnohoří známe jednu a v kaňonu Labe, ve Středohoří a na dolním Poohří včetně Podřipska vždy po dvou. Nejmenší podíl (9 lokalit = 13,6 % z 66 polohově určených) připadá na **výšinná sídliště**, položená na přírodou chráněných, strategicky výhodných místech. Nápadným, a nutno říci, že v kontextu daného období též překvapujícím rysem většiny z nich je, že stopy osídlení, ať už badenského, nebo řivnáčského, jsou na nich jen slabé až stopové. Pouze na dvou či třech se zmiňuje kulturní vrstva (Dolánky-Rubín, Tušimice, Zabrušany?) a na jednom objekt, snad pec (Žatec A). Ze zbývajících pěti pocházejí jen sběry či ojedinělé nálezy, jejich skrovný počet ale silně kontrastuje s kvantem nálezů, jimiž na nich jsou zastoupena jiná období (Kučlín, Levousy, Libochovany, Roudnice n. L.), či s významem, který se jim někdy přiřkládá (Nová Ves – Škarechov). Žádná ze zdejších výšinných lokalit – snad s výjimkou Rubína – se proto nedá co do intenzity osídlení srovnávat s klasickými řivnáčskými výšinnými sídlišti, jak je známe ze středních Čech.

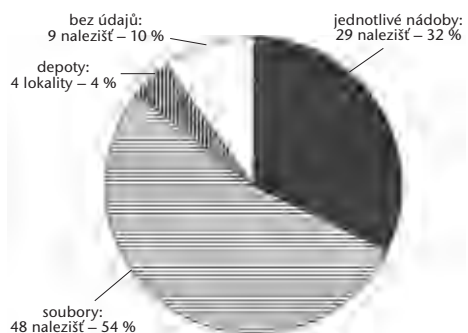
Graf 1. Kultura

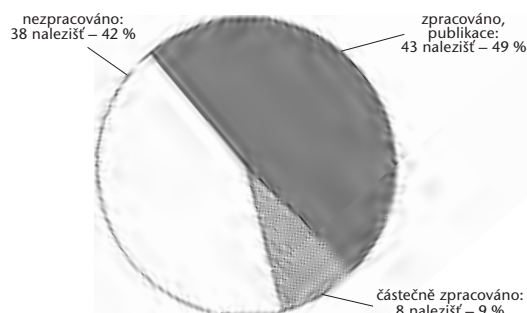
Graf 2. Nálezové situace

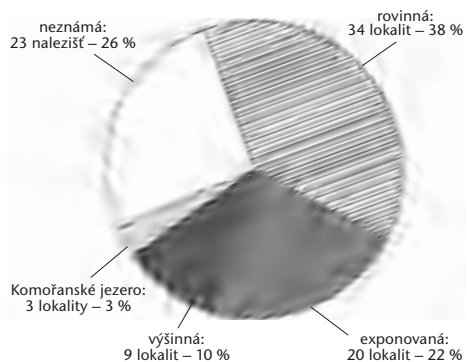
Graf 3. Keramika

Graf 4. Stav zpracování nálezového fondu

Graf 5. Poloha

Obr. 29. Badenská a řivnáčská kultura v severozáp. Čechách, stav nálezové základny. Graf 1: kulturní příslušnost nálezů keramiky (jednotlivých nádob, souborů; celkový počet nalezišť: 89 ze 74 katastrů, viz *tab. 1*). – Graf 2: nálezové situace. – Graf 3: struktura keramických nálezů. – Graf 4: stav zpracování nálezů. – Graf 5: poloha lokalit.

Abb. 29. Badener und Řivnáč-Kultur in Nordwestböhmen, Stand der Befunde. Graf 1: kulturelle Zugehörigkeit der Keramikfunde (Einzelgefäße, Komplexe; Gesamtzahl der Fundorte: 89 aus 74 Gemeindekatastern, s. *Tab. 1*). – Graf 2: Befunde. – Graf 3: Struktur der Keramikfunde. – Graf 4: Verarbeitungsstand der Funde. – Graf 5: Lage der Fundorte.

Č.	Katastrální obec (okres)	lokality (A-C) několikováno (X)	kultura		poloha				nálezová situace						nálezy keramika				stav zpracování	obrázky				
			badenská	řívnácká	rovinná	exponovaná	výšinná	na komořanském jezeře	neznámá	polozemnice (počet)	síla, hřítk, jáma neurč. (počet)	kulturní vrstva	hrob	intruze v hrobě KKA	intruze v hrobě ŠK	ořezané nálezy bez údajů	jednotlivé nádoby (počet)	subor sídlištní			depot	bez údajů	ostátní (Bl, Šl, KA, Kol)	zprac., publik. (V – v této práci)
1	Bechlín (Litoměřice)	X	?	?																Kol	●		●	1
2	Bezděkov (Louny)	A	●	●	●															Bl, Kol	V	●		2-4
3	Bílina (Teplice)	B	●	●	●															Bl	V	V		25: 10 24: 6-8
4	Bílany (Louny)	A	●	●	●															Bl	V	V		25: 7, 28: 2
5	Brozany n.O. (Litoměřice)	A	●	●	●															Bl	V	●	●	
6	Březno (Louny)	A	?	●	●															Bl	●			
		B	●	●	●															Šl, KA, Kol	V			5
7	Budyně n.O. (Litoměřice)	A	●	●	●																V	V		27: 3
8	České Kopisty (Litoměřice)	A	●	●	●																V	V		24: 5
9	Dobroměřice (Louny)	A	?	●	●																V		●	
		X	●	●	●																		●	
10	Dobříčany (Louny)	A	●	●	●															Bl, Kol	V			
11	Dobříř (Litoměřice)	A	●	●	●																V	V		25: 1-3 33: 10
12	Dolánky (Louny)	A	●	●	●																			
		B	●	●	●																			
13	Dolní Jířetín (Most)	A	●	●	●																	V		6: 4-17
14	Dolní Zálezly (Ústí n.L.)	A	?	●	●																	●		
15	Drahonice (Chomutov)	X	●	●	●																		?	
16	Dřínov (Most)	A	?	●	●																		●	7
17	Duchtov (Teplice)	X	●	●	●																V	V		26: 15
18	Ervénice (Most)	X	●	●	●																			
19	Holedeč (Louny)	X	●	●	●																			
20	Hostěnice (Litoměřice)	X	●	●	●																	V		24: 2 25: 9
21	Hostomice (Teplice)	A	●	●	●																V	V		25: 4-6
22	Hradiště (Teplice)	A	●	●	●																	V		
23	Chomutov (Chomutov)	X	●	●	●																	V		
24	Jenišův Újezd (Teplice)	A	●	●	●																		●	
25	Jevíněves (Mělník)	X	●	●	●																	V		25: 11
26	Kamenná Voda (Most)	X	?	●	●																V			
27	Kéblice (Litoměřice)	X	●	●	●																V	V		24: 1 6: 1-3
28	Komořany (Most)	A	●	●	●																		●	
29	Konobříže (Most)	A	●	●	●																V	V		8
30	Křesín (Litoměřice)	A	●	●	●															Bl	V	V		26: 1-6
31	Kuřín (Teplice)	A	?	●	●															Bl	V			
32	Ledčice (Mělník)	A	?	●	●																			
		B	?	●	●																			
		C	?	●	●																			
33	Lešeň (Louny)	X	●	●	●																	V		9
		A	●	●	●																			
34	Levousy (Litoměřice)	A	●	●	●																	V		26: 11, 12

3.3. Badenská kultura

3.3.1. Topografie

Badenská kultura je na sledovaném území známa ze 16 nalezišť, další 4 jsou nejisté (tab. 1; obr. 32). Při jejich přehledu uvádíme zároveň klasifikaci nalezené keramiky podle typové tabulky (obr. 33):

Dolní Poohří a Podřipsko: Dvě lokality, obě v záp. části Tereziánské kotliny (Lovosice, Velké Žernoseky), jsou klasifikované jako sídliště v exponované poloze. Z ostatních naznačuje jedna existenci výšinného sídliště (Roudnice), zbývající jsou rovinné či nelokalizované; z Rohatců je znám popelnicový hrob.

Lovosice (nal. č. 44 na obr. 32). Oblast sprašové návěže na jižním okraji města, známá bohatstvím nálezů prakticky ze všech pravěkých období, poskytla dosud nejbohatší kolekci badenské keramiky ze severozáp. Čech. Ze 6 jámových objektů, vesměs z výzkumů z konce 19. a z 20. let 20. stol., pochází celá série typově určitelných tvarů: Jáma a: depot čerpáků obr. 19: 2–4 (typy 29, 30, 31). – Jáma b: závěsná amfora obr. 15: 12 (typ 21). – Jáma c: čerpák obr. 24: 4 (typ 3). – Jáma d: džbán obr. 16: 1 (typ 12); bezuché amfory obr. 16: 2, 5 (typ 22, 23); tříuchá amfora obr. 16: 3 (typ 24); soudkovitý hrnec obr. 16: 4 (typ 17). – Jáma e: džbánkovitý čerpák obr. 15: 1 (typ 8); soudkovitý hrnec obr. 15: 5 (typ 17). – Jáma f: koflík obr. 15: 6 (typ 1 – nezdobený); džbánkovitý čerpák/konvice obr. 15: 8 (typ 10?). – Jáma h: zlomky čerpáků obr. 18: 2, 3 (typ 29/31) v souboru raně řivnáčské keramiky. – Ojedinelé nálezy: tři čerpáky obr. 19: 1 (typ 30), obr. 19: 5, 6 (typ 31); džbánkovitý čerpák obr. 19: 7 (typ 9).

Velké Žernoseky, kamenolomy (nal. č. 70). Mezi bohatým fondem střepového materiálu z této významné polykulturní lokality se nachází též nevýrazná kolekce zlomků, které lze přiřknout badenské kultuře: mísy obr. 22: 1, 2 (typ 14?), hrnec obr. 22: 5 (typ 27) a snad i hrnec (?) s horizontálním pupkem obr. 22: 6.

Na uvedené lokality navazuje 7 nalezišť z vých. části Tereziánské kotliny a Podřipska. Ze 6 jsou nádoby bez bližších údajů: České Kopisty (nal. č. 8): čerpák obr. 24: 5 – typ 4; Hostěnice (nal. č. 20): čerpák – typ 29; Nové Kopisty (nal. č. 48): džbánkovitý čerpák obr. 24: 11 – typ 7; Keblice (nal. č. 27): čerpák obr. 24: 1 – typ 29; Lounky (nal. č. 42): čerpák – typ 29; Ředhošť (nal. č. 58): bohatě zdobená konvice obr. 27: 2 – typ 11). Sedmou je Roudnice n. L. – Šibeňák (nal. č. 57), ostrožna na jižním okraji města, známá vícenásobným pravěkým osídlením; odtud pochází čerpák typu 29/30, který je zároveň jedinou indicií, že na této výrazné výšinné poloze existovalo badenské osídlení.

Poslední nález z regionu je z Rohatců (nal. č. 56): zásobní hrnec téměř půlmetrové výšky (obr. 25: 12; typ 28) s údajem „nordický žárový hrob“. Pokud tento údaj znamená, že nádoba obsahovala spálené kosterné pozůstatky, jednalo by se o žárový hrob. V Čechách by se v takovém případě jednalo o první nález tohoto druhu z období badenské kultury. Chronologicky nejbližší je mu žárový pohřeb v lahvovité amfoře z „náčelnického“ hrobu z Velvar (Smolík 1890; Pleslová-Štiková 1993) a řivnáčské žárové pohřby v nádobách, zpravidla zásobních hrncích (Dobeš 1998, 145–151, Abb. 1). Stejně řídké jsou ale badenské žárové hroby i v sousedství, na Moravě a v českém Slezsku (Šakvice, Úvalno: Dočkalová – Šebela 2002), čteněji se vyskytují v centrální oblasti badenské kultury, ve středním Podunají (Nevizánsky 1985; Němejcová-Pavůvková 1998, 395).

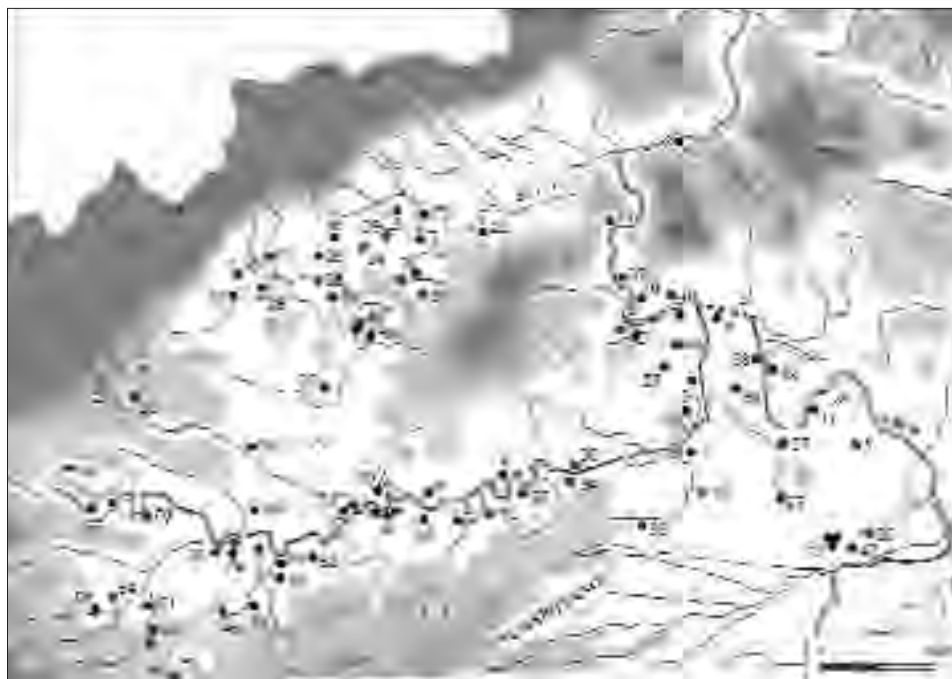
Podkrušnohoří: Jedinými badenskými lokalitami je zde trojice pobřežních sídlišť na jižním (Komořany), vých. (Dolní Jiřetín) a záp. (Dřínov) břehu někdejšího Komořanského jezera. V keramice, pocházející z kulturních vrstev nebo ze sběrů, jak ji známe díky pracím H. Preidla (1934) a E. Neustupného (1985), se vyskytují tyto typově určitelné tvary:

Dolní Jiřetín (nal. č. 13): čerpáky obr. 6: 4, 6, 7 – typy 29, 4, 3; mísy obr. 6: 9, 10, 12 – typy 15, 13, 14; hrnce obr. 6: 13, 14, 15 – typy 16, 18; tříuchá amfora obr. 6: 16 – typ 24; zlomek s motivem rytého šikmo šrafovaného trojúhelníku obr. 6: 8 – amfora (?) typ 20.

Dřínov (nal. č. 16): čerpák obr. 7: 2 – typ 5; hrnce obr. 7: 5, 8–10 – typy 18, 19, 26.

Komořany (nal. č. 28): čerpáky obr. 6: 1–3 – typy 4, 6.

Ze dvou nalezišť na JV od Mostu je z Patokryjí (nal. č. 53) ojedinelé nalezený koflík (typ 2) a z Kamené Vody (nal. č. 26) „středoeneolitická“ (BAD/ŘIV ?) polozemnice.

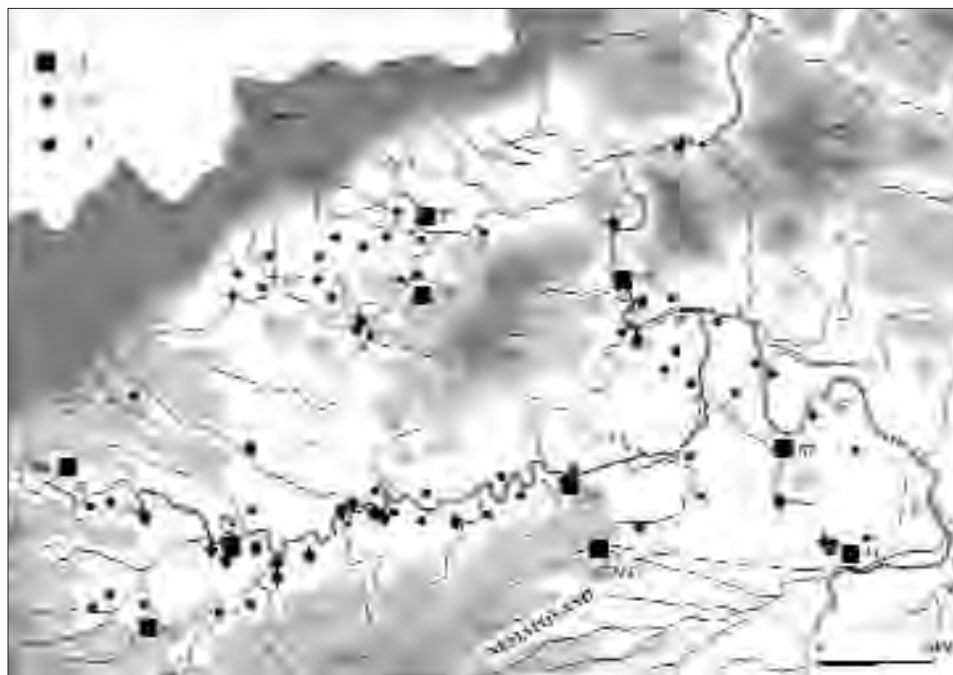

Obr. 30. Badenská a řivnáčská kultura v severozáp. Čechách (číslování katastrů shodné jako v kap. 2). Světle šedá – 300–399 m n. m., středně šedá – 400–499 m n. m., tmavě šedá – nad 500 m n. m.

Abb. 30. Badener und Řivnáč-Kultur in Nordwestböhmen (Nummerierung der Gemeindekataster wie in Kap. 2). Hellgrau – 300–399 m ü.M., mittelgrau – 400–499 m ü.M., dunkelgrau – über 500 m ü.M.

1 Bechlín; 2 Bezděkov; 3 Bílina A, B; 4 Blšany; 5 Brozany n. O.; 6 Březno A, B, C; 7 Budyně n. O.; 8 České Kopisty; 9 Dobroměřice; 10 Dobříčany; 11 Dobříř; 12 Dolánky A, B; 13 Dolní Jiřetín; 14 Dolní Zálezly; 15 Drahonice; 16 Dřínov; 17 Duchcov; 18 Ervěnice; 19 Holedeč; 20 Hostěnice; 21 Hostomice; 22 Hradiště; 23 Chomutov; 24 Jenišův Újezd; 25 Jevíněves; 26 Kamenná Voda; 27 Keblice; 28 Komořany; 29 Konobřez; 30 Křesín; 31 Kučlín; 32 Ledčice A, B, C; 33 Lenešice A, X; 34 Levousy; 35 Libkovic; 36 Libočany; 37 Libochovany; 38 Libotenice; 39 Liptice; 40 Litoměřice A, B; 41 Lomazice; 42 Lounky; 43 Louny; 44 Lovosice A, B; 45 Martiněves; 46 Měcholupy; 47 Nová Ves; 48 Nové Kopisty; 49 Obrnice A, B; 50 Očihov; 51 Oploty; 52 Pařidla; 53 Patokryje; 54 Postoloprty A, B; 55 Radonice n. O. A, X; 56 Rohatce; 57 Roudnice n. L.; 58 Ředhošť; 59 Soběsuky; 60 Staňkovice; 61 Straškov; 62 Strkovic; 63 Střimice; 64 Široké Třebčice; 65 Trnovany; 66 Tušimice; 67 Valtířov; 68 Velemyšleves; 69 Veliká Ves; 70 Velké Žernoseky; 71 Veltěž; 72 Volenice; 73 Zabušany; 74 Žatec A, B.

Střední Poohří: Překvapuje, že rozsáhlý prostor Žateckého Poohří a Libochovické tabule, na něž se tento region podle fyto geografického členění dělí, je prakticky bez badenských nálezů (datování dvou lokalit na Chomutovsku – Tušimic a Lomazic /nal. č. 66, 41/ – je sporné). Dva nálezy spolehlivě badenské se vyskytly jen na jižním okraji Žatecka. Prvním je koflík *obr. 32: 1* (typ 1) z Měcholup, nal. č. 46. Druhý nález – konvice *obr. 32: 10* (typ 10) – je z vrchu Rubína u Dolánek (nal. č. 12) na sev. okraji Podbořanské kotliny; bohatý střepový materiál z tohoto výšinného sídliště, z něhož je předběžně hlášena přítomnost více eneolitických skupin, nebyl ovšem dosud roztríděn a kulturně určen; jeho zpracování může přinést pro naše téma ještě překvapení.

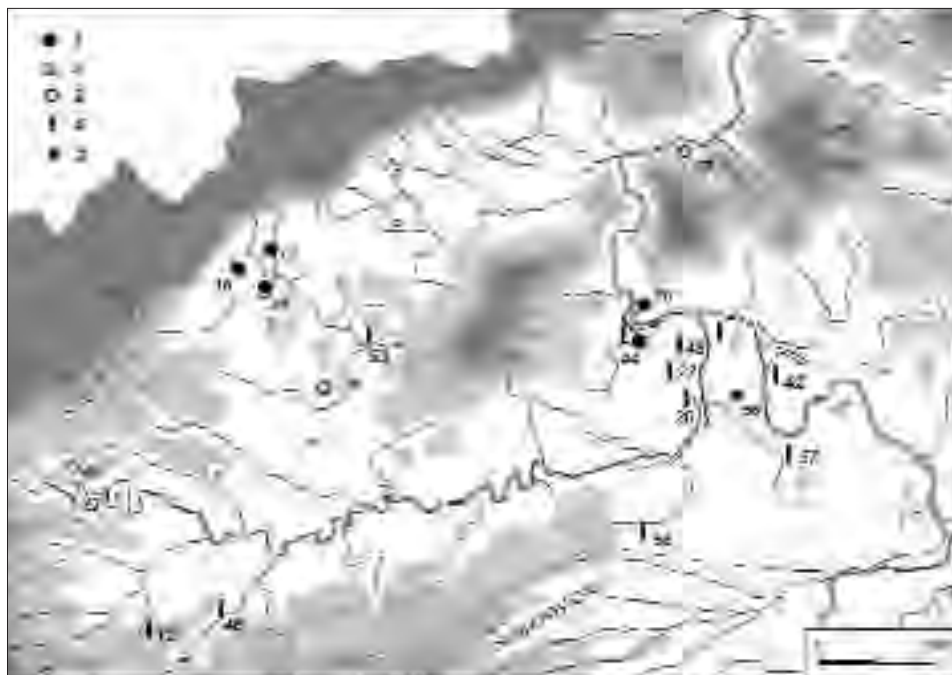

Obr. 31. Badenská a řivnáčská kultura v severozáp. Čechách. Poloha lokalit: 1 – výšinná, strategická; 2 – exponovaná; 3 – rovinná, otevřená (včetně lokalit, jejichž poloha nezjištěna). Výšinné lokality (číslování shodné jako v soupisu a na obr. 30).

Abb. 31. Badener und Řivnáč-Kultur in Nordwestböhmen. Lage der Fundorte: 1 – Höhensiedlung, strategisch; 2 – exponiert; 3 – Flachsiedlung, offen (einschließlich der Fundorte, deren Lage unklar ist). Höhenfundorte (Nummerierung wie im Verzeichnis in Abb. 30).

12 Dolánky–Rubín, 31 Kučlín–Horka, 34 Levousy–Šance, 37 Libochovany – Tříkřížový vrch, 47 Nová Ves – Škarechov, 57 Roudnice n. L. – Šibeňák, 66 Tušimice – porcelanitová kupa/Porzellanit-Kuppe, 73 Zabrušany – Švédské šance, 74 Žatec – Staré město.

Rozmístění badenských nalezišť v severozáp. Čechách se ukazuje jako výrazně asymetrické. Spolehlivě zde přítomnost této kultury dokládá vlastně jen trojice pobřežních sídlišť na Komořanském jezeře (nal. č. 13, 16, 28) a skupina lokalit v dolním Poohří a na sev. Podřipsku; z nich 1 je výšinná (nal. č. 57), 2 exponované (nal. č. 44, 77) a zbývající rovinné. Ojedinelé nálezy a nejisté či nekontrolovatelné sídlištní lokality ze středního Poohří (nal. č. 12, 41, 46, 66), Mostecka (nal. č. 26, 53) a údolí Labe na SZ od Ústí n. L. (nal. č. 67) nejsou jako doklad badenského osídlení průkazné. U koflíků bolerázkého typu z nal. č. 46 a 53 zase nemůžeme vyloučit, že jde o importy do osad mladší KNP. U typologicky mladších čerpáků a konvic z dolního Poohří (nal. č. 8, 20, 27, 42, 44, 48, 57) taková možnost ale padá s ohledem na situaci ve středních Čechách, protože tamní badenská keramika či její imitace, pokud se vyskytnou v kontextu mladší KNP, jsou bolerázké, event. ze starší fáze klasického stupně. Ale ani datování těchto mladších čerpáků (typy 29–31 na obr. 33) do mladší fáze klasického stupně není jednoznačné, vyskytují se totiž i ve starořivnáčských souborech (viz níže).

Obr. 32. Badenská kultura v severozáp. Čechách. 1–3 sídliště (1 badenské, 2 badenské?, 3 badenské/řivnáčské), 4 nádoby bez náleзовého kontextu, 5 žárový hrob. Číslování shodné jako v kap. 2 a na obr. 30.
 Abb. 32. Badener Kultur in Nordwestböhmen. 1–3 Siedlungen (1 Badener, 2 Badener?, 3 Baden/Řivnáč), 4 Gefäße ohne Fundzusammenhang, 5 Brandgrab. Nummerierung wie in Kap. 2 und auf Abb. 30.

3.3.2. Datování

Vycházíme z rozdělení české skupiny badenské kultury, jak se postupem doby ustálilo, na starší (bolerázský) a klasický stupeň, přičemž v klasickém stupni odlišujeme fázi starší a mladší, ve které už mizí charakteristická kanelovaná výzdoba (Neustupný 1959; 1973; Pleslová-Štiková 1972; 1973; Zápotocký 2000; Motyková – Zápotocký 2002). Orientaci v tomto směru poskytují též periodizace vycházející z náleзовého fondu středního Podunají a Karpatské kotliny, o něž se datování periferních skupin – včetně české – opírá (viz pozn. 1; pro Rakousko Mayer 1995; Ruttkay 1995; pro Moravu Pavelčík 1993). Inventář všech tří etap, z nichž bolerázský stupeň zhruba odpovídá stupňům Ib-IIa podle V. Němejcové-Pavůvkové (1981) a střední klasický stupňům IIb-IV, event. až koncové fázi badenské kultury, je v celých Čechách znám jen neúplně, též proto, že přes relativně vysoký počet nalezišť zůstává většina nálezů nezpracovaná. Jednotlivé nádoby či menší soubory se proto dají datovat zpravidla jen na úrovni stupňů (bolerázský – klasický), ale odlišit od sebe starší či mladší fázi klasického stupně je možné jen u větších souborů či určitých tvarů a výzdobných prvků.

Sledujeme nejprve morfologickou skladbu keramiky a následně intenzitu, s níž se ve zdejší oblasti jednotlivé badenské fáze prosazují:

1. **Tvary a typy badenské keramiky** identifikované v nálezech ze severozáp. Čech (*obr. 33*):

Koflíky: s kanelovaným tělem a plochým dnem, ucho nepřevýšené (typ 1) nebo lehce převýšené (typ 2).

Džbán: s vysokým uchem (?), nezdobený (typ 12).

Konvice: s vysokým uchem a plochým dnem, tělo nezdobené (typ 9) či kanelované (typ 11).

Čerpáky s vysokým uchem: dno ploché, tělo válcovité (typ 3), kónické (typ 4), pohárovité, esovitě profilované (typ 5); dno oblé, tělo koflíkovité (typ 6), kónické (typ 29), esovitě profilované (typ 30); dno hrotité (typ 31). Všechny typy jsou nezdobené.

Čerpáky džbánkované s vysokým uchem: dno oblé, tělo nezdobené (typy 7, 8) nebo kanelované (typ 10); dno ploché, tělo nezdobené (typ 9).

Mísy: oble kónické (typ 14), s hrdlem válcovitým (typ 15) nebo prohnutým (typ 13). Všechny typy jsou nezdobené.

Amfory: závěsné, se třemi svislými tunelovitými uchy (typ 21); bezuché, s vysokým kónickým hrdlem, nezdobené (typ 22), s řádkem pupků na plecích (typ 23); tříuché, s prohnutými plecemi (typ 24) nebo oble dvojkónické (typ 25 – bad./řiv. ?); amfora (?) s motivem rytého šrafovaného trojúhelníku (typ 20). S výjimkou typů 20 a 23 jsou nezdobené.

Hrnce: soudkovité, na okraji se dvěma svisle provrtanými jazykovitými pupky (typ 16) nebo se čtyřmi pupky (typ 17); oble kónické s okrajem nezesíleným (typ 18) nebo lištovitě zesíleným (typ 19); vejčité, s podhrdlím slabě prohnutým, s pupky pod okrajem (typ 26), s prstovanými lištami pod okrajem a na plecích (typ 27) nebo se svislými tunelovitými oušky na plecích (typ 28). Povrch hrnců je hlazený, pouze u hrnce typu 28 z Rohatců je blátitý a okraj hrnce typu 18 z Dřínova nese stopy slámování.

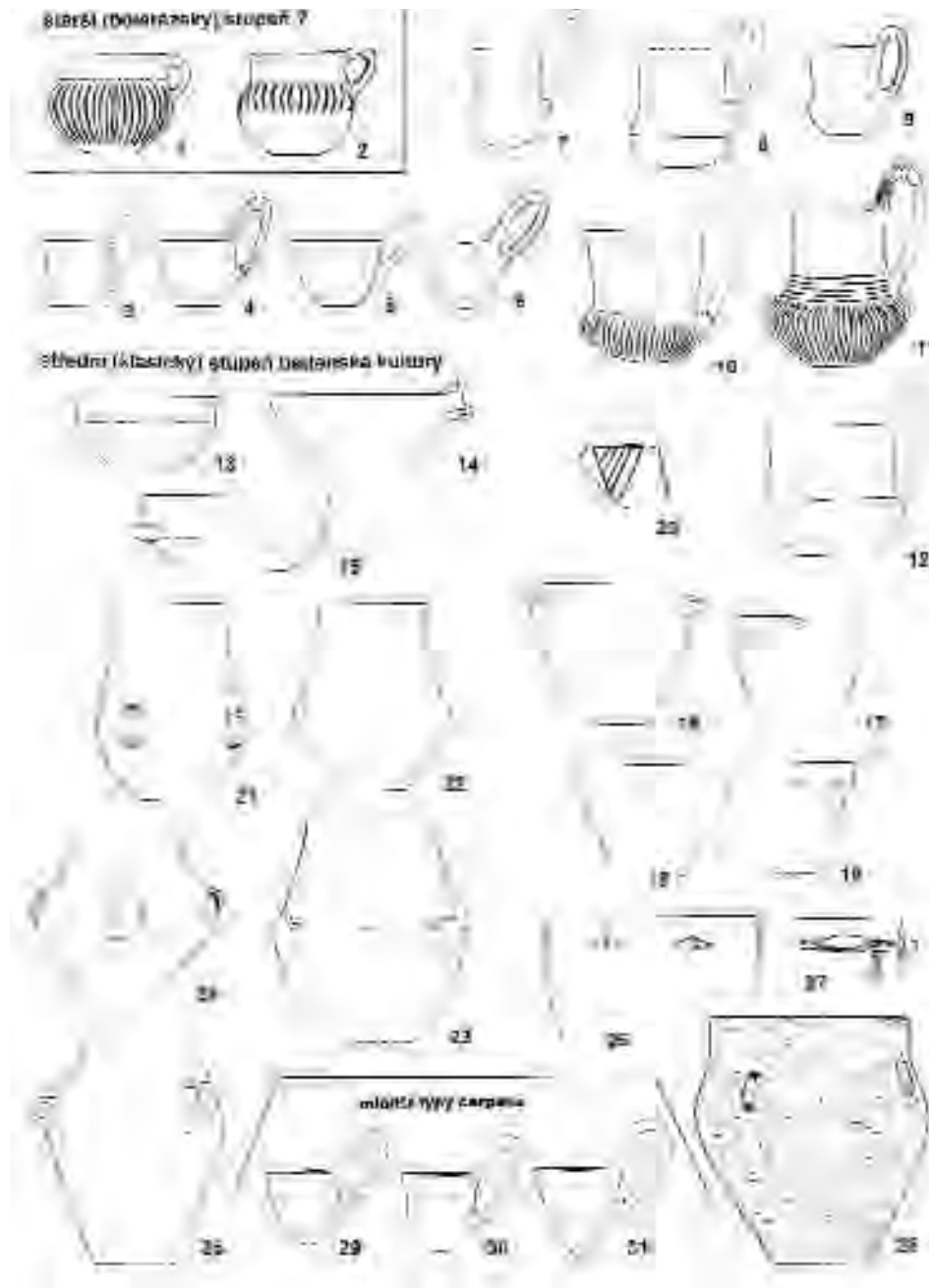
2. Z chronologického hlediska se rozdělení nálezů ukazuje jako silně nevyrovnané:

Starší (bolerázský) stupeň. Tvarem i výzdobou sem patří pouze koflík z Patokryjí (*obr. 33*, typ 2) s tělem svisle ryhovaným, event. i koflík zdobený svislými kanelurami z Měcholup (*obr. 33*, typ 1), u něhož podle *E. Pleslové-Štikové (1973)* nelze vyloučit ani datování do klasického stupně.

Klasický stupeň. Do jeho rámce spadají všechny zbývající typově určitelné tvary, přičemž rozhodnout, zda do fáze starší, či mladší, je možné jen u části z nich:

a) Do starší fáze klasického stupně se hlásí zdobené tvary: konvice z Ředhoště (*obr. 27: 2; 33; typ 11*), jeden z nejkrásnějších exemplářů badenských konvic z Čech, a džbánkovaný čerpák z Rubína (*obr. 33; typ 10*). Kromě nich sem patří ještě soubor z Lovosic A – jámy f, který kromě zlomku džbánkovaného čerpáku s mělce kanelovaným tělem (*obr. 15: 8; typ 10?* dle *obr. 33*) obsahoval ještě část koflíku (*obr. 15: 6; nezdobená var. typu 1*), jehož tvar i výzdoba – vpichy na okraji a pod uchem – ale nevylučují ani příslušnost k mladší KNP.

b) Datování čerpáků starších typů (s plochým dnem) do starší fáze není jisté (*obr. 33; typy 3–5; obr. 6: 1, 2, 6, 7; obr. 7: 2; obr. 24: 5; obr. 25: 4*). Zpravidla se kladou do III. stupně dle třídění *V. Němejcové-Pavůkové (1981, obr. 5)*, s čímž souhlasí i jejich výskyt v objektech stupně Ossarn I (*Mayer 1996, Taf. 47, 105; Schmitzberger 2004, Abb. 15*). Vývoj od čerpáků s plochým dnem k tvarům se dnem oblým ale nebyl zřejmě jednoznačný, protože ve IV. stupni se vyskytují obě formy společně (*Němejcová-Pavůková 1991, 77*). V Čechách dokládá přežívání čerpáků s plochým dnem do mladší, nezdobené fáze klasického stupně jejich přítomnost v souborech z Mlékojed (*Motyková – Zápotocký 2002, obr. 7: 1; 8: 6*).

Obr. 33. Keramika badenské kultury: typy zastoupené na nalezištích v severozápadních Čechách.
 Abb. 33. Keramik der Badener Kultur: Typen von den Fundorten in Nordwestböhmen.

c) Do **mladší fáze** klasického stupně spadají typy čerpáků s oblým a hrotitým dnem (*obr. 33*: typy 6, 29–31; *obr. 6*: 3–5; *obr. 19*: 1–6; *obr. 24*: 1–3). Obecně se řadí do závěrečných fází badenské kultury a do kultury bošácké – což potvrzují i novější výzkumy (kupř. *Pavelčík 1992*: Hlinsko, 5. horizont; *Nevizánsky 1999*: „nejmladší badenská“ na jižním Slovensku; *Struhár 2002*: spišská skupina badenské k.). Se zlomky čerpáků z lovosické jámy h (*obr. 18*: 2, 3) a Martiněvsi (*obr. 4*) se dostáváme již do prostředí staršího stupně řivnáčské kultury.

d) Zbývající tvary – džbány (*obr. 33*, typ 12), mísy (typy 13–15), amfory (typy 20–25) a hrnce (typy 16–19, 26–28) jsou v rámci klasického stupně blíže nedatovatelné. Většina z nich se vyskytuje i v ostatních oblastech badenské kultury (kupř. *Banner 1956*, Formentaf. 113–117) a také ve středočeských lokalitách. Pro české prostředí jsou novinkou závěsné a bezuché amfory z Lovosic (*obr. 15*: 12; *obr. 16*: 2, 5 = *obr. 33*: typy 21–23); geograficky nejbližší analogie k závěsným, „ossarnským“ amforám pocházejí z depotu z Prostějova (*Gottwald 1930*, 34, *obr. 10*). Chronologicky cenné jsou soubory z Lovosic (jámy a–f), zejména jáma d s pěti typy (džbán, hrnec, závěsná amfora, dvě bezuché amfory), a soubory z trojice lokalit na Komořanském jezeře. Keramika ze jmenovaných souborů je výhradně nezdobená, výjimkou je zlomek amfory (?) s motivem rytého šikmo šrafovaného trojúhelníku (*obr. 33*: 20).

Z předchozího tedy vyplývá, že keramika klasického stupně zde prakticky postrádá charakteristickou badenskou výzdobu, ať už kanelovanou, nebo rytou. Z hlediska stávající periodizace by proto dosud známé badenské lokality spadaly do **mladší fáze klasického stupně**. Platnost takového závěru je ovšem omezena slabou nálezovou základnou – což je ostatně zřejmé i z typové tabulky (*obr. 33*), která je v porovnání s typovým spektrem keramiky ze středočeských lokalit značně neúplná. Lze proto očekávat, že nové nálezy dosavadní poznatky o badenském osídlení této části Čech podstatně doplní a zpřesní.

3.4. Řivnáčská kultura

3.4.1. Topografie

První soupis řivnáčských nalezišť (*Ehrich – Pleslová-Štiková 1968*, 201–209) uvádí ze severozáp. Čech 30 katastrů. Náš soupis (kap. 2) obsahuje 80 nalezišť na 73 katastrech (*obr. 29*: graf 1; *obr. 34*; *tab. 1*), z nichž ale 20 je řivnáčských s otazníkem či nejistých. Ve srovnání s badenským osídlením je řivnáčské podstatně intenzivnější, poměr spolehlivě určených nalezišť je ca 4 : 1 ve prospěch řivnáčské kultury. Proto i obrysy sídelní sítě vystupují zřetelněji než pro předchozí, badenský horizont.

Dolní Poohří a Podřipsko: Skupina pěti lokalit vytváří nevýrazný mikroregion na Labi mezi Lovosicemi a Litoměřicemi. Z nich dvě leží v exponované poloze (Lovosice, Velké Žernoseky, nal. č. 44, 70), dvě jsou rovinné (Litoměřice, nal. č. 40A, 40B) a sporé nálezy nevyklučují ani existenci výšinného sídliště na Tříkřížovém vrchu u Libochovan (nal. č. 37; příloha, č. 5). Kvalitní soubory jsou k dispozici z Lovosic A (jámy g, h), Velkých Žernosek (jáma s depotem keramiky) a Litoměřic B (polozemnice). Frekventovanost labského údolí mezi Lovosickem a Ústeckem ve středním eneolitu naznačuje sídliště k. kulovitých amfor s řivnáčskými prvky z Dolních Zálezel (nal. č. 14) a teslice slánského typu ze Sebusína (příloha, č. 12).

Výše proti toku Ohře se vyskytly jen tři lokality, všechny v rovinné poloze: jedna na ploše levobřežní terasy mezi Brozany a Brňany (zlomek ansa, nal. č. 5) a dvě na Mšenském potoce: u Budyně n. O. (hmoždíř, nal. č. 7) při ústí potoka do Ohře a opodál okraje náhorní pláně třetihorní terasy v Martiněvsi (jáma, nal. č. 45). Spolu se dvěma ojedinelé nalezenými teslicemi (Libochovice, Klapý; příloha, č. 2, 6) představují dosud jediné stopy řivnáčského osídlení v této části Poohří.

Podobně sporadické jsou zatím řivnáčské nálezy na Podřipsku. Jedno uskupení, složené ze tří lokalit rovinných a jedné výšinné, se rýsuje na **roudnickém Polabí**, při obou březích Labe (menší soubor z Dobříně, polozemnice z Libotenic, hmoždíř a 4 teslice slánského typu z Lounek; nal. č. 11, 38, 42; příloha, č. 7) a na potoce Čepeli (zásobnice z vrchu Šibeňáku v Roudnici, nal. č. 57). Teslice slánského typu z vrchu Sovice u Vetlé napovídá, že vrch, známý jako výšinné sídliště z mladší doby bronzové a raného středověku, mohl být využíván již ve středním eneolitu (příloha, č. 18; *Zápotocký 1965*, 314). Jiná teslice pochází z údolí Obrtky sev. od Roudnice (Vrbice; příloha, č. 19).

Nevelké uskupení se ukazuje na vlastním Podřipsku, resp. na jižním okraji **Podřipské tabule**. Řivnáčské lokality jsou zde podobně řídké jako v roudnickém Polabí, a navíc většinou nejisté: Straškov, tři polohy na katastru Ledčic, Jeviněves a údajné výšinné sídliště na vrchu Škarechově u Nové Vsi (nal. č. 61, 32, 25, 47). Kromě Jeviněvsi (tříuchá amfora) jde vesměs o lokality datované dosud nezveřejněnými sběry (Straškov, Škarechov) nebo keramikou s výhradou označovanou jako řivnáčská (Ledčice); opatrnost je v těchto i podobných případech nezbytná, protože samotné slámování povrchu není pro příslušnost k řivnáčské keramice spolehlivým kritériem.

Na příkladu teslic slánského typu z dolního Poohří se ukazuje, že stav osídlení rekonstruovaný jen podle nálezů keramiky nemusí být úplný. Jde o typické nástroje řivnáčské kultury, pro něž je charakteristické asymetrické ostří, tyl ve tvaru úzké plošky, ostře hráněný profil, ploché až nízce konvexní plochy i bočnice a časté použití spilitu, resp. spilitového tufitu jako suroviny (*Zápotocký 2002*; k spilitu jako surovině *Šreinová – Šrein – Štátný 2002*). Mapa jejich výskytu na Litoměřicku, čítající 20 lokalit, s katastrem řivnáčské keramiky zčásti koreluje – což platí v případě Lovosicka, roudnického Polabí a Budyňska, zčásti ne: pak je možné, že tyto exempláře signalizují existenci sídelní oblasti keramickými nálezy dosud nedokumentované (*obr. 28; 35; příloha*). To je případ jižního podhůří Českého středohoří, přesněji Třebenicka, kde teslice z 8 katastrů mezi Sutomí a Libčevsí svědčí ne-li o osídlení postupujícím proti tokům Modly a menších potoků hlouběji do horských údolí, pak alespoň o pohybu nositelů řivnáčské kultury ve zdejší krajině (příloha, č. 1, 4, 10, 11, 13–15, 19).²

Podkrušnohoří: Řivnáčské osídlení je tu známo ze 20 nalezišť soustředěných do trojúhelníku Ervěnice – Kamenná Voda – Hradiště. Dělí se na dvě skupiny: východní a zá-

² Teslice slánského typu, zpravidla spilitové, nejsou ovšem pro přítomnost řivnáčské kultury stoprocentním argumentem, protože se – i když zcela výjimečně – vyskytují také v kontextu mladších kultur: v severozáp. Čechách kupř. na pohřebišti kultury šňurové keramiky u Vikletic (hroby č. 71 a 82 z r. 1964: *Vencl 1970*, 230; viz též *Buchvaldek – Koutecký 1970*, 235 /J. Kukla/, Abb. 122: 3, 124: 5). Jako milodar se tento nástroj objevil ve výbavě žárového hrobu na pohřebišti lužické kultury v Ústí n. L. – Střekově (*Plesl 1961*, 141, tab. 36: 13). Také masivní spilitové sekery z objektů kultury kulovitých amfor jsou dokladem, že nástroje z této horniny se používaly – a patrně i produkovaly – též v postřivnáčském období (Lovosice: *Zápotocký – Dobeš 2000*, 139, obr. 13: 14; Dolní Zálezly: *Dobeš 1993*, 563, obr. 4: 10 – ostří sekery, zach. d. 76 mm, M Dresden D3792/76).

padní. Vých. skupina, vytvářející samostatný mikroregion na Bílinsku a Duchcovsku, čítá 10 lokalit při Bělé a jejích drobných přítocích. Dvě z nich lze klasifikovat jako výšinné (Kučlín, Zabrušany, nal. č. 31, 73), 6 leží v rovinné či otevřené poloze (Bílina A, B, Hostomice, Hradiště, Jenišův Újezd, Liptice, nal. č. 3A, 3B, 21, 22, 24, 39) a polohu nálezů z Duchcova–okolí a z Libkovic (nal. č. 17, 35) neznáme. Větší soubory jsou zde jen z Bíliny A (polozemnice) a Liptic (hliník), z ostatních lokalit pocházejí jen nečetné sběry či jednotlivé nádoby. V případě Horky u Kučlína se nabízí souvislost s ložiskem kvarcitů na vrchu Vrbka u Skršína, vzdáleným odtud ca 7 km, s jehož využíváním se počítá už od neolitu (srov. níže), event. s komunikačním směrem směřujícím po toku Syčivky z Bílinska na Lounsko.

Do záp. skupiny spadá 10 nalezišť na Mostecku: z nich 6 se nachází v povodí Bíliny a Srpiny (Kamenná Voda, Konobrže, Obrnice, Pařidla, Střimice, nal. č. 26, 29, 49A, 49B, 52, 63) a 4 při býv. Komořanském jezeře (Dolní Jiřetín, Ervěnice a nejistý Dřínov a Komořany, nal. č. 13, 16, 18, 28). Výšinná sídliště zde chybějí, pouze lokalita Obrnice A je taxována jako exponovaná poloha, zbývající jako rovinné nebo jejich polohu neznáme. Větší soubor pochází ze Střimic (jáma s depotem keramiky), z ostatních jen nevelké soubory (Obrnice A – řivnáčská intruze v hrobě k. šňůrové) a jednotlivé nádoby či střepy (Pařidla a lokality na Komořanském jezeře); polozemnice z Kamenné Vody a Konobříž nejsou ještě zpracované.

Střední Poohří: Ze 30 řivnáčských nalezišť leží 18 na Ohři, převážně při okraji prvé nezaplavované terasy, přičemž poměr mezi pravobřežními a levobřežními katastry je 13 : 5. Zbývajících 12 nalezišť se nachází na potocích, z větší části pravobřežních přítocích Ohře: Smolnickém (1), Blšance (4) a Doláneckém (4), a jen 3 na přítocích levobřežních, na Tušimickém potoce (1) a na Chomutovce (2).

Řivnáčská naleziště na střední Ohři tvoří na první pohled souvislý pás mezi Levousy na V a Lomazicemi na Z, dlouhý ca 50 km, který se při bližším pohledu dělí zhruba na čtyři uskupení; páté se rýsuje na Podbořansku, šesté na Chomutovce (*obr. 34*):

1. Úsek mezi Levousy a dolním tokem Smolenického potoka: 5 nalezišť, z nich 2 jsou rovinná (Křesín, Radonice, nal. č. 30, 55A), jedno výšinné (Levousy, nal. č. 34) a polohu dvou neznáme (Veltěže, Volenice, nal. č. 71, 72).

2. Okolí Loun, přesněji úsek Ohře mezi potoky Smolenickým a Hasinou: 6 katastrů celkem s 3 lokalitami rovinnými (Březno C, Dobroměřice, Lenešice, nal. č. 6C, 9, 33A), 5 v exponované poloze (Blšany a po dvou v Březně a Postoloprtech, nal. č. 4, 6A, 6B, 54A, 54B), 1 naleziště není polohově určené (Louny, nal. č. 43).

3. Okolí Žatce, přesněji úsek Ohře mezi potoky Hasinou a Libocem: 9 katastrů, z nichž 5 leží na Ohři a 4 na potoce Blšance. Z lokalit na Ohři je 5 v exponované poloze (Bezděkov, Strkovice, Trnovany, nal. č. 2, 62, 65, a patrně i Libočany a Žatec, nal. č. 36, 74B) a jedna výšinná (Žatec, nal. č. 74A). Z nalezišť na Ohři je 1 lokalita rovinná (Měcholupy, nal. č. 46), 1 v exponované poloze (Dobříčany, nal. č. 10) a 2 polohově neurčené (Holedeč, Očihov, nal. č. 19, 50).

4. Úsek mezi Nechranicemi a Kadaní: 4 naleziště, z nich 3 leží na Ohři (Drahonice, Lomazice, Soběsuky, nal. č. 15, 41, 59) a 1 severněji, na Tušimickém potoce (Tušimice, nal. č. 66). Polohou je 1 lokalita rovinná (nal. č. 41), 1 exponovaná (nal. č. 59), 1 výšinná (nal. č. 66) a 1 neznámá (nal. č. 15).

5. Podbořansko: 4 katastry se 4 lokalitami rovinnými (Dolánky, Oploty, Široké Třebčice, Veliká Ves, nal. č. 12B, 51, 64, 69) a 1 výšinnou (nal. č. 12A) vytvářejí mikroregion na Doláneckém potoce a jeho drobných přítocích.

6. Poslední 2 naleziště leží vcelku izolovaně na Chomutovce: kostrový hrob z Velemyšlevsi, nal. č. 68, a neověřený nález z Chomutova, nal. č. 23.

Jednotlivá uskupení se počtem nalezišť značně liší: nejvíce – 10 a 9 – jich čítá třetí a druhé uskupení, u zbývajících jejich počet klesá na 5, 4 a 2 lokality. Odstupy mezi nimi kolísají od 3 do 6 km. Struktura sídelní sítě je zde zřetelně daná terénními podmínkami; zhruba tak odpovídá raně středověkému stavu (*Bubeník 1988*, 112), je ale dosud příliš řídká, než aby se jednotlivá uskupení, z nichž o některých lze uvažovat jako o mikroregionech, dala vymezit přesněji.

Nálezový fond ze středního Poohří není z valné části dosud zpracovaný. Větší soubory jsou k dispozici jen z několika lokalit, konkrétně z prvního mikroregionu to je jámový objekt z Křesína, ze druhého polozemnice z Března B a keramický depot z Lenešic, ze třetího polozemnice z Bezděkova, keramický depot z Libočan a polozemnice z Trnovan. Z dalších jsou avizované jednotlivé objekty (Bezděkov, Blšany, Dobříčany, Lomazice, Měcholupy, Postoloprty B, Soběsuky, Žatec A a B), kulturní vrstvy (Březno A, Dolánky A a B, Radonice, Tušimice) a kostrový hrob z Velemyšlevsi – jediný pohřební objekt této kultury ze severozáp. Čech; převažují ale ojedinělé nádoby a sběry, většinou bez bližších údajů. Řivnáčská intruze se našla ve výplni hrobů k. kulovitých amfor (Blšany) a k. šňůrové (Tušimice).

Podobně jako na Bílinsku Skršín mělo i střední Poohří k dispozici ložisko křemence k výrobě štípané industrie: Písečný vrch u Tušimic (poloha: *Smrž 1987*, obr. 2, č. 12). S jeho exploatací se počítá, stejně jako u Skršína (*Malkovský – Vencl 1995; Přichystal 2004*), také od neolitu. Těžbu ve starším eneolitu dokládá datum ¹⁴C ze šachty 5 a nepřímo i dílenské prostředí zaměřené na zpracování zdejšího křemence na sídlišti KNP ve Vikleticích, ca 6 km na JV od Písečného vrchu (*Vencl 2002*). Pro střední eneolit jsou takovými doklady nález slámovaného střepu v jedné z tamních šachet a výskyt tušimických křemenců v kulturní vrstvě na nedalekém výšinném sídlišti (nal. č. 66; *Neustupný 1963b; 1966; 1988*). Nepřímým svědectvím těžby severočeských křemenců je jejich distribuce do dalších řivnáčských regionů, především do Pražsko-slánské oblasti (výšinné sídliště u Vraného, rovinná sídliště v Praze-Lysolajích a v Miškovicích – zde dokonce jejich podíl činí 80 %: *Malkovský – Vencl 1995*, 31, tab. 4; *Ernée et al. 2007*, 53). Dále na východ export zřejmě slábl, jak to naznačuje situace na Denemarku, kde ze 380 ks štípané industrie je ze severočeských kvarcitů vyrobeno už jen 15 nástrojů; hlavní surovinu zde představují glacigenní silicity (*Macháčková v tisku*). V obvodu řivnáčské ekumeny tedy export severočeských křemenců sahal – i když s rozdílnou intenzitou – do vzdálenosti až 120–140 km. V podobně nízkém procentu jako na východě středních Čech je zaznamenán i na výšinných sídlištech chamské kultury, konkrétně na Velké skále u Bzí a na Lopatě u Milínova: ta jsou od ložisek vzdálená též ca 100 km (*Popelka 2001*, 182).

Řivnáčské sídelní území v severozáp. Čechách se, na rozdíl od badenského, rozsahem vcelku shoduje s územím většiny pravěkých kultur (obr. 34). Ze 62 lokalizovaných nalezišť je 33 lokalit rovinných, 20 v exponované poloze a 9 výšinných (viz kap. 3.2). Nápadná je absence řivnáčských nálezů ve dvou partiích staré sídelní oblasti: tou první je vých. Lito-měřicko a Úštěcko, druhou dolní tok Bíliny včetně labského údolí mezi Ústeckou a Děčín-

skou kotlinou. Pokud tu první můžeme se značnou pravděpodobností vysvětlit celkově nízkým stavem pravěkých lokalit na litoměřickém pravobřeží, ve druhém případě je takové zdůvodnění méně pravděpodobné. Zde můžeme spekulovat, zda příčinou nebyly odlišné kulturně-etnické poměry, konkrétně zda toto území neosídlila už v době staršího řivnáčského stupně západní skupina kultury kulovitých amfor. Pro tuto hypotézu totiž mluví i poměry na německé straně, kde je známo pouze osídlení k. kulovitých amfor, vytvářející na saském Polabí ca 180 km (!) široký klín mezi „sesterskými“ kulturami řivnáčskou a bernburskou (Beran 1999, 8, Karte 7; Beier 1999, 52, Karte 8).

3.4.2. Datování

Periodizace řivnáčské kultury je založena na analýze početných materiálů ze středočeských výšinných sídlišť, k nimž v poslední době přibyly i větší soubory z objektů a sídelních areálů rovinných. Podle nepříliš výrazných proměn keramické produkce lze ve vývoji řivnáčské kultury odlišit tři stupně:

Starší stupeň, zčásti odpovídající kamýckému stupni *E. Neustupného* (1959) či protořivnáčskému stupni *E. Pleslové-Štikové* (1973), je nálezově dosud nejširě dokumentovaný keramikou z jižního sídlištního areálu v Klučově – Na vrchu (Zápotocký – Kudrnáč 2008).

Střední, klasický stupeň reprezentují především bohaté soubory z nejznámějších řivnáčských výšinných sídlišť z obou středočeských regionů, západního (Stehelčevy–Homolka, Praha–Bohnice – Zámka) a východního (Bylany–Okrouhlík, Kutná Hora – Denemark); viz Ehrich – Pleslová-Štiková 1968; Hájek – Moucha 1983; 1985; 1986; Zápotocký – Zápotocká v tisku.

Pozdní stupeň se rýsuje jako období po zániku většiny středočeských výšinných sídlišť. Jeho tvarovou výbavu známe jen částečně podle materiálů z mladší stavební fáze Denemarku. Charakteristickým znakem je nyní výzdoba technikou brázděného vpichu a otisků šňůry, přičemž výzdobné prvky plně navazují na motivickou náplň klasického stupně. Ve tvarech i výzdobě je zároveň patrný úzký vztah ku keramice jevišovické kultury, přesněji k jejímu mladšímu stupni, jak jej charakterizuje keramika z Brna – Starého Lískovce a Jevišovic – Starého zámku, vrstvy B (Medunová-Benešová – Vitula 1994). Výskyt pozdně řivnáčské keramiky se (zatím?) omezuje na specifický typ lokalit – skalní ostrožny malých rozměrů (jak už Pleslová-Štiková 1999), což je zřejmě důsledkem redukce sídelní sítě, předznamenávající zánik řivnáčské kultury.

V severozáp. Čechách je nálezová základna podstatně chudší než ve středočeských regionech (kap. 3.1). Při datování proto vycházíme ze středočeského třídění, s vědomím, že nelze vyloučit jistou specifčnost zdejší keramiky. Nálezový fond se dělí na jednotlivé nádoby (A) a soubory (B), jejichž hodnota se značně různí:

A. Nádoby bez nálezového kontextu – jde konkrétně o tyto tvary: 1. Džbány s ansa lunata (nal. č. 5, 6B, 18, 43, 50, 72). – 2. Hmoždíře s ansa lunata (nal. č. 7, 52) nebo s tunelovitými uchy (nal. č. 42). – 3. Mísa s nálevkovitým hrdlem a tunelovitým uchem (nal. č. 71). – 4. Misky lublaňského typu (nal. č. 19, 40A). – 5. Zásobní amfora tříuchá (nal. č. 25). – 6. Zásobní hrnce s okrajovou lištou a slámovaným či blátitě zdrsňeným tělem (nal. č. 3B, 21, 57). – x. „Řivnáčské“ nádoby, tvar ? (nal. č. 60, 74B). Kromě některých lublaňských misek (viz níže) jde vesměs o tvary déledobé, vyskytující se ve středočeských souborech staršího i klasického stupně.

B. Soubory, obsahující jistý počet tvarů na různém stupni typové určitelnosti, se dělí do tří skupin:

a) Větší počet souborů známých jen z předběžných zpráv zůstává nezpracován. Kromě objektů různého druhu – jam, polozemnic, hliníku, pece (nal. č. 2A, 24, 26, 29, 41, 46, 49B, 54B, 59, 74A, B) – jde o kulturní vrstvy (nal. č. 6A, 12A, 12B), intruze z mladších eneolitických hrobů (nal. č. 4) a sběry (nal. č. 16A, 28, 32A-C, 47, 61, 62, 64). Jedná se vcelku o značně velký blok materiálů, jejichž rozbor může, ale také nemusí korigovat závěry plynoucí z analýzy těch souborů, které už jsou k dispozici (c).

b) Z publikovaných případů část na soubory málo početné, typově nevýrazné nebo se standardními „průběžnými“ typy, známými ve starším i klasickém stupni řivnáčské kultury (nal. č. 4, 10, 11, 13, 14, 17, 22, 29, 34, 49A, 66, 68, 69, 73).

Do předchozích dvou skupin spadají i případy řivnáčských intruzí ze zásypu hrobů kultur kulovitých amfor (nal. č. 4: Blšany) a šňůrové (nal. č. 29, 49A, 66: Konobřez, Obrnice, Tušimice). Všechny shodně svědčí o existenci řivnáčských sídlišť před vznikem pohřebních areálů jmenovaných kultur (viz *Mašek 1960a; Neustupný 1965; Koutecký – Muška 1979; Dobeš – Buchvaldek 1993*), nejsou ale v rámci řivnáčské kultury blíže datovatelné. Případ obrácené stratigrafie z Dobříčan (nal. č. 10), kde řivnáčská jáma měla zčásti překrýt hrob starší fáze k. šňůrové, odmítl již *M. Buchvaldek (1967, 110)*.

c) Datování na úrovni stupňů umožňuje svou početností a typovou skladbou jen 13 souborů z 12 lokalit. Je nápadné, že vedle průběžných tvarů v nich nezanedbatelný podíl připadá na typy a morfologické znaky charakteristické pro starší řivnáčský stupeň, jak je jako „protořivnáčské“ zčásti vyčlenila již *E. Pleslová-Štiková (1973)* a jak jsme je v širším výběru identifikovali při rozboru keramiky ze sídlištního areálu v Klučově – Na vrchu (při jejich výčtu uvádíme čísla klučovského typáře – „K“ – dle *Zápotocký – Kudrnáč 2008, obr. 23*):

Bezděkov (nal. č. 1), polozemnice (?), *obr. 1*: mísa velvarkého typu (?) *obr. 1*: 2 (K 521); zásobnice s plastickou výzdobou *obr. 1*: 6 (K 741).

Bílina (nal. č. 3), polozemnice, *obr. 2–4*: mísa klučovského typu *obr. 3*: 4 (K 532); mísa s tunelovitým uchem *obr. 3*: 1 badenského tvaru (srov. kupř. *Mayer 1996, Taf. 13: 1, 6 ad.*).

Březno (nal. č. 6C), polozemnice, *obr. 5*: mísa klučovského typu se žebrem *obr. 5*: 4 (K 532).

Křesín (nal. č. 30), jáma, *obr. 8*: mísy s profilací mís klučovského typu *obr. 8*: 1, 4 (K 53); zásobnicová amfora s plastickými vousy nad uchem *obr. 8*: 7 (K 741).

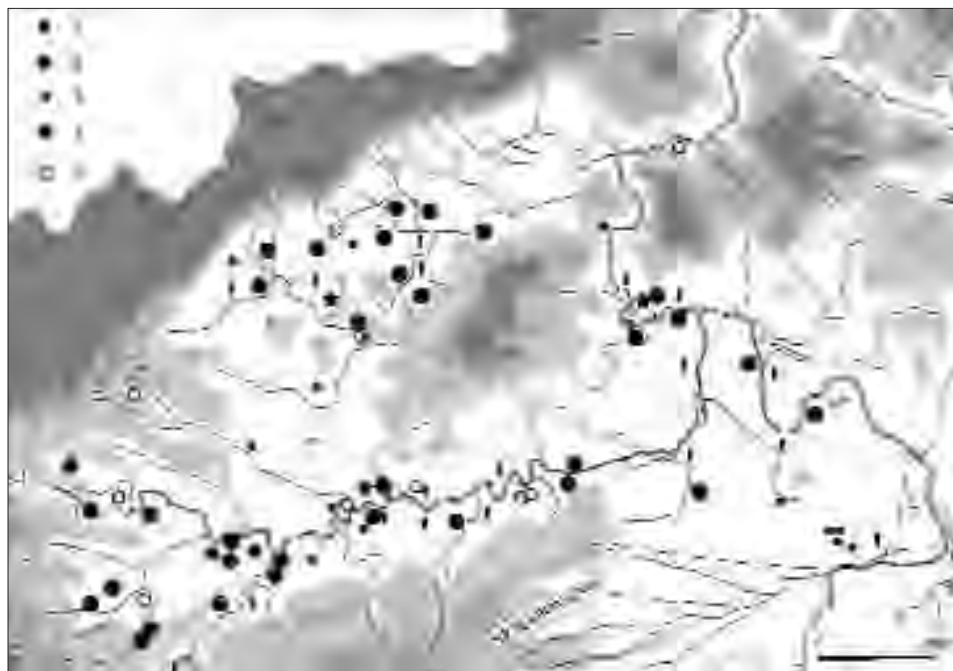
Kučlín – Horka (nal. č. 31). Dvojkónický koflík s extrémně širokým tunelovitým uchem *obr. 26*: 1 – představuje v českých nálezech dosud neznámý typ. Profilací odpovídá starším (předbernburským) řivnáčským koflíkům K 11 a středoněmeckým typům z přechodu mezi waltermburskou a bernburskou kulturou, široké tunelovité ucho má zase analogie v keramice staršího stupně z Klučova (K 515), a v kulturách na S a Z od Čech, wartberské a bernburské (kupř. *Schwellnus 1974, Taf. 24 ad.*).

Libotenice (nal. č. 38), polozemnice, *obr. 10*: archaickým znakem je zde výrazná plastická klikatka při dně hmoždíře doplněná vpichy *obr. 10*: 6.

Liptice (nal. č. 39), hliník, *obr. 12*: části dvojkónických osudí *obr. 12*: 7, 8 blízké badenským (kupř. Lovosice, *obr. 33*: 22, 23).

Litoměřice (nal. č. 40B), polozemnice, *obr. 13*: 1–22: mísy klučovského typu s extrémně širokým tunelovitým uchem *obr. 13*: 6, 9 (K 53); pás svislých žebor na plecích amfory *obr. 13*: 3 (K 711); kónický čerpák *obr. 13*: 16.

Lovosice (nal. č. 44), jáma h, *obr. 18*: mísy velvarkého typu *obr. 18*: 5, 6 (K 521); dvojkónický koflík (K 11); kónické čerpáky *obr. 18*: 2, 3. – Jáma g (*obr. 17*): archaickým znakem je zde nápadně plochý tvar ucha typu *ansa lunata obr. 17*: 1.

Obr. 34. Řivnáčská kultura v severozáp. Čechách. 1 nádoby bez nálezového kontextu, 2 soubory sídlištní keramiky, 3, 5 sídliště a nejistá naleziště řivnáčská, 4 depoty keramiky.

Abb. 34. Řivnáč-Kultur in Nordwestböhmen. 1 Gefäße ohne Fundzusammenhang, 2 Komplexe von Siedlungskeramik, 3, 5 Siedlungen und unsichere Fundorte der Řivnáč-Kultur, 4 Keramikdepots.

Martiněves (nal. č. 45), jáma, obr. 20: 1–23: mísa se zataženým okrajem a s částí šikmého žebra na okraji (K 515); extrémně široké tunelovité ucho amfory (?) obr. 20: 17; kónický čerpák obr. 20: 4; lublaňská miska s vnitřní šňurovou výzdobou obr. 20: 1 (viz níže).

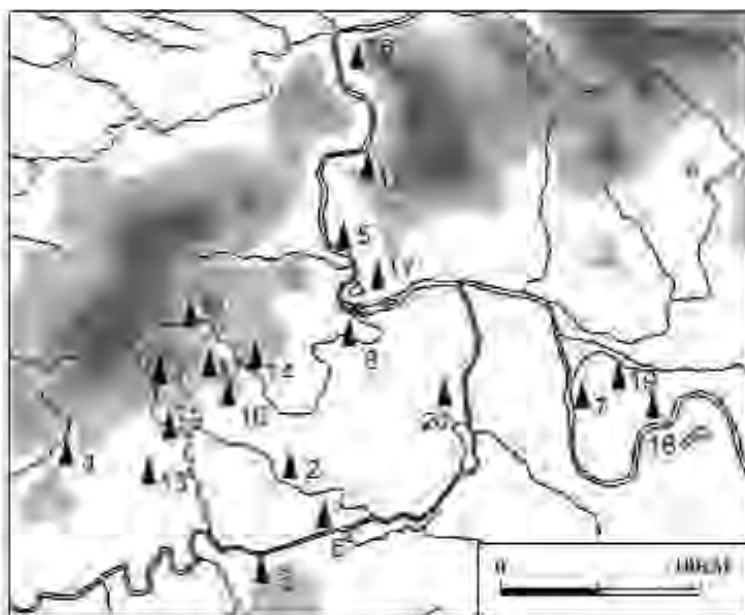
Trnovany (nal. č. 65), polozemnice, obr. 24: 13 (1–10): mísy velvarkého typu (K 521).

Velké Žernoseky (nal. č. 70), jáma s depotem džbánů, obr. 21: mísy klučovského typu se žebrem i bez něj obr. 21: 1–6 (K 531, 532).

Prakticky všech 13 souborů s blíže datovatelnými diagnostickými prvky tedy obsahuje typy či znaky staršího řivnáčského stupně. Počet určitelných souborů (c) vůči blíže neurčitelným (a, b) je ovšem relativně nízký (ca 1 : 3). Závěr, který tato situace nabízí – tedy že těžiště řivnáčského osídlení v severozáp. Čechách spadá do doby staršího řivnáčského stupně, se proto odvažujeme vyslovit jen jako pracovní hypotézu, i když s vnitřním přesvědčením o její platnosti.

Bližší pozornost mezi řivnáčskou keramikou zasluhují ještě dva druhy nálezů: depoty nádob a misky lublaňského typu:

Keramické depoty sestávající ze džbánů (a v jednom případě i hmoždíře) s ansa lunata jsou v severozáp. Čechách známé čtyři. Jde vesměs o nálezy staršího data a bez bližších údajů. První je z r. 1906 (Velké Žernoseky), další z let 1926 (Libočany) a 1940 (Lenešice, Střimice). Počtem džbánů největší je depot z Lenešic (nal. č. 33, obr. 9), kde v jámovém objektu o průměru 1 m „na dně ... bez jakéhokoliv uspořádání“ jich bylo minimálně dva-

Obr. 35. Teslice slánského typu v severočeském Polabí (číslování dle soupisu v příloze, č. 20 uvedeno v kap. 2).

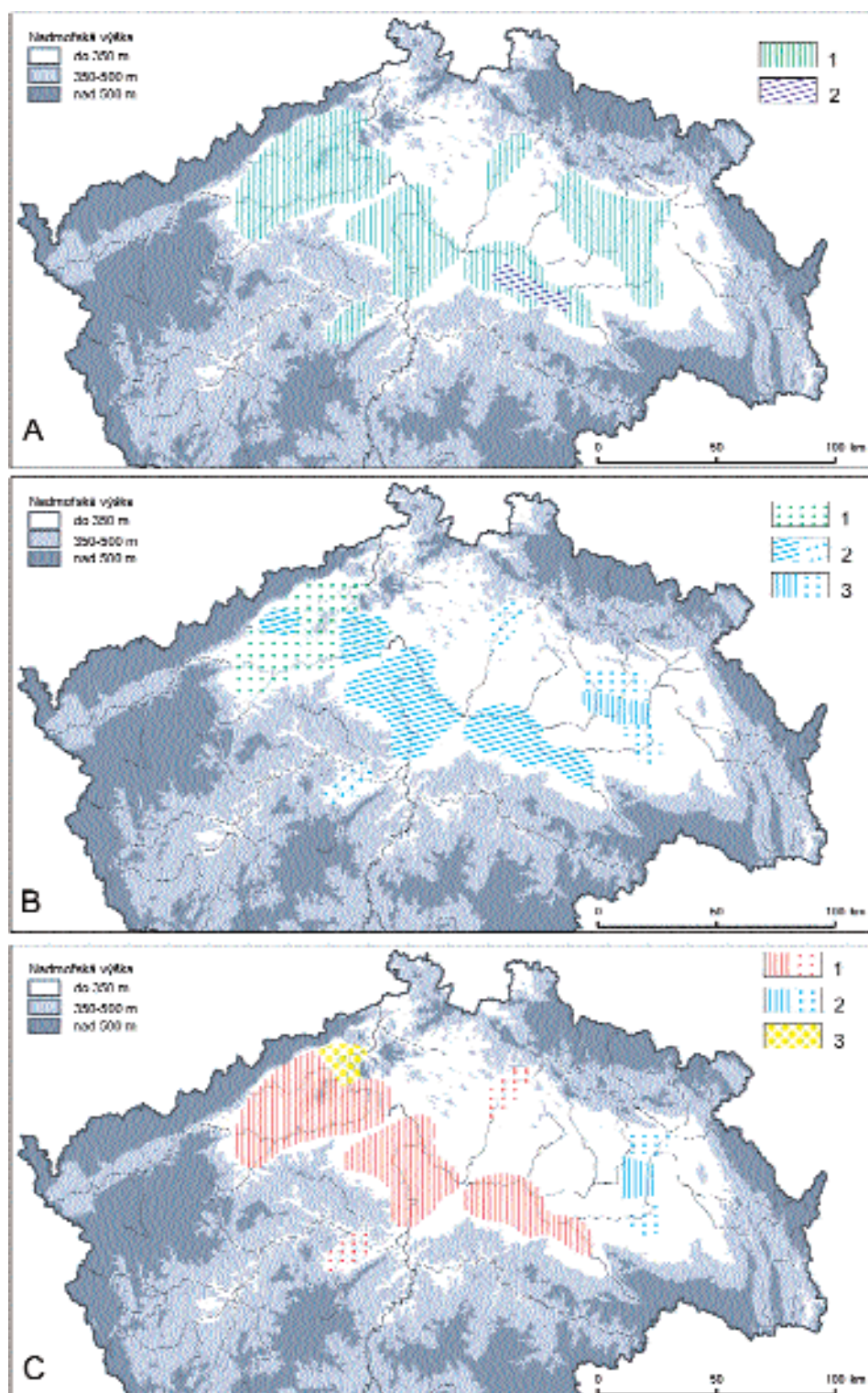
Abb. 35. Dechsel des Slaný-Typs im nordböhmischen Elbeland (Nummerierung nach Verzeichnis in der Beilage, Nr. 20 in Kap. 2).

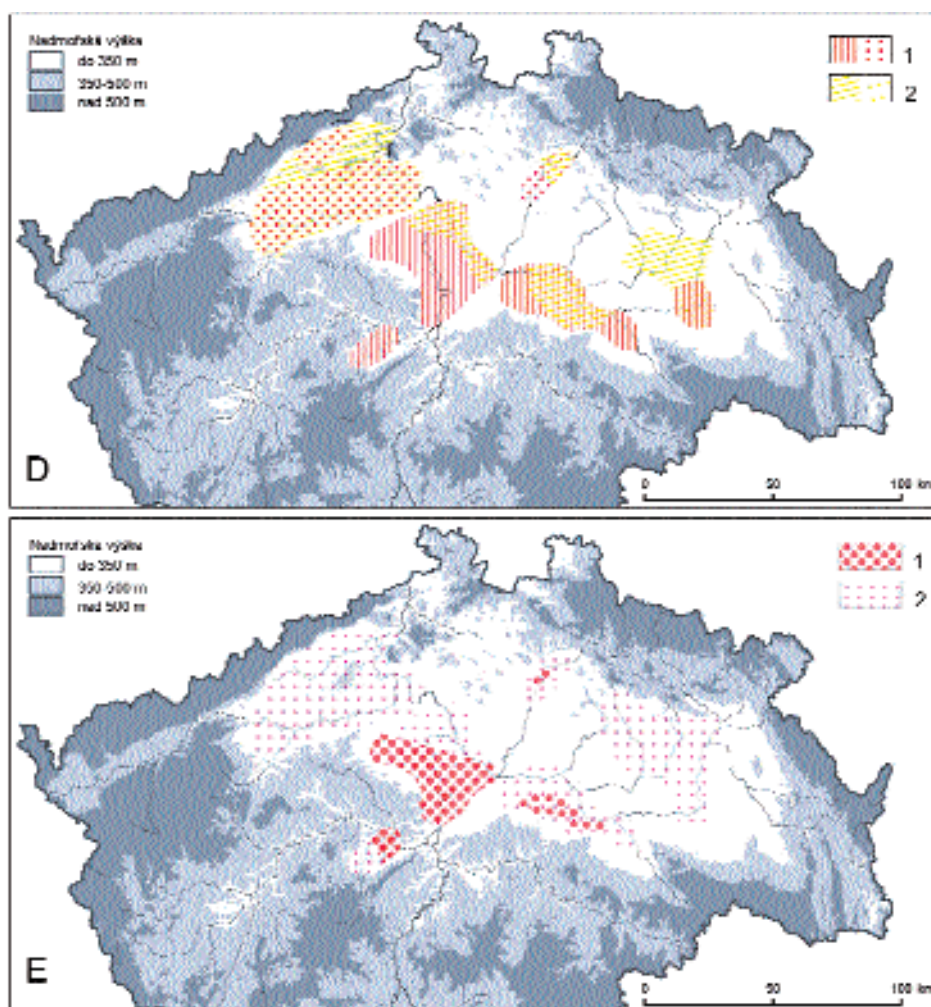
1 Blešno, 2 Klapý, 3 Levousy, 4 Libčeves, 5 Libochovany, 6 Libochovice, 7 Lounky, 8 Lovosice, 9 Medvědice, 10 Obřice, 11 Pnětluky, 12 Sebzuzín, 13 Semeč, 14 Sutom, 15 Třebívlice, 16 Ústí n. L., 17 Velké Žernoseky, 18 Vetlá, 19 Vrbice, 20 Brozany n. O.

cet (ovšem s poznámkou, že mnoho střepů odneseno dětmi ještě před započítáním výkopu). V Libočanech (nal. č. 36) se „v jámě“ našlo ca 15 džbánů a navíc jeden zlomek hrnce s okrajovou lištou. Podobně i depot ze Střimic (nal. č. 63), čítající 7 nádob s ansa (kromě džbánů i jeden hmoždíř), pochází z objektu neznámého tvaru i velikosti. Čtvrtý depot, z Velkých Žernosek (nal. č. 70, obr. 21), je opět z kotlovité jámy o průměru 1 m, ale nápadně hluboké (2,5 m), což však může být dáno tím, že eneolitický povrch zde překrylo polykulturní souvrství. Složením se tento depot od ostatních poněkud liší: kromě džbánů s ansa, jichž je 5 celých a z dalších ca 7 se dochovaly jen zlomky, jsou tu i fragmenty dalších tvarů – čtyř typů mís a lahvovité amfory, a také kamenná sekera a silexový úštěp. Stav, v němž se keramika z tohoto objektu dochovala, působí, alespoň v případě džbánů, amfory a větší části mís, dojmem jednorázového záhozu.

Poloha nalezišť s depoty je v 1 či 2 případech exponovaná (Velké Žernoseky, Libočany?) a v 1 či 2 rovinná (Lenešice, Střimice?).

Depoty složené z většího počtu, často desítek džbánů s ansa lunata, jsou známé také z více výšinných i rovinných sídlišť středočeských; posledním takovým případem je polozemnice C z náhorního sídelního areálu v Klučově – Na vrchu, z jejíž výplně pocházejí části a zlomky uch z ca 55–60 těchto džbánů (Zápotocký – Kudrnáč 2008, s lit.). Stejně jako depoty picích nádob ze staršího eneolitu a období badenské kultury se i tyto řívnácké

Obr. 36. Sídlní regiony v severní polovině Čech ve středním eneolitu (ca 3500/3400–2800/2700 př. Kr.). Schéma osídlení v průběhu šesti fází. A. 1. fáze: 1 mladší (salzmündský) stupeň kultury nálevkovitých pohárů, 2 starší (bolerázský) stupeň badenské kultury. – B. 2.–3. fáze: 1 mladší stupeň kultury nálevkovitých pohárů, 2 střední (klasický) stupeň badenské kultury, 3 bošácká skupina. – C. 4. fáze: 1 starší stupeň řivnáčské kultury, 2 bošácká skupina, 3 kultura kulovitých amfor (?). – D. 5. fáze: 1 střední (klasický) stupeň řivnáčské kultury, 2 kultura kulovitých amfor. – E. 6. fáze: 1 mladší stupeň řivnáčské kultury, 2 kultura kulovitých amfor/kultura se šňůrovou keramikou (?). Návrh M. Zápotocký, zpracování B. Hružová.

Abb. 36. Siedlungsregionen im Nordteil Böhmens im mittleren Äneolithikum (ca. 3500/3400–2800/2700 v.Chr.). Besiedlungsschema im Verlauf der sechs Phasen. A. 1. Phase: 1 jüngere (Salzmünder) Stufe der Trichterbecherkultur, 2 ältere (Boleráz-)Stufe der Badener Kultur. – B. 2.–3. Phase: 1 jüngere Stufe der Trichterbecherkultur, 2 mittlere (klassische) Stufe der Badener Kultur, 3 Bošáca-Gruppe. – C. 4. Phase: 1 ältere Stufe der Řivnáč-Kultur, 2 Bošáca-Gruppe, 3 Kugelamphorenkultur (?). – D. 5. Phase: 1 mittlere (klassische) Stufe der Řivnáč-Kultur, 2 Kugelamphorenkultur. – E. 6. Phase: 1 jüngere Stufe der Řivnáč-Kultur, 2 Kugelamphorenkultur/Schnurkeramikultur (?).

zpravidla vykládají jako pozůstatek libačních či přísežných picích obřadů (jak už *Bouzek – Sklenář 1987* či *Vencl 1994*, nověji *Palátová – Salaš 2002*). V případě řivnáčských hovoří pro takový výklad i svébytný tvar „měsíčkovitých“ (či „rohatých“) uch a jejich častá výzdoba, jež těmto džbánům dodávají neprofánní ráz. Přesvědčivá je v tomto směru i falická úprava růžku ansa na džbánu z Blatova, jež naznačuje souvislost tvaru ucha se symbolikou mužské plodivé síly (*Vokolek – Zápotocký 1990*, 46, obr. 11: 3). Tento detail je zároveň indicií, že spíše než s půlměsícem jako atributem měsíčního, ženského božstva – jak se při interpretaci těchto uch též uvažovalo – jde o souvislost s prastarým motivem býčích či beraních rohů; termín „ansa cornuta“, někdy též užívaný, se tedy ukazuje jako výstižnější než tradiční „ansa lunata“.

Misky na plné nožce tzv. lublaňského či slavonského typu už tradičně poutají pozornost z hlediska funkčního i jako chronologicky citlivý tvar. V severozáp. Čechách je známe ze 4 nalezišť, bohužel jsou všechny typově neurčitelné, a hodnotit se proto dají jen podle použité výzdobné techniky a motivů:

a) Rytá výzdoba kombinovaná s vpichy, motivy: (1) Linie vpichů a řádky stojících trojúhelníků vyplněných vpichy – na zlomku okraje misky z Dolánek-Rubína (nal. č. 12A; *Stocký 1926*, tab. 106: 49). – (2) Rýha a lomená klikatka – na části misky z Holedče (nal. č. 19; *Novotný 1955*, 10). Oba motivy jsou domácí, řivnáčské, a aplikované bývají především na miskách typu Zámka (podle klasifikace *E. Neustupného /1966a/* a *I. Burger /1980/*).

b) Brázděný vpich, motiv: řádek vícenásobných trojúhelníků – na vnitřní straně křížové nožky z misky neurč. typu z Litoměřic (nal. č. 40A, *obr. 24: 10*; křížovou nožku má více typů misek). Stejnou technikou jsou zdobené především misky jevišovické kultury typů Vysočany, Brno, Čaka (*Medunová-Benešová 1977*, 25–32; *Burger 1980*, 19). Výzdobou i tvarem nožky jsou litoměřické misce blízké i zlomky z chamského sídliště Dobl (*Burger 1980*, Abb. 1) a z prostředí slovinské facie vučedolské kultury (*Ig I: Korošec – Korošec 1969*, cit. dle *Peška – Tajer 2006*, obr. 8).

c) Šňůrový ornament, motiv: řádek půlobloučků složených ze čtyř linií šňůrových otisků, aplikovaný na vnitřní straně zlomku misky z Martiněvsi (nal. č. 45, *obr. 20: 1*). Stejný či podobný girlandový motiv provedený šňůrou či imitací šňůry je na miskách či zlomcích ze středočeských lokalit, 2 výšinných (Kouřim – Sv. Vojtěch, typ ?; Praha–Zámka – typ Vysočany: *Šolle 1989*, obr. 7: 5; *Hájek – Moucha 1983*, tab. 8: 4) a 1 rovinné (Praha–Dáblice, typ ?; *Novotný 1955*, 14, tab. 3: 1). Šňůrové girlandy nese i zlomek z Křižovan na jihozáp. Slovensku (*Točík 1963*, obr. 9: 7a–c). Šňůrové motivy mají údajně i zlomky z Dolánek-Rubína (nal. č. 12A) a nechybějí ani na miskách ze středočeských výšinných sídlišť (Praha–Zámka, typ Podolie; Praha–Šárka, typ ?; *Novotný 1955*, Taf. 4: 1; *Hájek – Moucha 1983*, tab. 39: 3; *Burger 1980*, 16). Šňůrová výzdoba na lublaňských miskách se obecně spojuje s jihoruským prostředím prostřednictvím kultury okrových hrobů, přítomné v Karpatské kotlině už v době starší badenské kultury. Z českých misek se šňůrovou výzdobou patří zlomek z Martiněvsi do staršího stupně a misky ze Zámek, z jam č. 2 a 4, do klasického stupně řivnáčské kultury. Jsou tedy o něco mladší než nejstarší moravský exemplář – okraj misky typu Iža s koncentrickou šňůrovou výzdobou z pozdně badenské jámy stupně KK IVa v Havřicích (*Pavelčík 1974*, obr. 13: 17; 1993, 184). Zlomek s girlandovým motivem z Křižovan je s výhradou určován jako bošácký (*Němejcová-Pavůková 1968*, 408; *Burger 1980*, 31), byl by tedy s Martiněvsi zhruba současný.

Z našich misek je blíže datovatelný jen zlomek z jámy z Martiněvsi: náleží do staršího stupně řivnáčské kultury a představuje prokazatelně nejstarší exemplář lublaňských misek na území Čech. Zlomky ze zbývajících tří lokalit nálezový kontext postrádají.

Nálezovým prostředím misek jsou sídliště v otevřené, rovinné poloze (Litoměřice, Martiněves) i výšinná (Dolánky–Rubín); miska z Holedče není lokalizována. Stejně jako ve středních Čechách (*Dobeš – Kostka – Stolz 2007*, 150) se tedy ani zde nepotvrzuje předpoklad *J. Turka (1997, 31)*, že by tyto misky, běžně interpretované jako neprofánní tvary, resp. jako specifický druh kultovních nádob, byly vázány jen na prostředí výšinných sídlišť; stejně je tomu ostatně i s jinou neprofánní formou řivnáčské keramiky – antropomorfními plastikami (*Zápotočský 2006*). Rituály s nimi spojené se zřejmě praktikovaly v obou druzích řivnáčských sídlišť, výšinných i nížinných.

4. Závěr

Položili jsme si otázku, jaká byla situace na území severozáp. Čech v době badenské a řivnáčské kultury, v období ohraničeném zánikem osídlení kultury nálevkovitých pohárů na straně jedné a příchodem kultury kulovitých amfor na straně druhé. Už během soupisu bylo zřejmé, že nálezový fond těchto dvou následných kultur se od středoevropského svou kvantitou i kvalitou liší:

1. **Badenské osídlení** se zde ukazuje jako podstatně slabší než ve středních Čechách. Podobně jako v záp. části středních Čech chybějí i zde nálezy dokládající osídlení staršího, boležovského stupně. Známe jsou tu jen jeden či dva ojediněle nalezené koflíky, představující nejspíše import do prostředí mladšího stupně kultury nálevkovitých pohárů, event. v jejím prostředí imitované (*Pleslová-Štiková 1973, 397*).

Spolehlivě doložený je až střední, klasický stupeň, jehož tvarovou náplň ale zde, stejně jako ve středoevropských regionech, ještě neznáme v celé šíři. Přímé doklady badenského osídlení představují soubory sídlištní keramiky ze dvou oblastí: z dolního Poohří a od břehů někdejšího Komořanského jezera. Kulturní kontext jednotlivě nalezených nádob (především čerpáků a konvic) z dalších lokalit už není tak jednoznačný. Na keramice prakticky chybí kanelovaná výzdoba, což by svědčilo pro datování do mladší fáze klasického stupně badenské kultury. Do starší fáze klasického stupně náležejí jen zdobené konvice ze dvou lokalit při jižním okraji sledované oblasti – z Dolánek-Rubína a z Ředhoště.

Pokud se absence lokalit starší fáze klasického badenského stupně ve zdejších regionech potvrdí, znamenalo by to, že kultura nálevkovitých pohárů, resp. její mladší (salzmündský) stupeň, tu mohla trvat déle než ve středních Čechách. Zvýšenou pravděpodobnost má tato hypotéza pro střední Poohří, kde doklady badenského osídlení – snad jen s výjimkou Rubína na Podbořansku – vůbec chybějí. Platnost těchto závěrů, opřených o slabou pramennou základnu, ověří až další výzkum – a ovšem i zpracování materiálů KNP.

2. Ve všech analyzovaných souborech **řivnáčské keramiky** jsou přítomné typy, které ve středních Čechách charakterizují starší stupeň této kultury. Jako nejpravděpodobnější výklad pro tuto situaci – tj. pro minimální přítomnost až absenci středního, klasického stupně – se nabízí hypotéza, že řivnáčská kultura zde existovala kratší dobu než ve středních Čechách. Zdůvodnění této situace bychom hledali nejspíše v příchodu kultury kulovitých amfor, s nímž je zde možné počítat – pokud by koreloval s dynamikou řivnáčského

osídlení – v průběhu či krátce po konci staršího řivnáčského stupně. Indiciemi v tomto směru jsou výskyt prvků keramiky KKA v polozemnici z Března n. Ohří (nal. č. 6C), imitace koflíku bernburského typu v hrobě KKA z Blšan (*Hrala – Šimůnek 1964*, obr. 63), nálezo-vý katastr hrobů a sídlištních objektů KKA (*Dobeš 1998*), event. též absence řivnáčských lokalit na dolním toku Bíliny (kap. 3.4).

3. S předchozími závěry souvisí otázka **výšinných sídlišť** (kap. 3.2). Je známo, že počet strategických poloh, které byly v předchozích i následujících obdobích pravěku běžně osazované, je ve všech třech sídelních regionech severozáp. Čech značný (*Smrč 1991*). V tomto ohledu není mezi regiony severozáp. a středních Čech podstatnější rozdíl. Avšak zatímco ve středočeských regionech se na těchto polohách pravidelně setkáváme s více či méně výraznou řivnáčskou sídelní fází, na SZ tomu tak není. Zde na nich tato fáze buď úplně chybí, nebo jsou doklady její existence slabé až stopové.

Příčinu tak nápadného rozdílu spatřujeme v odlišných podmínkách, které vznik a délku trvání výšinných sídlišť v daném období určovaly. Jestliže důvodem, proč se na SZ Čech trvání řivnáčského osídlení omezilo jen na období staršího stupně, byl, jak už řečeno, příchod kultury kulovitých amfor, pak tato okolnost pomáhá zdůvodnit též fakt, proč zde nedošlo k plnému rozvoji výšinných sídlišť. Takový výklad je rovněž v souladu se situací ve středočeských regionech, kde – jak lze soudit z dosud publikovaných materiálů – je sídelní struktura v podobě sítě hrazených výšinných osad obklopených venkovními usedlostmi charakteristická až pro střední, klasický stupeň řivnáčské kultury.

Stejný výklad pomáhá zodpovědět otázku, jaká vlastně byla primární role řivnáčských výšinných sídlišť. V trvale probíhající diskusi o této kategorii sídel se, jak známo, uplatňují dva hlavní směry: endogenní, hledající příčinu jejich vzniku ve vnitřních společensko-ekonomických poměrech dané kultury, a exogenní, podle něhož je budování hrazených výšinných sídlišť výrazem obranné strategie proti vnějšímu ohrožení (kupř. *Vencl 1998*). Z rozdílné situace, v níž se nacházela řivnáčská kultura v severozáp. a středních Čechách, a z jejího zdůvodnění je zřejmé, že v konkrétních podmínkách středního eneolitu má z obou hypotéz větší váhu ta druhá.

4. Rozdíly mezi oblastmi nabízejí zároveň možnost na regionální úrovni sledovat změny, k nimž v průběhu středního eneolitu v severní polovině Čech docházelo. Proces, jehož se, byť s různou intenzitou a v různé formě, zúčastnily všechny tři hlavní etapy badenského kulturního okruhu – od staršího, bolearázkého stupně přes střední, klasický, až po postbadenskou řivnáčskou kulturu – se ve světle poznatků z posledních desetiletí dělí do šesti fází (*obr. 36*). Vycházíme přitom z předpokladu, že česká skupina badenské kultury, vázaná na střední Podunají, je geneticky odlišná od mladší KNP. Dalším významným faktorem při interpretaci středoeneolitického vývoje je nové hodnocení role kultury kulovitých amfor a její interakce s domácími kulturami, řivnáčskou a chamskou (*Dobeš 1998; Prostředník 2001*):

V *první fázi* se objevuje bolearázká enkláva ve vých. části středních Čech (Cimburk a několik dalších lokalit), zbývající regiony jsou osazeny mladší (salzmündskou) KNP.

Ve *druhé fázi* jsou ve středočeských regionech přítomné sídlištní lokality starší fáze klasického badenského stupně, úzce příbuzné s dolnorakousko-moravskou ossarnskou skupinou. Podle horizontálně stratigrafických situací se dá soudit, že badenské osídlení v těchto regionech vystřídalo mladší KNP. Jinak je tomu v severozáp. Čechách, kde, pokud se potvrdí absence starší fáze klasického badenského stupně, mohlo nadále trvat osídlení mladší KNP.

Do *třetí fáze* spadá mladší fáze klasického badenského stupně, s níž se kromě středních Čech setkáváme také na SZ země, konkrétně na dolní Ohři a v Podkrušnohoří, v oblasti Komořanského jezera. Stejně jako v předchozí fázi se nabízí otázka, zda na zbývajícím území severočeských regionů nepřežívala mladší KNP. Paralelně s koncem klasického badenského stupně se objevuje řídké osídlení bošácké skupiny ve vých. Čechách.

Ve *čtvrté fázi* se ve středních a severozáp. Čechách formuje starší stupeň řivnáčské kultury. Situaci ve vých. Čechách neznáme, tam buď dále trvala bošácká skupina, nebo z této doby je řivnáčská enkláva na Pardubicku (Blato).

V *páté fázi* se ve středních Čechách rozvíjí střední, klasický stupeň řivnáčské kultury, zatímco regiony na SZ a V země, včetně středočeského Polabí, zabírá v průběhu této fáze západní (saská) a východní (slezská) skupina kultury kulovitých amfor.

Šestou fázi, závěrečnou, známe jen v hrubých obrysech, nicméně vysoká aktuálnost jejího dalšího zkoumání je zřejmá už z faktu, že se s ní dostáváme do přímého kontaktu s problematikou počátku mladoeneolitických pohárových kultur, který zároveň představuje jeden z nejvýznamnějších zlomů v pravěkých dějinách střední Evropy. Do této fáze spadají nečetná výšinná sídliště s keramikou mladšího řivnáčského stupně, charakterizovanou mj. výzdobou pomocí šňůry a brázděného vpichu, která reprezentuje koncové, ústupové stadium řivnáčské kultury (k ní blíže *Zápotocký – Zápotocká v tisku*). Známá jsou ve středních Čechách, na Turnovsku a patrně budou identifikována i na Sázavě a Berounce, v severozáp. Čechách ale chybějí. Jde vesměs o malé polohy, o rozloze do 0,5 ha (vedle mladší stavební fáze Denemarku též Řivnáč, Šárka, Zlíchov ad.: *Pleslová-Štiková 1999*), patrně izolované, jak můžeme soudit z faktu, že k nim dosud neznáme rovinné osady, jaké v předchozí fázi vytvářely zázemí výšinných osad. Otázkou je, kdo ovládal kulturní krajinu vně mozaiky těchto pozdně řivnáčských ostrůvků. Nechybějí indicie, že kromě kultury kulovitých amfor se v této době dá počítat též s kulturou šňůrové keramiky.

Práce byla dokončena s finanční podporou GA ČR v rámci grantového projektu č. 404/05/2047 (Badenská kultura v Čechách).

Příloha: Teslice slánského typu na Litoměřicku

Kromě exemplářů z Brozan n. O. a Ledčic, uvedených v soupisu (kap. 2), se nástroje tohoto typu na území okr. Litoměřice našly ještě na dalších 19 katastrech (*obr. 35*):

1. BLEŠNO, okr. Litoměřice. Bez údajů. Teslice: na týlu slabě obitá, hornina šedo zelenavá, p. leštěný, d. 56 mm, M Ústí n. L. 2467 (sb. Rauch 332), *obr. 28: 1*.
2. KLAPÝ, okr. Litoměřice. Vrch Házmburk, jižní svah (předal F. Zázvorka 16. 9. 1951). Teslice: ostří šikmé, tyl poškozený, hornina zelenavě šedočerná, světlezeleně skvrnitá, p. leštěný, d. 70 mm, M Litoměřice L 375, *obr. 28: 4*.
3. LEVOUSY, okr. Litoměřice. Bez údajů. Teslice: ostří slabě asymetrické, hornina šedočerná, p. leštěný, d. 62 mm, M Litoměřice L 318, *obr. 28: 6*. – Teslice: ostří asymetrické, tyl tenký, hornina šedo zelenavě a černě žíhaná, p. leštěný, d. 58 mm, M Litoměřice T 9 (st. č. T 44), *obr. 28: 7*.
4. LIBČEVES, okr. Louny. Bez údajů. Teslice: ostří jen slabě asymetrické, tyl obitý, hornina šedo zelenavá, tmavě pruhovaná, p. leštěný, d. 61 mm, M Litoměřice T 119, *obr. 28: 5*.
5. LIBOCHOVANY, okr. Litoměřice. Tříkřížový vrch. Teslice: *obr. 23: 2*; viz kap. 2.

- 6 LIBOCHOVICE, okr. Litoměřice. Okresní pískovna sev. od silnice do Duban, do muzea předáno 13. 4. 1934. Teslice: ostří ostré, na týlu a ostří poškozená, hornina šdozelená, tmavě žíhaná, p. leštěný, d. 61 mm, *obr. 28: 8*.
- 7 LOUNKY, okr. Litoměřice. Bez údajů. Teslice: ostří ostré, týl a zčásti i bočnice obité, hornina šdozelenavě a černě pruhovaná (spilit), p. leštěný, d. 65 mm, *obr. 28: 13*. – Teslice: ostří ostré, týlová část odlomená, hornina zelenavě šedá, místy černě pruhovaná, p. leštěný, zach. d. 46 mm, *obr. 28: 11*. M Litoměřice R 17, 17a, do roudnického muzea předal oba nástroje žák Kratochvíl v r. 1897. – Teslice: ostří ostré, týlová část chybí, hornina světle zelenavá, p. leštěný, zach. d. 55 mm, M Litoměřice sb. R bez č. *obr. 28: 14*. – Teslice: lehce poškozená na ostří, hornina zelenavá, šedě a černě pruhovaná, d. 61 mm, M Litoměřice 7200 (ze sb. místní školy v r. 1964), *obr. 28: 12*.
8. LOVOSICE – okolí, okr. Litoměřice. Teslice: ostří obité a při hranách slabě poškozená, hornina šdozelenavě žíhaná, p. leštěný, d. 69 mm, M Litoměřice 1057, z Henkeho sbírky, *obr. 28: 9*.
9. MEDVĚDICE, okr. Litoměřice. Bez údajů. Teslice: ostří i týl slabě obité, hornina šdozelená, p. leštěný, d. 75 mm, M Ústí n. L. 2274 (sb. Rauch 346), *obr. 28: 10*.
10. OBRICE, okr. Litoměřice. Bez údajů. Teslice/sekerka s lehce asymetrickým ostřím, nepoškozená, hornina zelenavě šedá až černá, p. leštěný, d. 59 mm, M Ústí n. L. 3142 (sb. Rauch 393), *obr. 28: 16*. – Teslice/sekerka s lehce asymetrickým ostřím, při ostří a na týlu slabě obitá, hornina šdozelená, p. leštěný, d. 52 mm, M Ústí n. L. 3133 (sb. Rauch 438), *obr. 28: 17*.
11. PNĚTLUKY, okr. Litoměřice. A. Zahrada domu č. 44. Teslice: hornina šdozelená, p. leštěný, d. 48 mm, M Ústí n. L. 2421 (sb. Rauch 253), *obr. 28: 19*. – B. U jednoho domu v horní části obce. Teslice: ostří i týl obité, hornina zelenavě černá, p. leštěný, zach. d. 56 mm, M Ústí n. L. 2426 (sb. Rauch 288), *obr. 28: 18*. – X. Bez údajů. Teslice: ostří i týl otlučené, hornina světle zelená tmavě pruhovaná, p. leštěný, d. 49 mm, M Ústí n. L. 2405 (sb. Rauch 265), *obr. 28: 20*.
12. SEBUZÍN, okr. Litoměřice. A. Poloha Neudörfel, do muzea předána v r. 1897. Dláto: úzké, ostří i týl slabě obité, hornina šdozelenavá, p. leštěný, d. 67 mm, M Ústí n. L. 2762 (*obr. 28: 22*). – B. Poloha Flössl, pískovna. Do muzea předána v r. 1901. Teslice: ostří výrazně asymetrické, ostří i týl slabě obité, hornina světle šdozelená, p. leštěný, d. 71 mm, M Ústí n. L. 2763, *obr. 28: 21*.
13. SEMEČ, okr. Litoměřice. Bez údajů. Teslice: miniaturní: týl odštípnutý, hornina zelenavě černá, p. leštěný, zach. d. 36 mm, M Ústí n. L. 2777 (sb. Rauch 46), *obr. 28: 15*.
14. SUTOM, okr. Litoměřice. Bez údajů. Teslice/sekerka s lehce asymetrickým ostřím, týl odlomený, hornina šdozelenavá, p. přeštěný, zach. d. 53 mm, M Ústí n. L. 2400 (sb. Rauch 23), *obr. 28: 23*.
15. TŘEBÍVLICE, okr. Litoměřice. Bez údajů. Tesla krátká, masívní, místy poškozená, hornina šdozelená, pruhovaná, p. leštěný, d. 69 mm, M Litoměřice T 71, *obr. 28: 24*.
16. ÚSTÍ nad Labem – Střekov, okr. Ústí n. L. Poloha Angelberg, č. kat. 630/1, 633/12, pohřebiště k lužické. V hrobě 31 sekerka slánského typu ze světle zelené horniny, M Ústí n. L. 891. Lit. : *Simbriger 1932, 87, Taf. 2: 9; Plesl 1961, 141, tab. 36: 13*.
17. VELKÉ ŽERNOSEKY, okr. Litoměřice. Kamenolomy. Teslice *obr. 22: 9*, viz kap. 2.
18. VETLÁ, okr. Litoměřice. Vrch Sovice. Sběr (J. Fiala, 6. 10. 1953). Teslice: na ostří a při hranách poškozená, hornina světle zelenavá, bělavě mramorovaná, p. leštěný, d. 66 mm, M Litoměřice 7098, *obr. 28: 25*.
19. VRBICE, okr. Litoměřice. Bez údajů. Teslice: týl odlomený, hornina šdozelenavá, p. leštěný, d. 79 mm, M Budyň n. O. 1065 (st. č. 123), *obr. 28: 3*.

Prameny a literatura

- Banner, J. 1956: Die Pécelser Kultur. Budapest.
- Beier, H. J. 1988: Die Kugelamphorenkultur im Mittelbe-Saale-Gebiet und Altmark. Berlin.
- 1999: Kugelamphorenkultur. In: *Preuss ed. 1999, 52–54*.
- Beran, J. 1999: Bernburger Kultur. In: *Preuss ed. 1999, 8–10, Karte 7*.
- Blažek, J. – Kotyza, O. 1990: Archeologická sbírka Okresního vlastivědného muzea v Litoměřicích. 1. Fond Libochovice. Teplice.

- Blažek, J. – Kotyza, O. 2002: Pohřebiště kultury zvoncovitých pohárů ve Schwarzenberské ruční cihelně v Lovosicích. In: P. Čech – Z. Smrč edd., Sborník Drahomíru Kouteckému, Most, 27–36.
- Böhm, J. 1934: Nordické a hradištní nálezy ze Žatce. Zprávy československého Státního archeologického ústavu 4 1931, 58.
- Bouzek, J. – Koutecký, D. – Neustupný, E. 1966: The Knovíz Settlement of North-West Bohemia. *Fontes Archaeologici Pragenses* 10. Praha.
- Bouzek, J. – Sklenář, K. 1987: Jáma středobronzové mohylové kultury v Horních Počaplech – Eine Grube der mittelbronzezeitlichen Hügelgräberkultur in Horní Počáply. *Archeologické rozhledy* 39, 23–39, 109–110.
- Bubeník 1987: Dolánky, okr. Louny. In: Výzkumy v Čechách 1984–85, Praha, 40.
- 1988: Slovanské osídlení středního Poohří I, II. Praha.
- 1989: Dolánky, okr. Louny. In: Výzkumy v Čechách 1986–87, Praha, 37.
- 1995: Dolánky, okr. Louny. In: Výzkumy v Čechách 1990–92, Praha, 65.
- 1997a: Archeologické prameny k dějinám osídlení Čech v 7. až polovině 9. století. Katalog nalezišť. Praha.
- 1997b: Die Besiedlung des südöstlichen Vorfeldes des Berges Rubín in der Burgwallzeit und ihre Chronologie (Ausgrabung in den Jahren 1984–1991) – Osídlení JV předpolí vrchu Rubínu v době hradištní a jeho chronologie (výzkum v letech 1984–1991). *Památky archeologické* 88, 56–106.
- Budínský, P. 1977: Pravěk Teplicka I. Přehledné dějiny Teplicka 1/1. Teplice.
- 1978: Teplicko v pravěku II. Přehledné dějiny Teplicka 1/2. Teplice.
- 1985: Archeologické nálezy z Litoměřicka a neznámých nalezišť ve sbírce teplického muzea. Teplice.
- Buchvaldek, M. 1967: Die Schnurkeramik in Böhmen. Praha.
- Buchvaldek, M. – Koutecký, D. 1970: Vikletice – ein schnurkeramisches Gräberfeld. *Praehistorica* 3. Praha.
- Burger, I. 1980: Die chronologische Stellung der FuSSschalen in den endneolithischen Kulturgruppen Mittel- und Südosteuropas. In: R. Spindler ed., *Vorzeit zwischen Main und Donau. Erlanger Forschungen Reihe A, Band 26*, Erlangen, 11–44.
- Cvrková, M. 1984: Archeologická sbírka Okresního vlastivědného muzea v Ústí nad Labem. Teplice.
- Černá, E. – Ondráčková, L. 1996: Archeologická sbírka Okresního muzea v Chomutově. Teplice – Chomutov.
- Čtverák, V. – Lutovský, M. – Slabina, M. – Smejtek, L. 2003: Encyklopedie hradišť v Čechách. Praha.
- Deichmüller, J. V. 1881: Notiz. In: *Sitzungsbericht der naturwiss. Gesellschaft „Isis“ 1880*, Dresden, 106–107.
- Dobeš, M. 1993: Sídliště kultury kulovitých amfor u Dolních Zálezel, okr. Ústí nad Labem – Eine Siedlung der Kugelamphorenkultur in Dolní Zálezly, Bez. Ústí a. E. *Archeologické rozhledy* 45, 561–574.
- 1995a: Stručný přehled pravěkých dějin severozápadních Čech. In: J. Blažek – P. Meduna edd., *Archeologické výzkumy v severozápadních Čechách v letech 1983–1992*, Most, 7–62.
- 1995b: Konobřez, okr. Most. Široké Třebčice, okr. Chomutov. In: *Výzkumy v Čechách 1991/2*, Praha, 139, 346.
- 1998: Gräber der Kugelamphorenkultur in Nordwestböhmen. *Saarbrücker Studien und Materialien zur Altertumskunde* 6/7, 133–179.
- Dobeš, M. – Buchvaldek, M. 1993: Katalog šňůrové keramiky v Čechách VIII. Mostecko – Die Kataloge der Schnurkeramik in Böhmen VIII. Der Raum von Most. In: *Praehistorica* 20, Praha, 197–258.
- Dobeš, M. et al. 1991a: Dobeš, M. – Rusó, A. – Buchvaldek, M., Katalog šňůrové keramiky v Čechách IV. Duchcovsko – Die Kataloge der Schnurkeramik in Böhmen IV. Der Raum von Duchcov. In: *Praehistorica* 17, Praha, 43–73.
- 1991b: Dobeš, M. – Budínský, P. – Buchvaldek, M. – Muška, J., Katalog šňůrové keramiky v Čechách V. Bílinsko – Die Kataloge der Schnurkeramik in Böhmen V. Der Raum von Bílina. In: *Praehistorica* 17, Praha, 75–145.
- Dobeš, M. – Kostka, M. – Stolz, D. 2007: Sídliště řivnáčské kultury v Praze-Ďáblicích – A Řivnáč culture settlement at Prague-Ďábllice. *Archeologie ve středních Čechách* 11, 131–166.
- Dočkalová, M. – Šebela, L. 2002: Žárový hrob badenské kultury ze Šakvic. In: S. Stuchlík ed., *Oblast vodního díla Nové Mlýny od pravěku do středověku*, Brno, 475–480.
- Ehrich, R. W. – Pleslová-Štiková, E. 1968: Homolka. An Eneolithic Site in Bohemia. Praha.
- Erné, M. – Dobeš, M. – Hlaváč, J. – Kočár, P. – Kyselý, R. – Šída, P. 2007: Zahloubená chata ze středního eneolitu v Praze 9 – Miškovicích – Eine jungäneolithische eingetiefte Hütte in Prag 9 – Miškovice. *Památky archeologické* 98, 31–108.

- Gattermann, E. 1930: Der Hradek bei Gross-Czernosek. Jahrbücher der Arbeitsgemeinschaft für Heimatforschung in Leitmeritz 6, 10–13.
- Glott, J. 1929: Neue steinzeitliche Funde bei Schladnig (Bez. Dux). Sudeta 5, 165–167.
- Gojda, M. 1996: Kombinovaná metoda leteckého průzkumu a povrchových sběrů a jejich význam pro studium topografie pravěkého osídlení. Archeologické rozhledy 48, 220–246.
- Gottwald, A. 1930: Příspěvky k praehistorii Prostějovska. Prostějov.
- Hájek, L. 1968: Kultura zvoncovitých pohárů v Čechách – Die Glockenbecherkultur in Böhmen. Archeologické studijní materiály 5. Praha.
- Hájek, L. – Moucha, V. 1983; 1985; 1986: Nálezy ze Zámků u Bohnic v Národním muzeu v Praze – Die Funde aus der Lage „Zámka“ bei Bohnice im Nationalmuseum in Prag. I–III. Archaeologica Pragensia 4, 19–115; 6, 7–76; 7, 5–70.
- Hantschel, F. 1897: Prähistorische Fundchronik für das Gebiet des Nordböhmisches Excursions-Clubs und die angrenzenden Landstriche. Mitteilungen des Nordböhmisches Excursions-Clubs 20, 1–43, 218–264, 351–373.
- Holodňák, P. 1989: Soběsuky, okr. Chomutov. In: Výzkumy v Čechách 1986–87, Praha, 180.
- 1991: Záchraný archeologický výzkum v Soběsukách (okr. Chomutov) v letech 1985–1988: předběžná zpráva – Die archäologische Rettungsforschung in Soběsuky (Kr. Chomutov) in den Jahren 1985–1988: ein vorläufiger Bericht. Archeologické rozhledy 43, 423–435.
- 2006: Labyrintem žateckého pravěku. Ústí nad Labem.
- Hrala, J. – Šimůnek, J. 1964: Dvojhrob s kulovitými amforami z Blšan. Archeologické rozhledy 16, 165–169.
- Kalferst, J. 2002: Sídliště v Kostelci nad Orlicí, okr. Rychnov nad Kněžnou. Zpravodaj muzea v Hradci Králové 28, 63–76.
- Kalferst, J. – Prostředník, J. 2000: Sídlištní objekt bošácké skupiny z Obědovic (okr. Hradec Králové) – Das Siedlungsobjekt der Bošácer Gruppe aus Obědovice (Kr. Hradec Králové). Archeologické rozhledy 52, 507–515.
- Kalicz, N. 2004: Die kupferzeitliche Badener Kultur und ihre Auffassung von Viera Němejcová-Pavúková und der ungarischen Forschung. In: Zwischen Karpaten und Ägäis. Gedenkschrift für Viera Němejcová-Pavúková, Rahden/Westf., 177–205.
- Kern, J. 1925: Der Kleine Radischken bei Leitmeritz – eine vorgeschichtliche Signalstation. Sudeta 1, 165–185.
- 1933: Die Kalenderschale von Leitmeritz. IPEK 8, 72–80.
- s. d.: Materialien II. Ms. depon. in museum Litoměřice.
- Knor, A. 1948a: Příspěvky k pozdnímu neolitu v Čechách. Památky archeologické 42, 144–147.
- 1948b: Přehled archeologického výzkumu za r. 1939–1946. II. Neolitické nálezy z r. 1941–1946. Zprávy památkové péče 8, 43–46.
- Koutecký, D. 1970: Knovízské a laténské sídliště ve Velké Vsi na Podbořansku – Eine Knovizer und latènezeitliche Siedlung in Velká Ves in der Umgebung von Podbořany. Archeologické rozhledy 22, 24–77.
- 1987: Knovízské sídliště a řivnáčský hrob ve Velemyšlevisi na Žatecku – Die Knovizer Siedlung und ein Grab der Řivnáč-Kultur in Velemyšles bei Žatec, Bez. Louny. Archeologické rozhledy 39, 40–74.
- 1987a: Jenišův Újezd, okr. Teplice. In: Výzkumy v Čechách 1984–85, Praha, 70.
- Koutecký, D. et al. 1980: Archeologické výzkumy v severozápadních Čechách v letech 1953–1972. Archeologické studijní materiály 13. Most.
- Koutecký, D. – Muška, J. 1979: Šňůrové hroby z okolí Mostu – Schnurkeramische Gräber aus der Umgebung von Most. Archeologické rozhledy 31, 3–23.
- Korošec, P. – Korošec, J. 1969: Najdbe s koliščarskih naselbin pri Igu na ljubljanskem barju – Fundgut der Pfahlbausiedlungen bei Ig am Laibacher Moor. Arheološki katalogi Slovenije 3. Ljubljana.
- Kratochvíl, M. V. 1984: Čechy krásné, Čechy mé. Ústí nad Labem.
- Krenn–Leeb, A. 2006: Mensch und Umwelt der Kupferzeit Ostösterreichs. Archäologie Österreichs 17/2, 117–131.
- Křišťuf, P. 2004: Pohřebiště ve Velkých Žernosekách a problém mohyl KNP v Čechách – The Velké Žernoseky cemetery and the problem of Funnel Beaker culture tumuli in Bohemia. In: M. Lutovský ed., Otázky neolitu a eneolitu 2003, Praha, 287–294.
- Kruta, V. 1970: Depot bronzů z Lužice a sídliště z Tušimic (okr. Chomutov) – Le dépôt de bronzes de Lužice et l'habitat de Tušimice (distr. de Chomutov). Archeologické rozhledy 22, 6–23.
- Křenek, K. s. d.: 1. přírůstkový deník libochoveckého musea. Ms. depon. in muzeum Litoměřice.
- Kučera, V. 1932/1933: Pravěké nálezy z Mostu. Věstník spolku Podkrušňohorského musea v Mostě 4/5, 15.

- Lenneis, E. – Neugebauer-Maresch, Ch. – Ruttkay, E. 1995:* Jungsteinzeit im Osten Österreichs. St. Pölten – Wien.
- Lutovský, M. 2003:* Hradiště v Zabrušanech ve světle výzkumu vnějšího valu. *Archeologie ve středních Čechách* 7, 553–571.
- Macháčková, L. v tisku:* Štípaná industrie. In: *Zápotocký – Zápotocká v tisku.*
- Mašek, N. 1960a:* K otázce řivnáčské kultury – Zur Frage der Řivnáč-Kultur. In: *Acta Universitatis Carolinae 1959. Philosophica et historica* 3, Praha, 69–78.
- *1960b:* Pět let výzkumů expositury v Mostě. *Archeologické rozhledy* 12, 248, 257–273.
- Matiiegka, J. 1893:* Topografie předhistorických osad lovosických. *Časopis Společnosti přátel starožitností českých* 1, 53–58, 69–73.
- Mayer, Ch. 1995:* Klassische Badener Kultur. In: *Lenneis – Neugebauer-Maresch – Ruttkay 1995*, 161–177.
- *1996:* Die Stellung der Funde vom Grasberg bei Ossarn im Rahmen der Badener Kultur. Textband. Tafelband. Katalogband. Wien.
- Medunová-Benešová, A. 1977:* Jevišovická kultura na jihozápadní Moravě – Jevišovice-Kultur in Südwestmähren. Studie Archeologického ústavu ČSAV v Brně 5, č. 3. Brno.
- Motyková, K. – Zápotocký, M. 2002:* Eneolitická sídliště (KNP, badenská kultura) v poloze „Na vrších“ u Mlékojed, okr. Mělník – Die äneolithischen Siedlungen (TBK, Badener Kultur) in der Flur „Na vrších“ in Mlékojedy, Bez. Mělník. *Archeologie ve středních Čechách* 6, 113–132.
- Moucha, V. 1960:* Příspěvek k datování velvarského hrobu – Beitrag zur Datierung des Grabes von Velvary. *Archeologické rozhledy* 12, 465–476.
- *1961:* Nálezy únětické kultury na Lovosicku – Funde der Únětitzer Kultur in der Gegend von Lovosice. *Fontes Archaeologici Pragenses* 4. Praha.
- Muška, J. 1990:* Archeologická sbírka bývalého Městského muzea v Bílině. Teplice.
- Němejcová-Pavůvková, V. 1968:* Äneolithische Siedlung und Stratigraphie in Iža. *Slovenská archeológia* 16, 353–433.
- *1981:* Náčrt periodizácie badenskej kultúry a jej chronologických vzťahov k juhovýchodnej Európe – An outline of the periodical system of Baden culture and its chronological relations to Southeast Europe, *Slovenská archeológia* 29, 261–296.
- *1998:* Die Badener Kultur. In: *Preuss ed. 1998*, 383–400.
- Neustupný, J. 1956:* Studie o eneolitické plastice – Etjudy o eneolitičeskoj plastike – Studies on the Eneolithic Plastic Arts. *Sborník Národního muzea – řada A*, č. 10, 3–103.
- Neustupný, E. 1959:* Zur Entstehung der Kultur mit kannelierter Keramik. *Slovenská archeológia* 7, 260–284.
- *1963a:* Zbytek vesnice z pozdní doby kamenné v Bezděkově. *Kulturní měsíčník Žatecka*, č. 7.
- *1963b:* Pravěké doly v Tušimicích. *Památky – příroda – život. Zpravodaj vlastivědného muzea v Chomutově* 3, 69–72.
- *1965:* Hrob z Tušimic a některé problémy kultury se žňůrovou keramikou – The Grave of Tušimice and some Problems of the Corded Ware Cultures. *Památky archeologické* 56, 392–456.
- *1966a:* K mladšímu eneolitu v Karpatské kotlině – Zum jüngeren Äneolithikum im Karpatenbecken. *Slovenská archeológia* 14, 77–96.
- *1966b:* L'exploitation néolithique et l'énéolithique du quartzite à Tušimice (Bohême). *Investigations archéologiques en Tchécoslovaquie*, Prague, 65–66.
- *1985:* K holocénu Komořanského jezera – On the Holocene period of the Komořany Lake area. *Památky archeologické* 76, 9–70.
- *1988:* Nástroje z pravěkých dolů na křemenec v Tušimicích – Tools from prehistoric quartzite mines at Tušimice. *Slovenská archeológia* 36, 291–298.
- Nevizánsky, G. 1985:* Grabfunde und Überbauerscheinungen der Träger der Badener Kultur im zentralen Gebiet des Karpatenbeckens. *Slovenská archeológia* 33, 249–272.
- *1999:* Novšie výskumy sídlisk ľudu bádenskej kultúry na južnom Slovensku – Neuere Ausgrabungen von Siedlungen der Träger der Badener Kultur in der Südslowakei. *Slovenská archeológia* 47, 67–89.
- Novotný, B. 1955:* Slavónska kultura v Československu – Slawonische Kultur in der Tschechoslowakei. *Slovenská archeológia* 3, 5–69.
- Palátová, H. – Salaš, M. 2002:* Depoty keramických nádob doby bronzové na Moravě a v sousedních zemích. *Pravěk – Suppl.* 9. Brno.
- Pavelčík, J. 1974:* Eneolitická sídliště Uherský Brod-Kyčkov a Havříce-cihelna – Die äneolithischen Siedlungen in Uherský Brod/Kyčkov und Havříce/Ziegelwerk. In: *Studie Archeologického ústavu ČSAV v Brně* 2, č. 5, Brno, 1–78.

- Pavelčík, J. 1992: Keramika pátého sídelního horizontu z výšinné osady v Hlinsku u Lipníku nad Bečvou – Die Keramik des fünften Siedlungshorizontes auf der Höhensiedlung in Hlinsko bei Lipník nad Bečvou. *Slovenská archeológia* 40, 29–46.
- 1993: Lid s kanelovanou keramikou. In: V. Podborský et al., *Pravěké dějiny Moravy*, Brno, 179–190.
- Pavlu, I. – Zápotocký, M. 1979: Současný stav a úkoly studia neolitu v Čechách – The current state and future aims of the study of the Bohemian Neolithic cultures. *Památky archeologické* 70, 281–318.
- Peška, J. – Tajer, A. 2006: První kostrový hrob jevišovické kultury na Moravě?. In: Ročenka 2005. *Archeologické centrum Olomouc*, Olomouc, 35–52.
- Petrlik, J. – Zápotocký, M. 1992: Horka u Kučlína, okr. Teplice – nové pravěké výšinné sídliště v Podkrušnohoří – Horka bei Kučlín, Kreis Teplice – eine neue prähistorische Höhensiedlung im Erzgebirgsvorland. *Archeologické rozhledy* 44, 10–28.
- Piř, J. L. 1899: *Starožitnosti země české*. Díl I, sv. 1. Praha.
- Pleiner, R. 1958: Úvaha o halštatsko-laténské sídlištní keramice severozápadních Čech podle nálezů chaty v Dobříčanech u Žatce. *Památky archeologické* 49, 119–141.
- Pleiner, R. – Rybová, A. edd. 1978: *Pravěké dějiny Čech*. Praha.
- Pleinerová, I. 1960: Únětické pohřebiště a osada v Blšanech u Loun. *Památky archeologické* 50, 488–524.
- 1966: Únětická kultura v oblasti Krušných hor a jejich sousedství – Die Aunjetitzer Kultur im Bereich des Erzgebirges und in den Nachbargebieten. I. *Památky archeologické* 57, 339–455.
- Pleinerová, I. – Muška, J. 1975: Terénní průzkum lokality Března a jeho okolí. In: *Výzkumy v Čechách 1975 – Supplementum*, Praha, 5–10.
- Pleinerová, I. – Novák, P. 1966: Další pravěké nálezy z Blšan u Loun. *Archeologické rozhledy* 18, 718, 723–725.
- Pleinerová, I. – Zápotocký, M. 1999: Polozemnice z období řivnáčské kultury v Březně u Loun – Grubenhäuser der Řivnáč-Kultur in Březno bei Louny. *Archeologické rozhledy* 51, 280–299.
- Plesl, E. 1961: *Lužická kultura v severozápadních Čechách*. Praha.
- Pleslová-Štiková, E. 1967: Zu Fragen der Beziehungen zwischen Mitteleuropa und Böhmen im jüngeren Äneolithikum. *Arbeits- und Forschungsberichte zur sächsischen Bodendenkmalpflege* 16/17, 27–58.
- 1972: Eneolitické osídlení v Lysolajích u Prahy (s příspěvkem B. Soudského: Výzkum v r. 1953) – Die äneolithische Besiedlung in Lysolaje bei Prag (mit einem Beitrag B. Soudskýs: Die Ausgrabung 1953), *Památky archeologické* 63, 3–141.
- 1973: Die Kultur mit kannelierter Keramik in Böhmen. In: B. Chropovský ed., *Symposium über die Entstehung und Chronologie der Badener Kultur 1969*, Nitra, 393–425.
- 1993: A crescent copper necklace from Velvary, Bohemia. In: C. W. Beck – J. Bouzek eds., *Amber in Archeology*, Praha, 147–152.
- 1998: Das Äneolithikum (Jung- und Endneolithikum) Mitteleuropas. In: *Preuss ed. 1998*, 351–370.
- 1999: Řivnáč-Kultur. In: *Preuss ed. 1999*, 86–88.
- Preidel, H. 1934: Die vorgeschichtlichen Funde und Denkmäler des polit. Bezirkes Brüx. Brüx.
- 1935: Urgeschichte. Heimatkunde des Bezirkes Komotau. Bd. 4, Heft 1. Komotau.
- 1937: Der Berg Rubin bei Podersam im Spiegel der Steiner-Sammlung. In: *Heimat und Volk*, Brünn, 59–76.
- Preuss, J. ed. 1998; 1999: *Das Neolithikum in Mitteleuropa. Kulturen – Wirtschaft – Umwelt vom 6. bis 3. Jahrtausend v. u. Z.* Band 1, 2. Weissbach.
- Prostředník, J. 2001: Chamská kultura v západních Čechách – Chamer Kultur in Westböhmen. In: *Praehistorica* 25/26, Praha, 7–159.
- Přichystal, T. 2004: Česká naleziště surovin na výrobu kamenných štípaných artefaktů v pravěku – Bohemian raw materials deposits for lithic chipped artefacts in prehistoric times. *Památky archeologické* 95, 5–30.
- Rada, I. 1977: Bílina, okr. Teplice. In: *Výzkumy v Čechách 1974*, Praha, 11
- 1985: Oploty, okr. Louny, Radonice, okr. Chomutov. In: *Výzkumy v Čechách 1982–3*, Praha, 121, 155.
- Rulf, J. 1997: Die Elbe-Provinz der Linearbandkeramik. *Památky archeologické – Supplementum* 9. Praha.
- Rusó, A. 1990: *Archeologická sbírka bývalého Městského muzea v Duchcově*. Teplice.
- Ruttikay, E. 1995: Spätneolithikum. In: *Lenneis – Neugebauer-Maresch – Ruttikay 1995*, 108–158, 178–209.
- Sakař, V. 1966: Archeologický výzkum v Lomazicích u Kadaně v r. 1963. *Archeologické rozhledy* 18, 541–546, 563–4.
- Schmitsberger, O. 2004: Eine Siedlung der klassischen Badener Kultur in Stoitzendorf im Weinviertel. *Fundberichte aus Österreich* 43, 135–196.

- Simon, K. – Hauswald, K. 1995:* Der Kulme Steig vor dem Mittelalter. Zu den ältesten sächsisch-böhmischen Verkehrswegen über das Osterzgebirge. Arbeits- und Forschungsberichte zur sächsischen Bodendenkmalpflege 37, 9–98.
- Sklenář, K. 1969:* Nová Ves, okr. Mělník. In: Bulletin záchranného oddělení 1968, Praha, 90.
- 1973: Vlastivědné muzeum v Mělníku. Katalog pravěké sbírky. II. – Landeskundliches Museum in Mělník. Katalog der vorgeschichtlichen Sammlung. II. Zprávy Čs. společnosti archeologické při ČSAV, Suppl. 10. Praha.
- 1975: Nová Ves, okr. Mělník. In: Výzkumy v Čechách 1971, Praha, 99.
- 1982; 1984: Pravěké nálezy na Mělnicku a Kralupsku I, II. Mělník.
- 1985: Vlastivědné muzeum v Mělníku. Katalog pravěké sbírky III – Landkr. Museum in Mělník, Mittelböhmen. Katalog der vorgesch. Sammlung III. Zprávy Československé společnosti archeologické. Praha.
- 1992: Archeologické nálezy v Čechách do roku 1870. Prehistorie a protohistorie – Ur- und frühgeschichtliche Bodenfunde in Böhmen bis 1870. Praha.
- Smolík, J. 1890:* Kamenný hrob u Velvar. Památky archeologické a místopisné 15, 189–192, 210–218.
- Smrč, Z. 1987:* Vývoj a struktura osídlení v mikroregionu Lužického potoka na Kadaňsku – The development and structure of settlement in the microregion of the stream Lužický-potok in the area of Kadaň. Archeologické rozhledy 39, 601–621.
- 1991: Výšinné lokality mladší doby kamenné až raného středověku v severozápadních Čechách. Pokus o sidelné historické hodnocení – Höhenlokalitäten in der Zeitspanne von der jüngeren Steinzeit bis zum frühen Mittelalter im NW Teil Böhmens. Archeologické rozhledy 43, 63–89.
- 1992: Späthallstattzeitliche Burgwälle und Höhensiedlungen in Nordwestböhmen – Pozdně halštatská hradiště a výšinná sídliště v severozápadních Čechách. Památky archeologické 83, 88–104.
- 1995: Výšinné lokality knovízské kultury v severozápadních Čechách – Höhenlokalitäten der Knovízer Kultur in NW-Böhmen. Památky archeologické 86, 38–80.
- Sochacki, Z. 1980:* Kultura ceramiki promienistej w Europie – Kultur der radialverzierten Keramik in Europa. Warszawa.
- Soudský, B. – Buchvaldek, M. 1950:* Záchranný výzkum na sídlišti lidu volutové keramiky v Postoloprtech. Archeologické rozhledy 4, 208–212.
- Stocký, A. 1925:* Přírůstky prehistorické sbírky Národního musea za r. 1924. Památky archeologické 34, 248–249.
- 1926: Pravěk země české I. Věk kamenný. Praha.
- Streit, C. 1939:* Schnurkeramische Funde im Saazer Museum. Mannus 31, 113–126.
- Struhár, V. 2002:* Sídliisko badenskej kultúry v Bešeňovej – Die Siedlung der Badener Kultur in Bešeňová. In: I. Cheben – I. Kuzma edd., Otázky neolitu a eneolitu našich krajín – 2001, Nitra, 343–362.
- Šolle, M. 1989:* Kouřim – Sv. Vojtěch a jeho sídlištní tradice. Výzkum 1978–1981 – Kouřim–Sv. Vojtěch und die Besiedlungsgeschichte (Ausgrabungen 1978–1981). Archeologické rozhledy 41, 243–257, 357–360.
- Šreinová, B. – Šrein, V. – Štastrný, M. 2002:* Horniny z okolí Vraného nad Vltavou. In: I. Cheben – I. Kuzma edd., Otázky neolitu a eneolitu našich krajín 2001, Nitra, 405–408.
- Štauber, B. – Štauberová, J. 1992:* Březno, okr. Louny. In: Výzkumy v Čechách 1988–89, Praha, 21–22.
- Točík, A. 1963:* K otázce mladého eneolitu na juhozápadnom Slovensku – Zur Frage des späten Äneolithikums in der Südwestslowakei. Študijné zvesti 11, 5–22.
- Turek, J. 1997:* Nález misky typu „Lublaňských blat“ z Prahy-Šárky. Úvahy o významu eneolitických opevněných výšinných sídlišť – The bowl of the „Laibacher Moor“ type from Prague-Šárka. Thoughts on the social significance of Eneolithic fortifications. Archaeologica Pragensia 13, 29–37.
- Váňa, Z. 1952:* Další výzkum na slovanském hradišti u Zabrušan – Nouvelle saison des fouilles de bourgwall slave de Zabrušany. Archeologické rozhledy 4, 249–297, 381.
- 1973: Slovanské hradiště v Levousích (k. o. Křesín, okr. Litoměřice) a otázka rozsahu lúckého území – Der slawische Burgwall von Levousy, Gm. Křesín, Kr. Litoměřice. Archeologické rozhledy 25, 271–288.
- 1976: Bílina. Výzkum centra přemyslovské hradské správy v severozápadních Čechách v I. 1952, 1961–64 a 1966 – Bílina. Die Erforschung des Zentrums der Přemyslidischen Burgwallverwaltung in NW-Böhmen in den Jahren 1952, 1961–64 u. 1966. Památky archeologické 67, 393–478.
- 1977: Bílina a staré Bělsko – Bílina und das alte Bíliner Land. Památky archeologické 68, 394–432.
- Vařeka, J. – Píffl, A. 1943:* Dobříňské starožitnosti. Ms. depon. in archiv Pravěkého oddělení Národního muzea v Praze.

- Velínský, T. et al. 1986: Archeologické výzkumy v severozápadních Čechách v l. 1973–1982 – Archäologische Ausgrabungen in NW-Böhmen in den Jahren 1973–1982. Archeologické studijní materiály 15. Most.
- Vencl, S. 1962: Eneolitická sídlištní jáma z Bezděkova, okres Žatec – Eine äneolithische Siedlungsgrube aus Bezděkov, Kr. Žatec. Časopis Národního muzea 131 – řada A, 65–68.
- 1970: Zur Funktion des geschliffenen Steingeräts. In: *Buchvaldek – Koutecký 1970*, 230–235.
- 1976: Příspěvek k poznání holocénní valounové industrie – Ein Beitrag zur Kenntnis des Holozän-geröllgeräts. Archeologické rozhledy 28, 66–82.
- 1994: Archeologie žízně – The Archaeology of Thirst. Archeologické rozhledy 46, 283–305.
- 1998: K problému počátků pravěkých fortifikací – Beginnings of prehistoric defensive architecture. Sborník prací filozofické fakulty brněnské univerzity M 2, 29–39.
- Vokolek, V. – Zápotocký, M. 1990: Východní Čechy ve středním eneolitu. Otázka zásahu bošácké skupiny – Ostböhmen im mittleren Äneolithikum (Die Frage des Eingreifens der Bošáca Gruppe). Památky archeologické 81, 28–58.
- Walter, D. 1991: Das jungneolithische Erdwerk von Grossobringen, Kr. Weimar. Ergebnisse der Ausgrabungen 1959–1962. Alt-Thüringen 26, 7–58, Taf. 1–2.
- von Weinzierl, R. 1895: Der prähistorische Wohnplatz und die Begräbnisstätte auf der Lösskuppe, südöstlich von Lobositz an der Elbe. Zeitschrift für Ethnologie 1895, 49–81.
- 1897: Die neolithische Ansiedlung bei Gross-Czernosek. Mitteilungen der Anthropologischen Gesellschaft Wien 27, 57–72.
- 1907: Hervorragende Neuerwerbungen des urgeschichtlichen Zentralmuseums. Tätigkeits-Bericht der Teplitzer Museums-Gesellschaft 1905–1906, Teplitz, 33–47.
- 1908: Prähistorisches aus dem Klubgebiet. Mitteilungen des Nordböhmisches Excursions-Clubs 31, 43–45.
- s. d.: Fundprotocolle. Ms. depon. in M Teplice.
- Wild, E. M. – Stadler, P. – Bondár, M. – Draxler, S. – Friesinger, H. – Kutschera, W. – Priller, A. – Rom, W. – Ruttkay, E. – Steiner, P. 2001: New chronological frame for the Young Neolithic Baden Culture in Central Europe (4th millenium BC). Radiocarbon 43, 1057–1064.
- Woldřich, J. N. 1893: Funde in der fürstlich Schwarzenbergschen Zuckerfabrik bei Postelberg. Beiträge zur Urgeschichte Böhmens. Mitteilungen der Anthropologischen Gesellschaft Wien 23, 32–37.
- Zápotocká, M. 1986: Die Brandgräber von Vikletice – ein Beitrag zum chronologischen Verhältnis von Stich- und Rheinbandkeramik. Archeologické rozhledy 38, 623–649.
- Zápotocký, M. 1960: Konvice a čerpáky kultury s kanelovanou keramikou v českém eneolitu – Die Kannen und Schöpfgefäße der kannelierten Keramik im böhmische Äneolithikum. In: Acta Universitatis Carolinae 1959. Philosophica et historica 3, Praha, 53–60.
- 1965: Slovanské osídlení na Litoměřicku – Die slawische Besiedlung in der Litoměřicer Gegend. Památky archeologické 56, 205–391.
- 1974: Hradiště Hrádek, k. o. Libochovany. Pravěké a raně středověké osídlení. Severočeskou přírodou 5, 111–119.
- 1975: Archeologické nálezy a výzkumy litoměřického muzea v letech 1945–1973. In: Výzkumy v Čechách 1973, Praha, 191–246.
- 1977: Slovanské osídlení na Děčínsku – Die slawische Besiedlung der Děčiner Gegend. Archeologické rozhledy 39, 521–553.
- 1982: Lovosice a oblast České brány – starobronzová sídelní koncentrace s doklady kovolitectví – Lovosice und die Böhmische Pforte – frühbronzezeitliche Siedlungskonzentration mit Nachweisen für Metallgiesserei. Archeologické rozhledy 34, 361–405.
- 1988: Pravěká výšinná sídliště a hradiště na Litoměřicku I. – Vorzeitliche Höhensiedlungen und Burgwälle im Raum von Litoměřice I. Archeologické rozhledy 40, 121–154, 233–235.
- 1996: Raný eneolit na severočeském Polabí – Frühes Äneolithikum im nordwestböhmisches Elbegebiet. Archeologické rozhledy 48, 404–459.
- 2000: Cimburk und die Höhensiedlungen des frühen und älteren Äneolithikums in Böhmen. Památky archeologické – Supplementum 12. Praha.
- 2002: Eneolitická broušená industrie a osídlení regionu Čáslav – Kutná Hora – Eneolithic Polished Industry and Settlement within the Čáslav – Kutná Hora Region. In: I. Pavlů ed., *Bylany Varia* 2, Praha, 159–228.
- 2006: Antropomorfní plastika řivnáčské kultury – Anthropomorphic statuettes of the Řivnáč culture. In: *Vita archaeologica. Sborník Víta Vokolka, Hradec Králové – Pardubice*, 381–405.

- Zápotocký, M. – Dobeš, M. 2000: Sídliště kultury kulovitých amfor z Lovosic. K typologii KKA v severozápadních Čechách – Eine Siedlung der Kugelamphorenkultur in Lovosice. Ein Beitrag zur Typologie der Keramik der KAK in Nordwestböhmen. *Památky archeologické* 91, 119–150.
- Zápotocký, M. – Kudrnáč, J. 2008: Eneolitický sídlištní a pohřební areál v Klučově – „Na vrchu“. Příspěvek k periodizaci řivnáčské kultury. *Památky archeologické* 99, 35–92.
- Zápotocký, M. – Muška, J. 1999: Kultura nálevkovitých pohárů na Bílinsku – Die Trichterbecherkultur in der Gegend von Bílina (NW Böhmen). In: *Archeologické výzkumy v severozápadních Čechách v letech 1993–1997*, Most, 7–43.
- Zápotocký, M. – Zápotocká, M. v tisku: Kutná Hora – Denemark, hradiště řivnáčské kultury (ca 3100–2800 před n. l.). *Památky archeologické – Supplementum*. Praha.
- Žebera, K. 1969: Mohylové háje pod Řípem. Rudé právo ze dne 24. 5. 1969, příloha Halé sobota, 4.
- 1972: Kvartér Podřípska (II. část). *Sborník geologických věd – Antropozoikum* 6, 7–34.
- Žemlička, J. 1980: Vývoj osídlení dolního Poohří a Českého středohoří do 14. století. Praha.

Die Badener und Řivnáč-Kultur in Nordwestböhmen

Das Studium des mittleren Äneolithikums in Böhmen (ca. 3500/3400–2800/2700 v. Chr.), das im breiteren mitteleuropäischen Kontext zum Badener Kulturkreises in der Zeit von seiner Entstehung und Ausbreitung bis zur abschließenden Desintegration gehört, wird durch die Tatsache erschwert, dass zwischen den einzelnen Etappen und Gebieten wesentliche Unterschiede in der Qualität der Fundbasis vorliegen. Im Rahmen der böhmischen Gruppe der Badener Kultur und der aus ihr erwachsenen Řivnáč-Kultur ist die Lage in dieser Hinsicht im Westteil Mittelböhmens am besten. Dort konzentrieren sich die meisten bekannten Badener und Řivnáč-Fundorte, einschließlich der klassischen, die auch der Periodisierung beider Kulturen gedient haben. Im Ostteil Mittelböhmens ist der Zustand, was die Zahl der Fundorte und Grabungen betrifft, wesentlich schlechter und die Verhältnisse in Ostböhmen sind immer noch unklar.

Die Badener und Řivnáč-Kultur kennen wir im Untersuchungsgebiet von insgesamt 89 Fundorten (davon sind 66 lokalisiert, 23 nicht lokalisiert) in 74 Katastern (*Tab. 1*). Die Fundorte konzentrieren sich in drei Siedlungsregionen: Die Täler des Erzgebirgsvorlandes, das mittlere und untere Egergebiet. Mit Ausnahme des Landes von Říp handelt es sich durchweg um Gelände, das durchgehend seit dem Anfang des Neolithikums besiedelt war. Die Fundorte befinden sich in einer Meereshöhe von 152 bis 300 m ü.M., ein Vordringen in höhere Lagen wird von den Funden von Řivnáč-Dechseln in den südlichen Tälern des Böhmisches Mittelgebirges belegt. Es überwiegen Fundorte an nicht strategischen Stellen, im Flachland (37 einschließlich jener am Komořany-See, d.h. 56 % von 66 lagemäßig bestimmten). An zweiter Stelle (20 Fundorte = 30,3 %) stehen Fundorte in exponierten Lagen, an Stellen, die vom Gelände wenigsten teilweise geschützt sind, durchweg an der Kante von hohen Fluss- oder Bachterrassen. Die meisten von ihnen befinden sich auf dem Rand von Egerterrassen und an den Zuflüssen der mittleren Eger (13 Fundorte), wo dieser Siedlungstyp vom Geländecharakter vorgegeben war. Der niedrigste Anteil (9 Fundorte = 13,6 %) entfällt auf Höhensiedlungen, deren auffallendes Merkmal nur schwache Siedlungsspuren sind (*Abb. 29–31*).

Badener Kultur. Übersicht der Fundorte (16 sicher, 4 unsicher: *Abb. 32*) und Klassifizierung der Keramik in den Regionen aufgrund der Typentabelle (*Abb. 33*). Die Verteilung der Fundorte in Nordwestböhmen ist deutlich asymmetrisch. Die Anwesenheit der Badener Kultur wird verlässlich von drei Ufersiedlungen am Komořany-See und einer Gruppe von Fundorten im unteren Egergebiet und im nördlichen Land von Říp erwiesen. Die vereinzelt und unsicheren Fundorte im mittleren Egergebiet und im Land von Most sind wenig beweiskräftig.

Bei der Datierung geht der Autor von der Teilung der böhmischen Gruppen der Badener Kultur auf ältere (Boleráz-) und klassische Stufe aus, wobei in der klassischen Stufe eine ältere und eine jüngere Phase zu unterscheiden sind; In der zuletzt genannten schwindet bereits die charakteristische Rillenverzierung. Das Inventar aller drei Etappen ist in ganz Böhmen nur unvollständig bekannt,

auch deshalb, da trotz relativ großer Anzahl an Fundorten das meiste Fundmaterial nach wie vor unverarbeitet ist. Einzelne Gefäße oder kleinere Komplexe können deshalb nur auf dem Niveau von Stufen datiert werden, eine Unterscheidung zwischen älterer und jüngerer Phase ist bei der klassischen Stufe dagegen nur bei größeren Fundkomplexen oder bei bestimmten Formen und Zierelementen möglich.

Aus chronologischer Sicht ist die Aufteilung der Funde stark unausgewogen. Zur älteren Stufe gehören lediglich zwei Tassen (Nr. 46, 53), bei denen noch nicht einmal auszuschließen ist, dass es sich nicht um Importe in den Raum der jüngeren Stufe der Trichterbecherkultur (TBK) handelt. In die ältere Phase der klassischen Stufe gehören zwei verzierte Gefäße (Abb. 27: 2; 33; Typ 10). Ein Schöpfgefäß mit kanneliertem Bauch von Lovosice (Abb. 15: 8) war Bestandteil eines Fundkomplexes, dessen Zusammensetzung eine Zugehörigkeit zur jüngeren TBK nicht ausschließt. Die Keramik der klassischen Stufe entbehrt hier praktisch die kannelierte bzw. Ritzverzierung, deshalb sind die bisher bekannten Badener Fundorte durchweg erst zur jüngeren Phase dieser Stufe zu stellen.

Řivnáč-Kultur. Übersicht der Fundorte (80 Fundorte in 73 Gemeindekatastern, davon 20 unsicher; Abb. 29, Graf 1; Abb. 34). Die Besiedlung ist jetzt wesentlich intensiver, das Verhältnis der relativ sicher bestimmten Fundorte der Řivnáč- gegenüber der Badener Kultur beträgt etwa 4:1. Übersicht der Fundorte und Befunde in den einzelnen Regionen. Von 62 lokalisierten Fundorten sind 46 Flachsiedlungen, 20 in exponierter Lage und 9 Höhensiedlungen. Auffallend ist die Absenz der Besiedlung am Unterlauf des Bílina-Flusses und im Elbetal zwischen dem Becken von Ústí und Děčín, wo zu dieser Zeit auch die Kugelamphorenkultur verbreitet gewesen sein könnte.

Die Periodisierung der Řivnáč-Kultur gründet sich auf einer Analyse des zahlreichen Materials von den mittelböhmisches Höhensiedlungen, die in letzter Zeit noch von den Funden von Flachsiedlungen ergänzt werden konnten. Aufgrund der etwas undeutlichen Veränderungen in der Keramikproduktion lassen sich drei Stufen unterscheiden: Die ältere Stufe entspricht teilweise der Kamýk-Stufe von E. Neustupný (1959) bzw. der Proto-Řivnáč-Stufe von E. Pleslová-Štiková (1973). Die mittlere, klassische Stufe besteht vor allem aus reichen Fundkomplexen von den mittelböhmisches Höhensiedlungen. Als späte Stufe bezeichnen wir die Etappe nach dem Untergang der meisten Höhensiedlungen. Das Forminventar kennen wir nur unvollständig aufgrund des Materials aus der jüngeren Bauphase vom Fundort Denemark.

In Nordwestböhmen ist die Fundbasis der Řivnáč-Kultur wesentlich kleiner als in den mittelböhmisches Regionen. Auf dem Niveau von Stufen lassen sich 13 Komplexe von 12 Fundorten datieren. Alle enthielten neben den üblichen Formen auch für die ältere Řivnáč-Stufe charakteristische morphologische Merkmale, wie z.B. Schalen des Typs Velvary und Klučov, breite rohrförmige Henkel, ältere Tassentypen, plastische Verzierung und konische Schöpfgefäße. Diese Tatsache führt zu dem Schluss, dass der Schwerpunkt der Řivnáč-Besiedlung in Nordwestböhmen – im Unterschied zu den mittelböhmisches Regionen – auf die ältere Stufe der Řivnáč-Kultur entfällt.

Detailliert widmen wir uns zwei Fundkategorien. Depots von Krügen mit *ansa lunata* kennen wir von 4 Fundorten (Lenešice, Abb. 9; Libočany; Střimice; Velké Žernoseky, Abb. 21). Schalen des Laibach-Typs, bzw. deren Fragmente auch von 4 Fundorten (Dolánky–Rubín; Holedeč; Litoměřice A, Abb. 24: 10; Martiněves, Abb. 20: 1). Genau datierbar ist nur das Fragment mit Schnurverzierung von Martiněves, aus einer Grube der älteren Řivnáč-Kultur, das somit das älteste Exemplar dieses Typs auf dem Gebiet Böhmens darstellt. Den Fundzusammenhang dieser Schalen bilden hier, genauso wie in Mittelböhmen, Höhen- und Flachsiedlungen.

Schlussfolgerungen

1. Die Badener Besiedlung erscheint in Nordwestböhmen wesentlich schwächer als in den mittelböhmisches Regionen. Ähnlich wie im Gebiet Prag-Slaný fehlt auch hier Besiedlung der Boleráz-Stufe. Verlässlich belegt ist erst die klassische Stufe, deren Formenrepertoire jedoch hier, genauso wie in den mittelböhmisches Regionen, bisher nur unvollständig bekannt ist. Einen unmittelbaren Beleg für die Badener Besiedlung bilden die Komplexe von Siedlungskeramik aus dem Raum der unteren Eger und von den Ufern des damaligen Komořany-Sees. Der kulturelle Zusammenhang der einzelnen

Gefäße (Schöpfgefäße, Kannen) ist nicht mehr so eindeutig interpretierbar. Auf der Keramik fehlt die Kannelierung praktisch vollkommen, was für eine Datierung in die jüngere Phase des klassischen Baden spricht. In die ältere Phase der klassischen Stufe gehören lediglich die verzierten Kannen von zwei Fundorten am Südrand des Untersuchungsgebiets (Dolánky-Rubín, Ředhošť). Die Abwesenheit der älteren Phase der klassischen Stufe in den hiesigen Regionen führt zu der Hypothese, die jüngere TBK könnte hier länger als in Mittelböhmen bestanden haben. Mit größerer Wahrscheinlichkeit gilt dies für das mittlere Egerflussgebiet, wo die Badener Besiedlung – mit Ausnahme von Rubín im Land von Podbořany – überhaupt fehlt.

2. In allen begutachteten Fundkomplexen von **Řivnáč-Keramik** finden sich für die ältere Stufe charakteristische Typen. Am wahrscheinlichsten erscheint die Hypothese, dass die Řivnáč-Kultur hier kürzer dauerte als in Mittelböhmen. Ursache war wahrscheinlich die Ankunft der Kugelamphorenkultur, mit der wir hier im Verlauf bzw. kurz nach dem Ende der älteren Řivnáč-Stufe rechnen können.

3. Mit den vorangehenden Schlüssen hängt auch die Frage der **Höhensiedlungen** (Kap. 3.2) zusammen. Die Anzahl der strategischen Lagen, die in den vorangehenden und folgenden Zeitstapen der Urgeschichte genutzt wurden, ist in allen drei Siedlungsregionen Nordwestböhmens – ähnlich wie in Mittelböhmen – beträchtlich (*Smrž 1991*). Während wir jedoch in den mittelböhmisches Regionen in diesen Lagen regelmäßig die Řivnáč-Siedlungsphase antreffen, ist dem im Nordwesten nicht so: Entweder fehlt sie ganz, oder findet sich nur schwach bzw. in Spuren. Sollte in Nordwestböhmen der Grund dafür, warum die Řivnáč-Besiedlung nur in der älteren Stufe vorhanden ist, die Ankunft der Kugelamphorenkultur sein, dann hilft dieser Umstand auch bei der Begründung, warum es hier zu keiner vollen Entfaltung der Höhensiedlungen kam. Dies steht gleichfalls mit der Lage in den mittelböhmisches Regionen in Eintracht, wo – wie aus dem bisher veröffentlichten Material zu schließen ist – eine Siedlungsstruktur aus einem Netz befestigter Höhensiedlungen, umgeben von ländlichen Niederlassungen erst für die mittlere, klassische Stufe der Řivnáč-Keramik typisch ist.

Dieselbe Erklärung hilft auch, die Frage nach der primären Rolle der Řivnáč-Höhensiedlungen zu klären. In der Diskussion zu dieser Kategorie von Siedlungen werden bekannter Weise zwei Positionen vertreten: die endogene sucht die Ursache für ihre Entstehung in den inneren gesellschaftlich-wirtschaftlichen Verhältnissen besagter Kultur, der exogenen zufolge sind dann befestigte Höhensiedlungen Ausdruck einer Abwehrstrategie gegenüber einer Gefahr von Außen (z.B. *Vencl 1998*). Die verschiedenartige Stellung der Řivnáč-Kultur in Nordwest- und in Mittelböhmen und ihrer Begründung geht hervor, dass in den konkreten Verhältnissen des mittleren Äneolithikums der zweiten Hypothese größeres Gewicht beizumessen ist.

4. Die Unterschiede zwischen den einzelnen Gebieten bieten die Möglichkeit, auf regionalem Niveau Veränderungen zu beobachten, die sich im Verlauf des mittleren Äneolithikums in der Nordhälfte Böhmens ereigneten. Der Prozess, an dem in verschiedenem Maße und auf verschiedene Weise alle drei Hauptstapen des Badener Kulturkreises – von der älteren, Boleráz-Stufe über das mittlere klassische Baden bis zur Nach-Badener Řivnáč-Kultur – beteiligt waren, kann aufgrund der Erkenntnisse der letzten zehn Jahre in sechs Phasen unterteilt werden (*Abb. 36*). Wir gehen davon aus, dass die böhmische Gruppe der Badener Kultur, mit Bindungen an das mittlere Donaugebiet, genetisch von der jüngeren TBK verschieden war. Bedeutender Faktor bei der Interpretation der Entwicklung ist die Neubewertung der Rolle der Kugelamphorenkultur und ihrer Wechselwirkung mit der einheimischen Řivnáč- und Cham-Kultur (*Dobeš 1998; Proštrředník 2001*):

In der *ersten Phase* befindet sich die Boleráz-Enklave im Ostteil Mittelböhmens (Cimburk u.a.), die restlichen Regionen sind von der jüngeren (Salzmünder) TBK besiedelt. In der *zweiten Phase* sind in den mittelböhmisches Regionen Siedlungen der älteren Phase des klassischen Baden präsent, die mit der niederösterreichisch-mährischen Ossarn-Gruppe eng verwandt war. Aufgrund der horizontalen Stratigraphie lässt sich sagen, dass die Badener Besiedlung in diesen Regionen die jüngere TBK ersetzte. Anders verhält es sich in Nordwestböhmen, wo, falls sich die Absenz der älteren Phase des klassischen Baden bestätigt, die Besiedlung der jüngere TBK länger gedauert haben kann. Auf die *dritte Phase* entfällt die jüngere Phase des klassischen Baden, die wir außerhalb Mittelböhmens auch im Nordwesten des Landes antreffen, und zwar am Unterlauf der Eger und im Erzgebirgsvorland am

Komořany-See. Genauso wie in der vorhergehenden Phase stellt sich die Frage, ob auf dem restlichen Gebiet der nordböhmisches Regionen nicht etwa die TBK weiter bestand. Parallel zum Ende des klassischen Baden erscheint eine dünne Besiedlung der Bošáca-Gruppe in Ostböhmen. In der *vierten Phase* formiert sich in Mittel- und Nordwestböhmen die ältere Stufe der Řivnáč-Kultur. Die Lage in Ostböhmen ist weitgehend unklar, entweder bestand dort die Bošáca-Gruppe weiter, oder die Řivnáč-Enklave im Land von Pardubice (Blato) ist hierhin zu datieren. In der *fünften Phase* entfaltete sich in Mittelböhmen die mittlere, klassische Stufe der Řivnáč-Kultur, während die nordwestlichen und östlichen Regionen des Landes, einschließlich des mittelböhmisches Elbelandes, im Verlauf dieser Stufe von der westlichen (sächsischen) und östlichen (schlesischen) Gruppe der Kugelamphorenkultur eingenommen werden. Die abschließende *sechste Phase* kennen wir nur in groben Zügen, ihr weiteres Studium ist höchst aktuell, alleine schon deshalb, da wir hier an das Thema der Anfänge der jung-äneolithischen Becherkulturen stoßen, die gleichzeitig einen der wichtigsten Wendepunkte in der Urgeschichte Mitteleuropas bilden. Zu dieser Phase gehören einige wenige Höhensiedlungen mit Keramik der jüngeren Řivnáč-Stufe, für die u.a. Schnurverzierung und Furchenstich typisch sind und die das Endstadium der Řivnáč-Kultur darstellen (Näheres dazu Zápotocký – Zápotocká *v tisku/ in Druck*). Erfasst wurden diese Siedlungen in Mittelböhmen, im Land von Turnov und sie werden wahrscheinlich auch am Sázava- und Berounka-Fluss identifiziert werden, dagegen fehlen sie in Nordwestböhmen. Es handelt sich zumeist um kleine Höhensiedlungen mit bis zu 0,5 ha Fläche (neben der jüngeren Bauphase von Denemark auch Řivnáč, Šárka, Zlíchov usw.: Pleslová-Štiková 1999), die meist isoliert waren, sofern sich dies aus der Tatsache erschließen lässt, dass wir bisher keine zugehörigen Flachsiedlungen kennen, die in der vorangehenden Phase das Hinterland der Höhensiedlungen stellten. Es bleibt die Frage, wem die Kulturlandschaft außerhalb des Mosaiks dieser Spät-Řivnáč-Inseln gehörte. Bestimmte Indizien sprechen dafür, dass neben der Kugelamphorenkultur zu dieser Zeit auch mit der Schnurkeramischen Kultur zu rechnen ist.

Deutsch von Tomáš Mařík

English by David J. Gaul